

януари 2011

ГРАЖДАНСКИ НАБЛЮДАТЕЛ 8

Тримесечен аналитичен доклад
от гражданското наблюдение на съдилища
във Велико Търново, Кубрат, Ловеч и Разград

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION
Фондация Америка за България

Проектът се финансира от Фондация „Америка за България“

ТРИМЕСЕЧЕН АНАЛИТИЧЕН ДОКЛАД

от гражданското наблюдение на
съдилища във Велико Търново,
Кубрат, Ловеч и Разград

Период на наблюдение: Септември - Ноември 2010г.

Проект "ПРАВОСЪДИЕ БЛИЗО ДО ХОРАТА",

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION
Фондация Америка за България

Проектът се финансира от Фондация „Америка за България“

ПРОЕКТЪТ СЕ ОСЪЩЕСТВЯВА С ПОДКРЕПАТА НА ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

януари 2011г.

Град Разград

НАЦИОНАЛНА НПО МРЕЖА ЗА ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА СЪДА
Тримесечен аналитичен доклад от гражданското наблюдение на районни съдилища
във Велико Търново, Кубрат, Ловеч и Разград.

Период на наблюдение: септември - ноември 2010 г.

Издава: Център на НПО в Разград (ЦНПО)
7200 Разград, П.К. 237, тел./факс: (084) 66 16 94,
ел.поща: ngo@ngo-gz.org, www.ngo-gz.org

Всички права запазени © 2010, ЦНПО, Разград

ISSN 1314-2348

Авторски колектив:

Георги Милков

Стоянка Неделчева

Павлин Петров

Константин Петров

Янка Тянкова

Нели Митева

Велико Търново: Боянка Димитрова - граждански наблюдател; Симеон Митев - граждански наблюдател; Руска Маречкова - експерт; Събин Събев - експерт.

Кубрат: Румяна Станчева - граждански наблюдател; Динчер Иссуф - граждански наблюдател; Светлана Георгиева - експерт; Кенан Сюлейманов - експерт.

Ловеч: Диана Гилова - граждански наблюдател; Силвия Петрова - граждански наблюдател; Весела Цанкова - експерт; Пенка Карабова - експерт.

Разград: Десислава Цветкова - граждански наблюдател; Илиян Терзиев - граждански наблюдател; Диана Първанова - експерт; Димо Борисов - експерт; Елин Харизанов - експерт; Надежда Василева - експерт; Стела Ковачева - експерт.

Благодарности:

Бихме желали да изразим нашите благодарности към екипа на Фондация „Америка за България“, които подкрепиха идеята на проекта и през цялото време ни насърчаваха.

Благодарим на всички участници в наблюдението, които с гражданската си активност и отговорност допринесоха за събирането на данните и изготвянето на първичните доклади.

Специални благодарности на всички представители на съдебната власт в четирите съдебни района, които ни оказаха пълно съдействие. Благодарим и за ценните съвети, използвани от нас при формулирането на изводите и препоръките, които получихме от Веселин Стоянов - председател на Окръжния съд в Разград, Десислава Чалъкова - председател на Районния съд във Велико Търново, Диана Пенчева Петрова-Енева - председател на Районния съд в Кубрат, Георги Христов - председател на Районния съд в Ловеч.

Ценна помощ ни оказаха съдебните администратори и административните секретари, които предоставиха подходящи условия за организиране на гражданското наблюдение.

Публикацията се издава в рамките на проект „Правосъдие близо до хората“, осъществяван от Център на НПО в Разград и Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда в България. Публикуваните мнения по никакъв начин не ангажират Фондация „Америка за България“.

Въведение

В настоящия доклад са формулирани основните резултати от тримесечно наблюдение на дейността на съдилищата в два апелативни района на България и четири съдилища - Окръжният съд в Разград и районните съдилища в Кубрат, Ловеч и Велико Търново. Въз основа на резултатите са представени изводи и препоръки, насочени към представителите на правораздавателната система, към медиите и широката общественост.

Целта на доклада е да представи как гражданите възприемат процесите в съдебната институция. Ние не поставяме оценка на наблюдаваните съдилища, нямаме задача да оценяваме качеството на правораздаването, нито да определяме справедливи ли са или не съдебните решения.

Дейността на съдилищата е проследена от представители на неправителствения сектор, които са предварително обучени за прилагане методиката за гражданското наблюдение на съда, утвърдена в международната практика в 15 страни от Америка и Западна Европа.

В първата част са представени методиката, философията на работа и историята на проекта.

Втората част представлява описание на резултатите от наблюдението във всеки от апелативните райони.

Третата част съдържа обобщението на резултатите, изводите и препоръките на екипа.

В приложенията са дадени допълнителни данни и обяснения, които сме ползвали в хода на нашата работа.

Използвани съкращения:

ЗСВ - Закон за съдебната власт

СК - Семейен кодекс

ЗЗДН - Закон за защита от домашно насилие

ЗЗДетето - Закон за закрила на детето

ГПК - Граждански процесуален кодекс

НК - Наказателен кодекс

НПК - Наказателно-процесуален кодекс

УБДХ - Указ за борба с дребното хулиганство

КТ - Кодекс на труда

ТЗ - Търговски закон

ЗБГ - Закон за българското гражданство

ЗПРКИ - Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси

НЧХД - Наказателно дело от частен характер

НОХД - Наказателно дело от общ характер

ЕКЗПЧОС - Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи

ЗАНН - Закон за административните нарушения и наказания

ЗКВООБ - Закон за контрол над взривните вещества, огнестрелното оръжие и боеприпасите

Съдържание

1. Първа част

1.1. Резюме на доклада	5
1.2. Степен на напредък	12
1.3. История и философия на проекта	13
1.4. Методика на наблюдение	14
1.5. Резултати от наблюдението	17
1.5.1. Статистически данни от наблюдението	17
1.5.2. Общи констатации, тенденции, сравнения и изводи	18
1.5.3. Достъп на уязвими групи до правосъдие	23
1.5.4. Дейност на съдебните заседатели	25
1.5.5. Публичност и информираност за дейността на съдилищата	26

2. Втора част

2.1. Резултати от наблюдението на Районен съд - Велико Търново	28
2.2. Резултати от наблюдението на Районен съд - Кубрат	42
2.3. Резултати от наблюдението на Районен съд - Ловеч	51
2.4. Резултати от наблюдението на Окръжен съд - Разград	62

3. Трета част

3.1. Обща оценка на наблюдаваните съдилища по приложението на новоприети и изменени закони	88
3.2. Препоръки	90

4. Допълнения

4.1. Доклад на ВСС	99
4.2. Статистически данни от наблюдението	101
4.3. Приложение на УБДХ в наблюдаваните съдилища	112
4.4. Нашите местни партньори	116

5. Заключение

1. Първа част

1.1. РЕЗЮМЕ НА ДОКЛАДА

Докладът съдържа резултатите от гражданско наблюдение на съда, проведено през месеците септември, октомври и ноември 2010 г. в районните съдилища във Велико Търново, Кубрат, Ловеч и Окръжния съд в Разград. Мониторингът е осъществен от екип на Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдилищата чрез проекта „Правосъдие, близо до хората“, финансиран от Фондация „Америка за България“.

Ние наблюдавахме впечатлението, което оставя у гражданите прилагането на новоприети и изменени закони и достъпа на пет уязвими групи до правосъдие. Предмет на мониторинга са и поведението на магистратите, съотнесено към Кодекса за етично поведение, който те са задължени да спазват, както и наличието или отсъствието на конфликт на интереси на служителите, които работят в рамките на съдебната система. В наблюдението са проследени 120 съдебни дела, от които 69 наказателни и 51 граждански. Наблюдението беше насочено върху процеси, водени по Семейния кодекс, Кодекс на труда, Закона за защита от домашното насилие, Закона за закрила на детето, както и върху наказателни дела за престъпления от общ и частен характер. През периода бяха разгледани и дела по УБДХ. Констатациите сочат, че в някои от съдилищата налаганите по този указ наказания, предвиждащ бързо производство, противоречат на европейското законодателство и са в пряко нарушение с правата на гражданите. Гражданите нямат възможност да изразят своето несъгласие и желанието си за обжалване на написаните им актове. Някои съдии налагат максималното наказание, а именно „задържане за 15 денонощия в поделенията на МВР“. Отделено е внимание и на възможността на хората с увреждания да получат свободен достъп до услугите на правосъдната система, и е проверено дали са осигурени нужните приспособления за физическото им придвижване в сградите на съдебните палати. Тримесечният доклад съдържа констатации за работата на съдебните заседатели. Осъществен е анализ на принципите, въздействали за техния избор, контролът върху тяхната работа и натовареността им; възможните варианти за обучението им; по какъв начин се осъществява заплащането на техния труд. Екипът, осъществил наблюдението, е проучил различните зависимости и обвързаности на представителите на съдилищата в разглежданите райони. Наблюдавани са и възможните конфликти на интереси. Следено е и дали са спазвани принципите на Кодекса за етично поведение на магистратите, както и за огласена в публичното пространство информация от подобен характер.

Нашите усилия са насочени към повишаване на прозрачността и отчетността на съдебната система. Част от наблюдението е насочено към достъпа на уязвими групи до правосъдие. Проследили сме практиката на публичност и информираност, която съдът следва по отношение на гражданите и нивото на достъп до информация в съответното съдилище. Нашите препоръки в доклада са насочени към повишаване прозрачността в съдебната система, усъвършенстване на съдебните процедури, по-добър архитектурен достъп, за силване на личната отговорност на съдиите и служителите.

Проектът отговаря на повишените обществени очаквания за модернизиране на съда. Докладите от гражданското наблюдение съответстват на стратегическата цел, която си е поставило обществото за продължаване на реформата в съдебната система, за подобряване на директния диалог между съдебната власт и гражданите чрез посредничеството на медиите и чрез гражданския контрол от страна на неправителствените организации, което е и основна задача на нашия проект. Ние смятаме, че особено важна цел на стратегията е да се преодолее недоверието на българските граждани към правосъдната система,

да се подобри диалогът между съдебните институции и обществото.

„5. Диалогът между съдебната власт и гражданите като гаранция за доверие

Прозрачността, отчетността и публичното участие в основни елементи от конституирането и работата на органите на съдебната власт са сред най-важните инструменти, с които настоящата Стратегия се стреми да осъществи една от централната си цели - преодоляване на недоверието към правосъдието в България. В този смисъл всяка нейна мярка е насочена и към тяхното утвърждаване, включително превръщането на процеса на планиране и отчитане на бюджета в реално работещ инструмент на обществен контрол, максималното увеличаване на общественото участие в процесите на назначаване на членове на ВСС и административни ръководители, мерките за прозрачност на статистиката и публичност на всички решения и процеси по управление на системата, механизмите за засилено участие на представителите на съдебната власт в публичния дебат по новото законодателство. Стратегията предвижда и мерки за подобряване на директния диалог между съдебната власт и гражданите чрез посредничеството на медиите и поставянето на гледната точка на потребителите на услугите на органите на правосъдието в основата на планирането и оценката на работата им. Целта на тези мерки е правосъдието да бъде доближено до гражданите и да се стимулира ефективен диалог с тях. По този начин Стратегията цели да утвърди образа на българския магистрат като ангажиран и съпричастен към състоянието на обществото и неговите ценности.

5.1 Обслужването на гражданите като основен критерий за качество на правосъдието

- 5.1.1 Разработване и въвеждане на система за следене на изпълнението на въведените в съдилищата стандарти за обслужване на граждани, разработване и въвеждане на стандарти за обслужване на гражданите в администрацията на прокуратурите в страната.
- 5.1.2 Въвеждане на задължително обучение за обслужване на гражданите за съдебната администрация.
- 5.1.3 Периодични изследвания за възприятието на гражданите за образа на съдебната система и отделните ѝ институции, чиито резултати да залягат в процеса на законодателно и бюджетно планиране.
- 5.1.4 Периодични фокусирани изследвания сред „потребители“ на правосъдната система, особено сред бизнеса и пострагалите от престъпления.

5.2 Ангажиране на гражданите в работата на съда. Връзки с обществеността и медиите

- 5.2.1 Обновяване на института на съдебните заседатели.
- 5.2.2 Утвърждаване на модели на работа на институциите на съдебната власт с местните общности и конкретни социални групи, с оглед постигане на обществено доверие, повишаване на правната култура на гражданите и ефективна превенция.
- 5.2.3 Провеждане на обучения за връзки с обществеността на регулярен принцип - както за служителите за връзки с обществеността, така и за говорителите на съдилищата и прокуратурите, и за административните ръководители. При възможност обученията да станат част от годишната програма на Националния институт на правосъдието, с цел гарантиране на устойчивост в провеждането на тази мярка.
- 5.2.4 Мерки за повишаване общата правна култура на гражданите.⁴¹

Проучването обхваща територия от 11645.563 кв.км с 622 602 човека население, което е 10,51 % от територията и 7,81 % - от общия брой на гражданите в България.

⁴¹ Стратегия за продължаване на реформата в съдебната власт, приета от Министерски съвет, 23.06.2010г. - www.justice.government.bg/new/Documents/News/strategia_15_05.doc

Настоящото проучване на дейността на съдебната система и анализът на нейното развитие при гарантирането на широк достъп до правосъдие на уязвимите групи в обществото е седмо поред за мониторинговия екип на Центъра на НПО в Разград. От първото проучване, проведено през 2004 година, върху дейността на съдилищата в Разград до реализацията на последния проект, организацията изпълнител придоби опит и умения, натрупа капацитет, способен да обучи и организира Национална мрежа за наблюдение на съда. Ние създадохме успешни практики за граждански контрол върху съдебната система, който допринесе за положителните промени в механизмите за функциониране на третата власт и спомогна за повишаването на откритостта и прозрачността в дейността на съдилищата.

Докладът за последното наблюдение е съставен въз основа на данни, събрани във връзка с прилагането на ГПК, като приоритетно са проучвани практиките по Закона за закрила на детето и Закона за защита от домашно насилие, понеже тяхното прилагане е свързано със защитата на уязвими групи. Наблюдавани са и практиките по НПК, с акцент върху съблюдаването на човешките и граждански права на подложените на наказателно преследване обвиняеми. Специално внимание сме отделили върху това как се използва и прилага Указът за борба с дребното хулиганство, доколкото той пренася в днешни условия наказателни практики, почерпени от правна доктрина, характерна за тоталитарните общества, в които човешките права по презумпция са ограничени.

Акцент в проучването са и практиките по прилагането на Закона за съдебната власт, Закона за предотвратяване и разкриване на конфликта на интереси, Етичния кодекс на магистратите, както и работата на института на съдебните заседатели. Специално са изследвани изнесените в публичното пространство факти за конфликти на интереси, които могат да попречат на обективността на даден магистрат, коментирани са публикации за нерегламентирани контакти на жреци на Темида с лица със спорна репутация. Именно тези аспекти на мониторинга заложихме в проучването, за да отговорим на засилените критики на обществото към съдебната система и за да сме в помощ на нарасналите претенции на гражданите тя да се реформира, да се прочисти от корупционни практики и да стане прозрачна и отворена към хората.

Анализът на условията за достъп на уязвимите групи до правосъдие изследва особеностите на архитектурната среда в съдебните палати, достъпността и адекватността на съдебните процедури, работата на съдебната администрация и нивото на достъп до информация за дейността на съдилищата, насочена към хората с увреждания - двигателни, зрителни, слухови. Във фокуса на наблюдението са поставени особеностите и характеристиките на пет уязвими групи - хора с увреждания, жертви на физическо или психическо насилие, социално слаби, граждани представители на етнически малцинства, малолетни и непълнолетни деца и юноши.

Специално внимание в проучването е отделено и на практиките на наблюдаваните съдилища в стремежа им да направят дейността на институцията публична и прозрачна, да увеличат степента на информираност на гражданите как се работи в храма на Темида, какви резултати се постигат и какви промени още предстоят в реформирането на съдопроизводството, за да гарантира то справедливостта и върховенството на закона за всички граждани на Република България.

Какво показаха резултатите от последното проучване, прочетени през призмата на сравнителния анализ на данните от минали наблюдения?

Прилагането на законите по смисъла на ГПК и НПК се усъвършенства и практиките в това отношение показват все по-малко нарушения. Вече са история наблюдаваните от екипа ни през първите години безкрайни проточвания на делата, отлагането им във времето с десетилетия, използването на различни методи от страна на защитници и обвиняеми да се осуетява процесът. Направените законодателни промени ограничиха възможността за злоупотреби с неявяване на свидетели, отсъствие на адвокати, липса на подсъдими, напуснали страната, нередовно призовани участници в делата. Неуреден още в този смисъл проблем остава нередовното призоваване, препоръки, за чието усъвършенстване сме на-

правили и в този доклад.

Нашите констатации в това направление съвпадат и с оценките на Европейската комисия, направени в Междинния ѝ доклад за напредъка на България в областта на съдебната реформа, публикуван на 18 февруари 2011 година. В него положително са оценени промените в законодателството, които подобриха механизмите за насрочване на съдебните заседания, призоваване на свидетели, намаляване злоупотребите с болнични листове.

Сравнително малко са констатираните нарушения, свързани с неспазването на съдебните процедури, незачитане правата на участниците в процеса или дискриминацията им по различни признаци. Съдиите в наблюдаваните съдилища следят за нормалното и спокойно протичане на съдебното разследване, подпомагат с въпроси и допълнително внимание хората, които не могат ясно да изразят волеизявленията си.

Наблюдението показва, че сравнително новите за българските условия закони, създадени специално, за да защитават децата и жертвите на домашно насилие, все още са по-скоро изключение, отколкото обичайна практика за повечето съдилища. Обстоятелството, че хората не ги познават достатъчно добре и не се ползват от техните текстове, е една от причините. Съдебните практики, които отсъждат според буквата на закона, но малко държат сметка за духа му, създават у гражданите впечатление, че съдебното преследване на правата невината е гаранция за тяхната ефикасна защита.

В много от случаите, когато се гледа процес, свързан със защита интересите на деца и трябва да се постанови кой да се грижи за тях, съдът изпраща малолетните българчета в социална институция. Няма практика съдиите да изискват децата да бъдат деинституционализирани с помощта на приемната грижа, като отговорността за тях да се възложи на близки роднини или приемни семейства. Пасивността на третата власт не съдейства активно за модернизация на обществените практики у нас в това отношение.

Аналогична е картината, регистрирана от наблюдението и при прилагането на Закона за защита от домашното насилие. Практиката делата по тези иски да се насрочват близо месец след датата на подаването им поставя ищците в сложна ситуация. Обикновено жертвите на насилие, решили да потърсят съдебна защита живеят заедно с извършителите на насилието над тях. Опитали да получат възмездие за това, те биват подлагани на нов натиск и нередко на последващо насилие. Затова, ако процесът не се гледа бързо след като е подадена молбата, много често ищците оттеглят претенциите си. За съда това е просто формална процедура на отказ, която автоматично прекратява делото, но в повечето от тези случаи става дума за скрити трагедии, без оптимистичен финал. Въпреки наличието на специален закон, уязвими групи, най-често съставени от жени и деца, остават без защита, макар че държавата е предвидила необходимостта от законови гаранции за санкция заради нарушените им права. Намаляването на значението и въздействието на самия закон като част от цялостната обществена и съдебна практика, подкопава увереността на хората в силата на държавата, като гарант на техните права. Създават се предпоставки за лични драми и трагедии, които биха могли да бъдат минимизирани, ако организацията на съдопроизводството отчете особеностите на казусите, свързани със Закона за защита от домашното насилие.

Специално внимание отдели наблюдаващият екип на приложението на Указа за борба с дребното хулиганство. Доколкото този указ е рецидив от миналото и прилагането му като санкционираща и превъзпитателна мярка днес е ако не неприемливо, то поне спорно от гледна точка на човешките права. Затова с особено внимание проследихме практиките, по неговото използване на територията на съдилищата, включени в мониторинга. Събраните данни показваха, че най-активно и формално строго той се практикува в Разград, където с най-тежката мярка, лишаване от свобода за 14 дни са наказани дори лица, ненавършили пълнолетие. Проверката ни показва, че осъдените трябва да изтърпяват наказанието си в поделенията на МВР, популярни като „полицейски кучкарници“, където за нивото на хигиенни стандарти не следи нито една българска институция. Доколко прилагането на Указа за борба с дребното хулиганство е необходимо и обществено полезно е предмет на

дискусия, която едва сега започва. Понеже обсъждането на този въпрос предстои, то задължително дотогава е съдът да обръща внимание на реалните обстоятелства, които производството по този указ поражда. Условието за живот, които предлага на осъдените това не фигуриращо в арсенала на правосъдното министерство място за изтърпяване на наказанието са такива. Наложително е съдиите да изискват по време на процесите по Указа за борба с дребното хулиганство в залата задължително да присъстват прокурор и защитници, защото представената от МВР информация за нарушенията отразява само гледната точка на органите на реда, които не винаги са обективни.

Данните от мониторинга, свързани с прилагането на Закона за предотвратяване и разкриване конфликта на интереси и на спазването на Кодекса за етично поведение от страна на българските магистрати, регистрира картина, която показва формално спазване на правилата, съчетано със стремеж те да бъдат заобиколени с помощта на законовата норма.

От прегледаните от нас декларации по ЗПРКИ, които всички магистрати вече попълват задължително, стана ясно че в нито едно от наблюдаваните съдилища този процес не е минал без пропуски. В част от декларациите съдиите не са попълнили имената си, като са ги заменили само с инициали. В други обявените банкови кредити са без уточнение за размера и за произхода им, в трети лисва пълна и коректна информация за роднински, приятелски или колегиални обвързаности, за които обществото знае, но които магистратите не желаят да съобщят публично. Голяма част от декларациите не са огласени и в сайтовете на съответните съдилища, като оправданието за този „пропуск“ е, че са на интернет страницата на Висшия съдебен съвет. Последното е истина, но желанието информацията да бъде достъпна единствено в масива от данни, в който фигурират декларациите на стотици магистрати, без да е използван сайта на местния съд, в който лицето правораздава, показва отказ от истинска публичност и поражда въпроси дали зад това не се крие стремеж се спестят истини и неудобни въпроси. На фона на подобна практика нито една от създадените към всичките наблюдаващи съдилища Етична комисия не се е сезирала и произнесла по подобен казус. Нито една колегия не е пожелала сама да наложи на своите членове изискването да осигурят максимална прозрачност за своите обвързаности или липса на такива, като приемат рисковете на прекия обществен контрол, който огласяването на исканите данни в интернет гарантира. Потвърждава констатацията ни, че опитът да се въведат законови норми и правила за контрол върху поведението на магистратския корпус в България няма да донесе очакваните резултати, ако то не бъде осъзнато като необходимост от самите жреци на Темида.

Анализираните в доклада публикации, визиращи контакти на магистрати с лица със спорна репутация, част от които в същото време са били или продължават да бъдат обекти на наказателно преследване, са доказателство, че промените, свързани с публичното поведение на правораздавателната колегия, още предстоят. Положителен пример в това отношение обаче одобрение заслужава регистрираният от състав в Окръжен съд в Разград отказ да разгледат дело срещу свой бивш колега. Масовите отводи, направени по няколко свързани с неговите провинения процеси, показват че съдиите са наясно с тежестта на отговорностите и изискванията, с които ги натоварва общественото очакване за безпристрастност и обективност. Отводите илюстрират ползата от непрекъснатия граждански натиск върху съда, заради който подложената на нравствено изпитание колегия реагира адекватно и отговорно.

Коментарът ни е крайно отрицателен за другия интересен случай, породен от появила се снимка в медиите, на която магистрати от Разград участват в ловен излет с представители на законодателната и изпълнителната власт, срещу които в същия момент текат разследвания. Въпреки че фактът бе широко огласен и оживено обсъждан, нито един от участниците в събитието не изрази публично мнението си по темата. Ние порицаваме силно посочените публични служители, които не оспориха фактите, но и никой не каза как оценява спорното от морална гледна точка събитие. Оглушителното мълчание е още едно потвърждение на тезата, зад която стои екипът ни, че промените в съдебната система и нейното прочистване от корупционни практики на този етап са силно желани от гражданите,

но далеч по-хладно възприемани от магистратите.

По подобен начин звучат и изводите на Европейската комисия в последния ѝ доклад, където се отбелязва, че прилагането на ЗПРКИ все още не е довел до решителен обрат в действията на магистратите. Остро е разкритикуван и непрозрачният избор на председател на Върховен административен съд, при който Висш съдебен съвет гласува доверие на съдията Георги Колев, при отсъствие на ясно обявени критерии за това назначение.

Обект на наблюдението ни е и дейността на института на съдебните заседатели. Продължава практиката те да се избират по квоти, формирани на партиен принцип и гласувани от общинските съвети. Предполага се и включването на хора, познати в средите на политическите партии, но невинаги ползващи се с високо доверие в обществото.

Съдебните заседатели продължават да влизат в съдийските състави по начин, който не може да се определи като системен. Освен в Разград, където техният подбор става на принципа на случайния жребий, гарантиран със специално изработена за целта софтуерна програма, навсякъде другаде ги определят чиновниците в съдебните канцеларии. Те най-често ги избират по правилото, което в момента е свободен и така някои от заседателите могат да не влязат в съдебна зала през целия си мандат, за сметка на други, които често ще са включвани за участие в процеси. Подобни практики само създават усещането за хаос и безполезност. Съчетано с повсеместната практика заседателите да са пасивни наблюдатели на процеса, в който не участват. Статуквото превръща тази отговорна институция в синекурен обществен пост, интересът към който е слаб от авторитетите и уважавани хора в местните общности. Ако съдебната система у нас иска да развива институцията съдебен заседател, то съдийските колегии и административните ръководства на съдилищата трябва да започнат да търсят ефективното ѝ включване в процеса. Наложително е да започне промяна, като се изоставят практиките на формалното участие на заседателите в съдебното дирене в залата.

Основен фокус в настоящото наблюдение е и достъпът на уязвими групи до правосъдие. Предмет на мониторинга в тази област по традиция са архитектурната среда в съдебните палати, нейната пригодност и достъпност за хората с увреждания, организацията на работата в съдебните канцеларии, свързана с улеснението на гражданите и достъпността на съдебните процедури за хората в неравностойно положение.

Наблюдението отчита, че в тази област е констатиран видим напредък във всички, подложени на мониторинг съдилища. Налице е подобряване на архитектурната среда, в много от съдебните палати са монтирани рампи и асансьори за хора с двигателни увреждания. Съдебните зали са озвучени и ремонтирани. В последните години са направени подобрения дори в съдилищата, към които имаме претенции и препоръки за подобряване на архитектурната среда.

Напредък има и в работата на съдебната администрация. Тя вече приема граждани без почивка по обяд, няма регистрирани случаи на грубо отношение към посетителите в съдебните палати. Повечето съдилища са оформили информационни кътове, с указания за това къде и как се обслужват гражданите, какви са съдебните такси, какво предвиждат процедурите. В почти всички съдебни палати с изключение на град Кубрат административните такси се плащат в сградата на съда и това улеснява гражданите.

Недостатъчно е направено за това информацията да стане достъпна и за хората със специфични слухови или зрителни увреждания. Всички наблюдавани съдилища не регистрират напредък в това отношение.

Съдебните администрации видимо не се интересуват, че хора с увредено зрение могат да потърсят информация в техните интернет страници. Не са ги снабдили със звукови версии. Самите сайтове на съдилищата по правило са добре структурирани, съдържат доста голяма по обем информация за хода на съдебните дела, за издадените по тях актове. В някои случаи търсенето е затруднено, защото подборът не може да става с помощта на ключови думи, в други липсват съществени особености на необходимата информация,

например датата на постановения акт. Оценката ни е положителна за електронната информация, предоставена от съдилищата.

Не може да се каже същото по отношение на политиките за информираност на гражданите, които би трябвало да следват съдилищата. В нито едно от тях няма назначен служител, който да отговаря за връзките с обществеността. Затова какво става в храма на Темида обществото научава от журналистите, които следят работата на съда след като изданията им намерят за добре, но активна позиция на магистратурата в това направление липсва.

В заключение наблюдаващият екип смята, че е налице видим напредък в работата на съда по темите и проблемите, предмет на мониторинговите проучвания, осъществени от Центъра на НПО в Разград през последните седем години.

Напредъкът е отразен и в последния междинен доклад на Еврокомисията от февруари 2011, която отбелязва, че *„България поддържа ангажимента си за продължаване на съдебната реформа, но за да се защити реформаторският устрем, трябва да се задълбочат усилията в тази насока.“*

Много от регистрираните факти и коментирани от нас реалности в първите издания на гражданското наблюдение са вече история, а практиката на съдилищата в тези отношения е променена в положителна посока. Станалите промени са породени от усъвършенстването на законите в частта им, която осигурява бързина и ефективност на съдопроизводството. И с подобрените практики в организацията и обслужването на гражданите, които отделните магистратури са постигнали.

Докато много от механичните промени, свързани с подобряването на архитектурната среда и достъпността на съдебния процес за уязвими групи. Въвеждането на нови закони, защитаващи лицата в неравностойно положение, са факт, който заслужава адмирация. Остават нерешени проблемите, произтичащи от човешкия фактор, натоварен да представлява магистратския корпус в България. Практиките на формално прилагане на законовите норми, които прикриват нежеланието за истинска промяна, опитите да се заобиколи законът и да се следват отхвърлени от обществото стереотипи, показват, че промените в морала и следването на високи етични норми от магистратите тепърва предстои да се случи.

Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда благодари на Фондация „Америка за България“, с чиято финансова подкрепа бе осъществен настоящият мониторинг, като част от проекта „Правосъдие близо до хората“. Нашият екип ще продължи да работи в това направление, подпомагайки съдебната система у нас в стремежа ѝ да се реформира като става все по-открита, достъпна и прозрачна в действията си, насочени в полза на гражданите, като в същото време налага върховенството на закона.

1.2. СТЕПЕН НА НАПРЕДЪК

При определяне степента на напредък сме се ръководили от нормата, че „Добър напредък“ получават съдилища, които според нас имат сериозни проблеми в работата си по организирането и воденето на съдебните процеси.

„Много добър напредък“ се поставя за много добро приложение на законите и много добра администрация.

„Изключителен напредък“ се поставя, когато съдът въвежда и прилага нови, модерни практики, които са одобрени от Висшия съдебен съвет и Министъра на правосъдието.

Наблюдавани съдилища	Велико Търново	Кубрат	Ловеч	Разград
Прилагане на новоприети и изменени закони и кодекси	Много добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък
Граждански процесуален кодекс	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Наказателно-процесуален кодекс	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Закон за съдебната власт	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък
Закон за закрила на детето	Добър напредък	Добър напредък	Добър напредък	НП
Закон за защита от домашно насилие	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък
Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси	Добър напредък	Добър напредък	Добър напредък	Добър напредък
Кодекс за етично поведение на българските магистрати	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък	Добър напредък
Указ за борба с дребното хулиганство	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Достъп на уязвими групи до правосъдие				
Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради - достъпност на хора с трайни физически увреждания	Много Добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си	Много Добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Достъпност и адекватност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си	Добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно съда, неговата дейност, състав, администрация, съдебни дела и т.н.	Много Добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Дейност на съдебните заседатели	Добър напредък	Добър напредък	Добър напредък	Добър напредък
Етично поведение на магистрати	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък	Добър напредък
Публичност и информираност за дейността на съда.	Много Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък	Много Добър напредък

Мотивите към таблицата с оценки са на стр. 87-89.

1.3. ИСТОРИЯ И ФИЛОСОФИЯ НА ПРОЕКТА

ОТЧЕТНОСТТА ЗАПОЧВА С ПРОЗРАЧНОСТТА

Началото винаги е момент, отдалечен във времето и твърде различен от първоначалните представи и намерения. Когато през 2004 година нашият център, в който членуват 10 неправителствени организации, се зае с първия си проект за наблюдение на съдебни дела и опитът, и впечатленията за работата на Темида бяха оскъдни. Бяхме решили да проследим как съдът защитава правата на жени, подложени на домашно насилие, изхождайки от опита си в Центъра в село Стражец, където наши доброволци помагат на хората в такова положение. Идеята ни беше подкрепена от Институт „Отворено общество“² и пилотният проект стартира успешно.

За първи път граждански наблюдатели влязоха в съдебната зала, за да проследят съдебни процеси, които не ги интересуват лично. Наблюдателите бяха в съда, водени от желанието да видят на място как работи съдебната система, призвана да гарантира върховенството на закона, да защитава правата на гражданите и да следи те да бъдат спазвани.

За последните шест години Центърът на НПО в Разград и Националната мрежа за гражданско наблюдение на съда осъществиха шест проекта по темата гражданско наблюдение на съда и подкрепа за съдебната реформа на местно ниво. Първият проект използва нова методика за гражданско наблюдение на съдебни дела, която бе приложена за първи път в 4 града в България (София, Варна, Бургас и Разград).

С помощта на американските партньори нашите наблюдатели, избрани чрез публична процедура, бяха обучени как и какво да наблюдават в съдебната зала, как да попълват специални карти за наблюдение, как да регистрират видяното, как да информират обществото за своята работа.³

Едногодишният мониторинг на специализирани съдебни процеси ни показа, че храмът на Темида се нуждае от гражданското око, което регистрира детайли, често определяни от магистратите като несъществени. Тогава в нашия екип се зароди идеята да се заемем с по-широко по мащаб и обхват наблюдение, което да включва мониторинг върху съдилищата в пет съдебни окръга в Североизточна България. Проектът осъществихме в две части - първо проследявайки дела, заведени на основания по ГПК, НПК, Закона за защита срещу домашно насилие и Закона за защита от дискриминация. Вторият специализиран мониторинг проследи достъпа на уязвимите групи до правосъдие, като предмет на наблюдението бяха съдебни процеси, заведени по същите четири закона. Двата проекта осъществихме благодарение на финансовата подкрепа на Инициативата за укрепване на съдебната система⁴ и Тръста за развитие на гражданско общество в Централна и Източна България.

В продължение на 16 месеца (от март 2006 до юли 2007 г.) 30 доброволци на Центъра в Разград проследиха 1096 съдебни дела, протекли в 1208 заседания в съдилищата в Разград, Велико Търново, Добрич, Силистра, Търговище и Шумен. Обхватът на нашето наблюдение се разпростира върху територия от 16 хил.кв.км, където живеят 900 хил. човека или около 1/6-та от пълнолетните българи.

Главната цел на нашите проекти е да подпомагаме съдебната система в стремежа ѝ към прозрачност и ефективност. Мониторингът на Центъра на неправителствените организации в Разград има за задача да съдейства на магистратите да се запознаят със специфичните особености и нужди на представителите на уязвимите групи. Гражданското наблюдение е механизъм обществото да получи информация как органите на съдебната власт съблюда-

² За информация посетете страницата на Институт „Отворено общество“: www.CourtWatch.osf.bg.

³ Черил Томас от организацията „Адвокати от Минесота за човешки права“, Марна Андерсон от „WATCH“ и съдия Катрин Куейнтънс.

⁴ Програма на Американската агенция за международно развитие на САЩ в България (1999-2007)

ват и прилагат задължението да спазват основните права на хората от уязвимите групи.

Резултатите от наблюдението показаха, че има известен напредък в дейността на съдебната система в Североизточна България, но за реализиране на съдебната реформа са необходими още много усилия.

ИЗДАДЕНИ ДОКЛАДИ ЗА ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА СЪДА:

Доклад за наблюдение на съдебни дела за домашно насилие над жени, 2005 г.: www.court1-rz.hit.bg/, рубрика „Отчети“ - „Годишен“;

Първи доклад за напредъка на съда с фокус уязвими групи, 2006 г.: www.court2-rz.hit.bg/, рубрика „Бюлетин“;

Втори доклад за напредъка на съда при прилагане на новоприети закони, 2007 г.: www.court3-rz.hit.bg/, рубрика „Бюлетин“ - „Отчети“ - Краен аналитичен доклад;

Трети доклад за напредъка на съда с фокус достъп до правосъдие на уязвими групи, 2006 г.: www.court4-rz.hit.bg/, рубрика „Бюлетин“.

Четвърти доклад за публичния образ на съда в Разград, Плевен и Пазарджик, 2009 г.: www.ngo-rz.org/archives/gn5.pdf

Пети доклад за дейността на Центъра на НПО в Разград по прилагане на закона за защита срещу домашното насилие, 2010 г.: www.ngo-rz.org/news/dokladnasilie.pdf

Шести доклад за гражданско наблюдение на съда в Разград, Шумен, Силистра и Попово, 2010 г.: www.ngo-rz.org

Седми доклад за гражданско наблюдение на съда в Търговище, Русе, Добрич и Варна, 2010 г.: www.ngo-rz.org

1.4. МЕТОДИКА НА НАБЛЮДЕНИЕ

Методиката на проекта е резултат от сътрудничеството на гражданска коалиция авторитетни американски организации - „Адвокати от Минесота за човешки права“ и „WATCH“. Българският вариант на методиката е разработен от Институт „Отворено общество“ през 2004 г. Същата методика е използвана в предишни проекти на Центъра на НПО в Разград, осъществени в периода 2004-2009 година. Обект на наблюдение в тях бяха районни и окръжни съдилища в Разград, Велико Търново, Добрич, Силистра, Търговище и Шумен.

В периода 2007-2009 ние обогатихме инструментариума на наблюдението от 2004-2005 година. Доброволците попълваха изготвени от наши експерти анкетни карти за наблюдение, които бяха универсализирани за целите на мониторинга. Чрез тях впечатленията на наблюдателите за публичния образ на съда постъпваха при нас ясно систематизирани, тематично насочени и концептуално свързани. Емпиричните резултати бяха анализирани от гражданска консултативна група, съставена от експерти юристи, психолози, журналисти, социални работници. Изводите бяха обобщени в тримесечни доклади за напредъка на съда, които периодично представяхме на магистратите от наблюдаваните райони и на медиите в петте града. Организирахме публични форуми за обсъждане с най-широко гражданско участие, в което специално поканихме и съдебните заседатели.

Гражданското наблюдение има за цел да установи основните тенденции в прилагането на седем закона и кодекса в наблюдаваните четири съдилища; каква е спецификата в достъпа до правосъдие на пет уязвими групи.

Важен акцент в нашия проект е да покажем положителното развитие на съда и да насърчим реформите на местно ниво. Задача на нашето изследване е да констатираме и какви промени са настъпили в два от градовете (Разград и Велико Търново) след последното гражданско наблюдение от лятото на 2007 г.

Основен предмет на мониторинга е прилагането на новоприети и изменени закони, както и достъпът на уязвими групи до правосъдие. Според местната специфика се следи и за конфликти на интереси в съдебната система, проблеми с етичното поведение на магистрати и нерегламентирани контакти с компрометирани лица.

Основните теми за наблюдение са:

1. Прилагането на новоприети и изменени закони:

- a. Граждански процесуален кодекс;
- b. Наказателно-процесуален кодекс;
- c. Закон за съдебната власт;
- d. Закон за закрила на детето;
- e. Закон за защита от домашното насилие;
- f. Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси;
- g. Кодекс за етично поведение на българските магистрати;

2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

- a. Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради - достъпност на хора с трайни физически увреждания;
- b. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си;
- c. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си;
- d. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно съда, неговата дейност, състав, администрация, съдебни дела и т.н.;

3. Дейност на съдебните заседатели

4. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти със страни в съдебен процес и/или граждани със спорна репутация.

5. Публичност и информираност за дейността на съда - наличие на активна интернет страница с достъп до публична информация за широк кръг потребители.

Обект на наблюдение са пет уязвими групи:

- Жертви на физическо или психическо насилие;
- Граждани с трайни или временни физически или психически увреждания;
- Социално слаби граждани;
- Граждани от етнически малцинства;
- Малолетни и непълнолетни граждани.

Избрани са най-рисковите социални групи, които трудно адаптират към съвременните условия. Техни представители са страни по съдебни дела или ползватели на услуги, предоставяни от съдебната система и много често са изправени пред риск от затруднен достъп до правосъдие.

Наблюдението се извършва от обучени граждански наблюдатели чрез **четири карти за наблюдение:**

1. Карта за наблюдение на граждански дела - включително наблюдение на дела по Закона за закрила на детето и Закона за защита от домашното насилие;

2. **Карта за наблюдение на наказателни дела;**
3. **Карта за публичност и прозрачност** - с фокус връзките с обществеността, интернет страниците на съда, включително прилагането на Закона за достъп до обществена информация;
4. **Карта за наблюдение за етично поведение на магистрати**, наличие на конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометиранни лица.

Наблюдението спрямо прилагането на новоприетите и изменени закони и достъпа на уязвими групи до правосъдие се осъществява по смесена методика:

1. Лично и пряко наблюдение с присъствие в съдебни заседания по граждански и наказателни дела, подбрани по критерия - «страна в процеса да е представител на една от петте наблюдавани уязвими групи».
2. Отразяване на наблюдението чрез попълване на анкетни карти и изготвяне на месечни доклади.
3. Обобщаване, синтезиране и стилизиране на резултатите в тримесечен аналитичен доклад.
4. Консултиране и утвърждаване на тримесечния аналитичен доклад с експерти и представители на наблюдавания съд.

Събраната чрез наблюдението информация за достъпа на гражданите до правосъдие, удовлетвореността им от резултата и качеството на обслужване се обобщава в аналитични доклади.

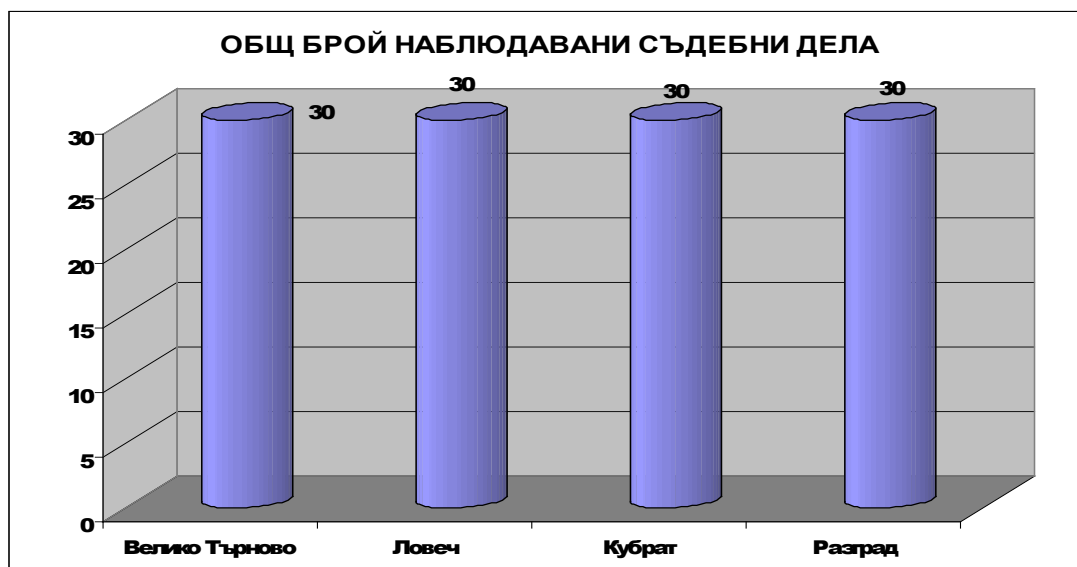
При наблюдението по прилагане на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси и Кодекса за етичното поведение на българските магистрати се прилага смесена методика:

1. Преглед и анализ на интернет страниците на съдилищата и публикуваните декларации на магистратите за наличие или липса на частен интерес;
2. Преглед и анализ на медийни публикации, свързани с магистратите, работещи в наблюдаваните съдилища, както и съдебните служители;
3. Сигнали на граждани;
4. Наблюдения на екипа и местните организатори .

1.5. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

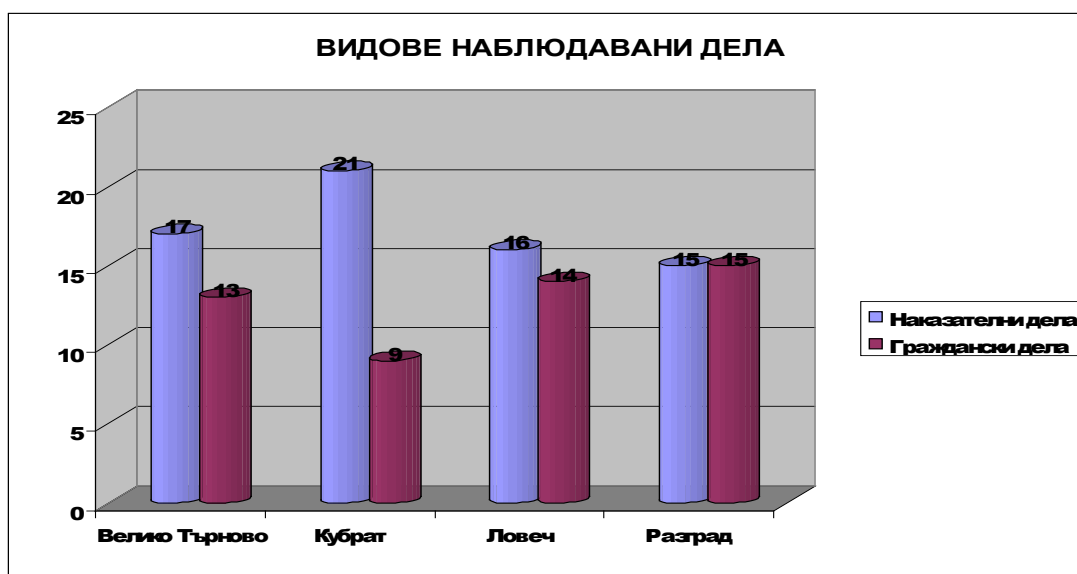
Трите административни области Велико Търново, Ловеч и Разград, където действат четирите наблюдавани и описани в този доклад съдилища са разположени на обща площ от 11645.563 кв.км и населението в тях възлиза на 622 602 души.

1.5.1. Статистически данни от наблюдението

Общо са наблюдавани 120 съдебни дела, от които 69 броя наказателни и 51 броя граждански. Наблюдавани са както следва:

- **В Районен съд Велико Търново:** 30 съдебни дела, от които 17 наказателни и 13 граждански.
- **В Районен съд Ловеч:** 30 съдебни дела, от които 16 наказателни и 14 граждански.
- **В Районен съд Кубрат:** 30 съдебни дела, от които 21 наказателни и 9 граждански.
- **В Окръжен съд Разград:** 30 съдебни дела, от които 15 наказателни и 15 граждански.

При осъществяване на гражданското наблюдение е извършен подбор на образувани в съда за разглеждане граждански и наказателни дела. Най-много са наблюдавани граждански дела в Окръжен съд - Разград и Районен съд - Ловеч. Най-малко са наблюдавани граждански дела в Районен съд - Кубрат, но за сметка на това в същия съд са наблюдавани най-много наказателни дела 21 броя. Най-малко наказателни дела са наблюдавани в Окръжен съд Разград, което се обяснимо с факта, че става дума за второинстанционно съдилище.

1.5.2. Общи констатации, тенденции, сравнения и изводи

А) Граждански процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Съдебните заседания протичат спокойно и при спазване на общия ред в съдебната зала, без да е демонстрирано напрежение между страните или изявено пристрастие на съда към някоя от тях. Съдиите се стремят да приключват делата по ЗЗДетето бързо и ефективно, за да се гарантира по най-добрият начин за защита интересите на децата. Прави впечатление, че наблюдаваните съдии спазват стриктно прилагането на ГПК. Изводът от наблюдението е, че съдиите се стараят да водят делата обективно, безпристрастно и ефективно. В наблюдаваните съдебни заседания не е демонстрирано напрежение между страните или изявено пристрастие на съда към някои от тях. Наблюдението отчита, че съдиите, разглеждали наблюдаваните съдебни процеси, не се влияят от етническа принадлежност, възраст или образование на ищците или ответниците. Наблюдавано е, че съдът е обективен, безпристрастен и ефективен при водене на дела по ГПК. При водене на делата се наблюдава бързина и ефективност на съдебното производство.

От наблюдаваните през периода 51 бр. граждански дела, 27 (53%) от тях са отложени и 24 бр. (47%) са обявени за решаване.

Общи изводи:

- Наблюдаваните съдебни заседания протичат спокойно и при спазване на общия ред в съдебната зала.
- Не са констатирани случаи на напрежение по време на съдебно заседание.
- Наблюдаваните съдилища работят нормално при стриктно спазване на действащото законодателство.
- Съдебните производства обикновено приключват в кратки срокове при спазване на основните принципи, заложи в Закона за съдебната власт, ГПК и материално-правните закони.
- По принцип съдиите спазват задължението да разясняват процесуалните права на страните в съдебния процес.

Б) Наказателно-процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са 69 съдебни дела, от които 26 са отложени поради наличието на пречки от процесуален характер, при спазване на изискванията в НПК: назначаване на вещо лице, нередовно призоваване на свидетел, молба за удължаване на срока за възстановяване на вредите. Съдиите успяват да поддържат реда в залата. Процесът следва последователността, предвидена в НПК. Съдиите са обективни и не се влияят от етническа принадлежност, възраст или образование на подсъдими и пострадали, не демонстрират пристрастие; търпеливо се отнасят с участниците в производството. Съдиите и прокурорите са облечени в тоги, но адвокатите невинаги изпълняват това свое задължение. Едно от наблюдаваните наказателни дела е проведено с участието на съдебни заседатели в съдеб-

ния състав. В две от делата общо трима от подсъдимите са от етническите малцинства, с ниска степен на образование; съдиите са положили необходимите усилия в съдебно заседание, за да се уверят, че те разбират зададените въпроси.

От наблюдаваните през периода 69 бр. наказателни дела, 26 от тях са отложени и 43 бр. са решени, т.е. близо 62,5% от делата са приключили със съдебен акт.

При прилагане на наблюдаваните закони съдът стриктно изпълнява професионалните си задължения. Заседанията се водят по процедурата, установена в НПК. Процесът следва последователността, предвидена в НПК. Забелязват се закъснения при започване на някой от съдебните заседания - от 7 дела 1 дело е започнало с два часа закъснение, 1 дело е започнало с 40 минути закъснение, 4 дела са започнали с 1 час закъснение и 1 дело е започнало с 1 час и 20 минути закъснение. Това са 16,67% от делата за започнали със закъснения. Причината е насрочване на няколко дела в един и същи час и се допуска съществено закъснение на началото на заседанията. В Окръжния съд в Разград не се наблюдавани закъснения при започването на делата.

Общи изводи:

- Няма установени нарушения или несъответствия при прилагането на НПК.
- Наблюдава се отлагане на делата при спазване на изискванията на процесуалния закон.
- Съдиите са обективни и не се влияят от етническа принадлежност, възраст или образование на ищците или ответниците, не демонстрират пристрастие; търпеливо се отнасят към обвиняемите и свидетелите.
- От наблюдаваните през периода 69 бр. наказателни дела, 26 от тях са отложени и 43 бр. с решения, т.е. 62,32% от делата са приключили със съдебен акт.
- Наблюдава се висок професионализъм при гледането на дела по НПК.
- Има закъснения при започване на съдебните заседания - поради насрочване на няколко дела в един и същи час се допуска съществено закъснение на началото на делата
- Съдиите изпълняват закона и са облечени в задължителните им облекла - тоги, това не се изпълнява винаги от адвокатите.

В) Закон за съдебната власт - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Не са наблюдавани фрапиращи закъснения по делата. Съдиите и прокурорите се явяват облечени в тоги. Наказателните и гражданските канцеларии предоставят информация на заинтересованите лица. Охраната на съдебната сграда е добре организирана. Наблюдават се случаи, в които адвокатите са без тоги, но се санкционират от съдиите.

Не са наблюдавани случаи на пристрастност при водене на делата и ограничаване правото на равно участие в процеса. По време на наблюдаваните процеси съдиите професионално водят съдебните заседания. Добро впечатление прави съдия, който с голямо търпение и благосклонност неколккратно разяснява правата и на двете страни по воденото дело, тъй като нямат защитници. Едно от наблюдаваните дела в Районен съд - Ловеч закъснява с 40 минути, тъй като предходно дело продължава по-дълго от предвиденото. В Районен съд - Велико Търново са наблюдавани две съдебни дела, които са проведени при закъснение от 30 до 50 мин, поради закъснения в предходни заседания.

Жребият за всеки съдебен състав (чл.72 от ЗСВ) се извършва на механичен принцип. Единствено в Окръжен съд - Разград се провежда електронен жребий чрез компютърна програма, разработена от ВСС.

Всички деловодства в съдилищата работят между 12:00-13:00 часа. В този период от време охраната допуска граждани до съдебните сгради. Получихме информация от адвокати, че съдебни актове и мотивите към тях се публикуват с месеци закъснение, но с датата на решението сочи, че то е постановено в законовия срок.

Общи изводи:

- Не са наблюдавани случаи на пристрастност при водене на делата и ограничаване правото на равно участие в процеса.
- Спазва се общият ред в залата по време на заседанията.
- Не може да се следи дали съдебните актове се обявяват незабавно съгласно Закона за съдебната власт или забавя с месеци обявяването на мотивите към някои съдебни дела.
- Не се изпълнява ЗСВ в Районния съд във Велико Търново в частта му за състезателност, равнопоставяне и информиране на гражданите относно техните права.

Г) Закон за закрила на детето

Констатации:

По този закон са наблюдавани 10 съдебни дела, 3 от които са отложени, останалите са приключили експедитивно. Засегнатите лица са присъствали и изразили ясно своите желания. Съдиите са спазвали стриктно Закона за закрила на детето, указвали са на страните техните права. Правата на децата се спазени. Наблюдавани са случаи, в които съдът насочва родители към специализирани програми за отговорно родителство и в полза на укрепване връзката им с децата. Добра практика е наблюдавана в Районен съд - Велико Търново. В сградите на четирите наблюдавани съдилища липсват стаи, пригодени за изслушването на малолетни и непълнолетни деца и юноши.

Общи изводи:

- Положителна практика е съдът да насочва родители към специализирани програми за отговорно родителство и в полза на укрепване на връзката им с децата.
- Делата по ЗЗДетето приключват бързо с оглед необходимостта от навременно настъпване на децата. По този начин се постига целта на закона - специална закрила на децата.
- Липсата на отделна стая за срещи и разпитване на децата е пречка за подобряване на процедурите в правосъдието, свързани с децата.
- Съдиите винаги указват на страните техните права.

Д) Закон за защита от домашното насилие

Констатации:

Разгледани са 8 дела, 4 от които са отложени. Делата се отлагат поради нередовно призоваване на страните и неявяване на свидетели. По време на делата съдиите изпълняват задълженията си да разяснят на потърпевшите правата им в тези производства. Потърпевшите жертви присъстват с договорни адвокати, като в повечето случаи жертвите представят само медицински удостоверения без предупредителен протокол или друг документи от полицията. В повечето дела, като доказателства не се представят жалби до полицията, прокуратурата за други инциденти между същите лица. В делата по ЗЗДН съдилищата проявяват активност при изясняване на формите, причините и резултатите от насилието. Полицията реагира адекватно на подадените до нея жалби и уведомява съответните институции, които работят по проблема. Повечето от извършителите се явяват без адвокати и сами защитават своите интереси. Наблюдава се, че половината от всички съдебни дела се отлагат. Обикновено при насрочване на нова дата една голяма част от жертвите започват да се разколебават и отново се връщат към предишния си начин на живот и в

кръга на домашното насилие.

Общи изводи:

- Законът за защита от домашното насилие се спазва, без да се проявява формализъм, като съдът полага усилия да изяснява наличните факти по делото и разяснявайки правата ѝ.
- Недостатъчна координираност и информираност по съдебно дело - В дело по ЗЗДН в Разград съдът призовава други свидетели, които нямат нищо общо със случая и делото е отложено.
- Продължава проблемът с нередовното призоваване.
- Съществува проблем с призоваването и поради това се отлагат съдебни заседания поради нередовното призоваване на свидетелите и страните по тях.
- Поради спецификата на проблема с домашното насилие, отлагането на съдебните дела разколебава жертвите, които често са икономически зависими от извършителите да търсят правата си в съда.

Е) Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси - проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации:

Публикувани са декларациите на всички съдебни служители на интернет страниците на наблюдаваните съдилища. Декларациите по ЗПРКИ на съдиите от наблюдаваните съдилища са публикувани и на интернет страницата на Висшия съдебен съвет. В документите са описани всички банкови кредити и техните размери. В декларациите на много съдебни служители са описани свързани лица, но само с инициали. Законът за защита на личните данни задължава изписването само на инициали, но смятаме, че като заемащи публични длъжности, не е необходимо да бъдат заличавани (укривани) техните данни.

В част от наблюдаваните съдебни институции е изпълнено формално задължението за попълване на задължителни данни на публичните лица. С използването на различни похвати за заобикаляне на закона не са изпълнени основни принципи за публичност, прозрачност и информираност.

Общи изводи:

- Не се описват всички свързани лица по смисъла на §1, т.1 - „Свързани лица“ са съпрузите или лицата, които се намират във фактическо съжителство, роднините по права линия, по сребрена линия - до четвърта степен включително, и роднините по сватовство - до втора степен включително, както и физически и юридически лица, с които лицето, заемащо публична длъжност, се намира в икономически или политически зависимости, които пораждат основателни съмнения в неговата безпристрастност и обективност.
- Системата за оповестяване на декларациите на магистрати не гарантира улеснена публичност. Декларации на съдии са публикувани само на страницата на ВСС, но не и страниците на всеки районен съд.
- Липсва законово изискване за попълване на декларации от съдебните заседатели и затова не са публикувани.
- Няма публикувани декларации на държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията по ЗПРКИ. При проверка на местния организатор на Център НПО - Разград на 07.01.2011 г. се установи, че все още няма публикувани декларации на интернет страницата на Министерство на правосъдието.

Ж) Кодекс за етично поведение на българските магистрати - етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани

контакти с компрометирани лица.

Констатации:

Спазва се необходимата етика от магистратите, проявява се уважение към институцията и към представителите ѝ - съдии, прокурори, съдебни заседатели. Наблюдаваното поведение на съдиите и съдебните състави вдъхва респект към институцията, която представляват. Не се забелязват прояви на пристрастност в производствата. Съдиите на влизане и излизане от залата не са водили разговори с други лица, което да налага изводи за пристрастност към някои от страните.

Кодексът за етично поведение на магистратите е публикуван само на интернет страницата на Районния съд във Велико Търново. Считаме, че публичният образ на Районния съд във Велико Търново е накърнен след огласяване на случая, когато съдия е задържан от полицията при получаване на подкуп.

Според нас авторитетът на Окръжния съд в Разград намаля след публикуване на снимката на заместник-председателя на институцията в компанията на окръжния прокурор и разследвани лица. На фотографията ясно се виждат окръжният прокурор Огнян Дамянов, заместник-председателят на Окръжния съд в града Лазар Мичев, тогавашният депутат от БСП Венелин Узунов, срещу когото, като бивш кмет, има назначена прокурорска проверка. Предварително производство има и срещу настоящия кмет на града Денчо Бояджиев, също фотографиран заедно с адвоката Стоян Димитров, който председателства групата на БСП в местния парламент.⁵

Общи изводи:

- Магистратите спазват необходимата етика, проявява се уважение от гражданите към институцията и към нейните представители.
- Накърнен е публичният образ на съда в град Велико Търново след огласяване на случая, при който съдия от Окръжния съд в града е задържан от полицията при получаване на подкуп.
- Съдии участват в избирателните комисии и техните решения се обжалват в съда.
- В публичното пространство в Разград са изразени съмнения за връзки на магистрати с компрометирани лица, което създава усещане за корупционни практики и нарушение на Кодекса за етично поведение;
- Възникват съмнения за конфликти на интереси при някои от съдиите.

3) Прилагане на Указа за борба с дребното хулиганство

Констатации:

Решенията по указ за борба с дребното хулиганство са административно наказание, което не се счита за осъждане и не се вписва в бюрата за съдимост. Според чл.7 от указа, решението по него не подлежи на обжалване и се изпълнява незабавно, въпреки че визираните в чл.1, ал.1 от същия определя нарушенията и наказанията по този нормативен акт като административни. При делата, по които има наложена глоба, наказанието не подлежи на обжалване и така се нарушават европейските права на гражданите. И тук гражданите трябва да имат възможност да обжалват и да търсят своите права, а магистратите са тези, които ще решават дали обжалването има правно основание или не.

Голяма част от съдебни дела приключват само в едно съдебно заседание, а подсъдимите не се представляват от професионални защитници в процеса и не разбират смисъла му. Голям процент от делата приключват с наказание „глоба“.

Общи изводи:

⁵ www.facebook.com/home.php?#!/group.php?gid=109636229081354&ref=ts, *Особености на Лудогорския лов, група във Фейсбук.*

- Наблюдението установява, че се налага по-често наказание „глоба“.
- В част от случаите подсъдимите не се представляват от защитници.
- Наложеният наказанието не могат да бъдат обжалвани от гражданите.

1.5.3. Достъп на уязвими групи до правосъдие

1.5.3.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради - достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации:

Архитектурната среда в съдилищата е достъпна за хора с увреждания и възрастни хора само на първите етажи от сградите. Изградени са рампи към входа на съдилищата за хора с инвалидни колички и други средства за придвижване. На входовете има и постоянна охрана, която проверява документите за самоличност. Монтирани са скенери за проверка на метални предмети. Единствено архитектурната среда в Окръжния съд в Разград не е достъпна за хора с увреждания - няма рампа към входа за хора с допълнителни средства за придвижване, няма асансьор; входът е тесен и разминаването е трудно. Съдебните зали са малки и се налага хората да стоят прави по време на съдебните процеси.

Само в Районния съд във Велико Търново има асансьор и адаптирана тоалетна за хора с увреждания.

Съдебните зали в четирите града имат озвучителна техника и разполагат с добра акустика. Има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. Повикването на участниците в съдебния процес става и чрез високоговорители, което улеснява хора със зрителни увреждания. Липсват светлинни табла за улеснение на хората с проблеми със слуха. Съдебните зали са добре оборудвани и леснодостъпни за хора с трайни увреждания. По време на процесите атмосферата е спокойна и се чува добре.

Общи изводи:

- Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради (достъпност на хора с трайни физически увреждания) е достъпна за хора с увреждания само на първите етажи на съдебните палати, изключения в положителна и отрицателна посока има само във Велико Търново и Разград.
- Асансьорът в Районен съд - Велико Търново е достъпен за лица с физически увреждания и може да се ползва при определени условия - карти за достъп. Картите за достъп и информацията за ползване на асансьора се дава от охраната на съдебната палата. Асансьорът е разположен в близост до входа и охраната на сградата.

Общи препоръки:

- Необходимо е да се полагат системни усилия за подобряване на достъпността на архитектурната среда в трите съда;

За тримесечния период има „Добър напредък“. В три от наблюдаваните съдилища архитектурната среда е достъпна за хора с увреждания, но само на партерните етажи на сградите. Ограничената архитектурна достъпност не е достатъчна за лица с физически увреждания. Съдебните зали разполагат с озвучителна техника и имат добра акустика. Има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. Повикването на участниците в съдебния процес става и чрез високоговорители, което улеснява хора със зрителни увреждания.

1.5.3.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Съдебните зали са ремонтирани и снабдени с необходимото техническо оборудване. Съдиите задават въпроси на страните дали разбират своите права и задължения, дали разбират смисъла на казаното от тях и има ли нужда от допълнителни разяснения. Имат озвучителна техника, има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. Единствено съдебните зали в Окръжния съд в Разград не са обновени и сградата е стара. Съдиите говорят тихо на моменти не се разбира какво се говори. По време на някои от заседанията се чува звукът от улицата и трудно се разбират изказванията на участниците в процеса. В залите няма аудиоуредби - има само микрофони, които не се използват.

Общи изводи:

- Съдебните процедури са разбираеми и достъпни за лица от уязвими групи;
- Съдебните зали са обновени и озвучени, има табели с имената пред всеки съдия
- Няма обособени т.нар. „сини стаи“ за срещи и разпит на деца в съда.

Общи препоръки:

- Съдебните палати да се оборудват със съвременна аудиовизуална техника, което ще подпомогне тяхната работа.
- Да се обособят т.нар. „сини стаи“, може и извън съдебните сгради.
- Да се осъществява редовен ремонт на съдебните зали и канцеларии,

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Отчита се напредък относно подобряването на архитектурната среда. Съдебните зали в три от съдилищата са ремонтирани и снабдени с необходимото техническо оборудване. Външният шум не пречи на нормална атмосфера в съдебно заседание. В съдебните процеси в залите се пази тишина и не се наблюдават странични шумове. Съдиите и участниците в процеса използват озвучителна техника, с което се подобряват общите съдебни процедури.

1.5.3.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Служителите в наблюдаваните съдилища са винаги любезни и отзивчиви. Съдебните канцеларии обслужват граждани през целия работен ден, включително по време на обедната почивка от 12.00 до 13.00 ч. Единствено канцелариите и съдебните зали в Окръжния съд в Разград са на втория и третия етаж - те са достатъчно големи за служители и за посетители. За съжаление хората с увреждания нямат достъп до тях, поради липсата на съоръжение за предвижване. Според гражданското наблюдение хората от уязвимите групи не са информирани и не познават добре своите права да ползват услугите на съдебен защитник.

Общи изводи:

- Служителите в съдилищата са отзивчиви и помагат с информация на гражданите;
- Служителите редовно поставят информация за насрочените дела на хартиен носител на определени информационни места/табла.
- Съдебните канцеларии не осигуряват достатъчно пространство за обслужване на граждани, адвокати и други;
- Съдебните палати не могат да осигурят необходимото пространство на всички институции, които са настанени.

Препоръки:

- Съдът да осигури достатъчно пространство за съдебни канцеларии, за да могат гражданите да ползват безпрепятствено неговите услуги.
- Да се направи реконструкция на четирите съдебни палати, за да могат да подобрят

пространствата и да има комфорт за всички институции, работещи в тях.

- Окръжния съд в Разград да изнесе две работни места на първия етаж на сградата и да обособи там информационен център, каквато практика вече има приложена в Добрич.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Осигурен е безпрепятствен достъп за хора с увреждания до съдебната администрация. Съдебните служители обслужват гражданите през целия работен ден, включително между 12:00 ч. и 13:00 ч. Съдебните канцеларии не са просторни, въпреки че осигуряват известни удобства за гражданите.

1.5.3.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно съда, неговата дейност, състав, администрация, съдебни дела и т.н.

Констатации:

Нивото на достъп до информация е добро. Електронните страници на наблюдаваните съдилища осигуряват информация за разглежданите и приключили дела, както и график за предстоящите процеси.

Интернет страниците съдържат нужната информация за дейността на съда, но хората със зрителни увреждания не могат да ползват тази информация.

Част от интернет страниците са достъпни само с един браузър (Internet Explorer) и това ограничава силно достъпа до информация. Не са развити никакви електронни услуги за граждани, освен публикуване на съдебните актове с мотиви и файлове с образци на някои документи за административни услуги.

Общи изводи:

- Предизвикателство за съдилищата е да развият модерни информационни технологии, чрез които да увеличат количеството на електронни услуги за граждани.
- Хората с трайни физически увреждания могат да стигнат само до съдебните администрации, които се намират на първите етажи на съдилищата. Могат да получат само част необходимата информация в интернет страницата на съда, но ако имат интернет достъп въкъщи.
- Хората със зрителни увреждания и проблем със слуха нямат достъп до информация, защото интернет страниците на наблюдаваните съдилища не са адаптирани - липсва специализиран софтуер за целта.
- Информацията на интернет страниците не се актуализира редовно.

Общи препоръки

- Да се развият информационни технологии и електронни услуги за граждани.
- Да се актуализира информацията в интернет страниците минимум три пъти в седмицата.
- Да се осигури звукова версия на интернет страниците на съдилищата.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Информацията в електронните страници на съдилищата не е винаги актуална към момента на проверяване. Някои от рубриките не са активни, страниците не са достъпни за хора със зрителни увреждания и проблеми със слуха. Те съдържат и полезна информация за свършени дела, за предстоящи дела, примерни бланки декларации по ЗПРКИ на служителите.

1.5.4. Дейност на съдебните заседатели

Констатации:

Прави впечатление възрастта на съдебните заседатели, които средно са между 40 и 60

години. Масова практика е общинските съвети да избират хора над средната възраст, предимно на партиен принцип. Заради възрастта или заради ниското заплащане, съдебните заседатели не са мотивирани да работят. Те най-често са пасивни участници в процеса на правораздаване. Жребият за всеки съдебен състав (чл.72 от ЗСВ) се извършва на механичен принцип. Единствено в окръжния съд в Разград жребият се провежда чрез компютърна програма, разработена от ВСС.

Общи изводи:

- Съдебните заседатели не са активни участници в съдебните процеси;
- Съдебните заседатели са на средна възраст 40-60 години. Избират се на партиен принцип от общинските съвети без прозрачна процедура;
- Не се провежда жребий за избор на съдебните заседатели за всеки съдебен състав, с изключение на град Разград;

Общи препоръки

- Съдебните заседатели да участват активно в процесите чрез задаване на въпроси и изказване на мнения.
- Да се провежда жребий на съдебни заседатели, като се разпределят чрез специализирана програма за разпределение на делата и да се изготвя протокол за техния избор.
- Да се подобри нормативната уредба на съдебните заседатели - Наредба 2 от 2008 г. на МП. Да се въведе прозрачна процедура за номиниране, изслушване и избор на заседателите.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Съдебните заседатели не вземат активно участие в делата, в които участват. В три от съдилищата те не се избират чрез специализиран софтуер, а чрез механичен подбор и определящ е субективният елемент. Не се изготвя протокол след избора на съдебните заседатели. Липсва балансирана натовареност на съдебните заседатели. Не се изплащат редовно възнагражденията им за участие в съдебни заседания. Съдът не възстановява транспортните разходи на заседателите, които са от други населени места. Общинските съвети ги избират не според личните им качества, а на партиен принцип. Средната възраст е много висока.

1.5.5. Публичност и информираност за дейността на съдилищата

Констатации:

Интернет страниците съдържат необходимата информация за насрочените дела, бланки и образци, полезна информация и др. Те са разработени разбираемо, информацията е леснодостъпна, без сложни препратки. Част от съдебните актове не се публикуват в законово установения срок - веднага след постановяването им. Необходимо е да се спазва Законът за защита на личните данни и Законът за защита на класифицираната информация. Контролът по публикуването на актовете на интернет страницата на съда се осъществява от председателите на съдилищата. Публикуват се пълните съдебни актове - мотиви и диспозитив. Диспозитивът се публикува веднага след обявяването ѝ, а мотивите към нея - след изготвянето им. Публикуват се без мотиви съдебните актове в случаите на чл. 64 ал. 2 от Закона за съдебната власт - актовете по дела, които засягат гражданския или здравния статус на лицата /дела за нищожност и унищожаемост на брака, за прекратяване на брака с развод, за установяване факта на раждането и смъртта, за настаняване на принудително лечение/, както и присъдите, постановени по производства, разглеждани при закрити врати - чл. 263 ал.1 и 2 НПК и съдебни актове, постановени по производства, разглеждани при изключване на публичността - чл. 136, ал. 1 от ГПК.⁶

⁶ Вътрешни правила за организацията на публикуването на съдебните актове. http://vtrs.org/index.php?option=com_content&view=article&id=187:2010-08-11-12-19-19&catid=39:2010-08-11-12-13

Съдебните актове по УБДХ не се публикуват по принцип на страниците на съда. Закъснява и публикуване на мотивите към тях. Рубриките за публикуване на съдебните актове и мотивите към тях са програмирани нерационално и нефункционално за ползване. В общ екран се обявява информация за съдебните актове, което затруднява силно търсенето и намирането на конкретната информация.

При наша проверка от 08.12.2010 г. установихме, че в сайта на Районния съд във Велико Търново информацията за съдебните актове и мотивите към тях се обявяват за цялата година, като търсенето на конкретно дело затруднява достъпа до информацията.

В сайта на Районния съд в Ловеч информацията от двете рубрики е структурирана по месеци. В сайта на съда в Кубрат в рубриката „график на заседанията“ информацията е разделена по месеци, от които само месеците март, юли и август 2010 г. са активни. В сайта на Окръжния съд в Разград в рубриката „график на заседанията“ информацията е структурирана по месеци и по седмици, което много улеснява гражданите.

Общи изводи:

- В някои съдилища съдебните актове не се публикуват на интернет страниците в законово установения срок.
- Затруднен е достъпът до информацията на интернет страницата за чужденци и хора със зрителни увреждания.
- Липса на служител „връзки с обществеността“ силно намалява шансовете на съдебните институции за положителен обществен образ и ограничава публичността на съда.

Общи препоръки

- Съдебните актове да се публикуват незабавно в законово установения срок - административните ръководители да следят лично този процес.
- Да се осигури нормален достъп до интернет страниците за хора с зрителни увреждания и за чужденци.
- Да се назначи по един служител „връзки с обществеността“, който да отговаря за един съдебен район и да осигурява прозрачността на съдебните институции.
- За улеснение на потребителите публикуваните съдебни актове да се структурират в интернет страниците по седмици и да се организира търсене по номер, предмет или страни.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Съдебните актове не се публикуват незабавно, до 24 часа след постановяването им. Невъзможен е достъпът за хора с зрителни и слухови проблеми, както и чужденци. Съдилищата нямат назначени служители „връзки с обществеността“, които да отговарят за публичността и прозрачността на институциите. В интернет страниците някои от рубриките не са активни или не включват никаква информация. Труднодостъпна е информацията в рубриките за съдебните актове и мотивите към тях.

2. Втора част

Резултатите от работата на съда в градовете Велико Търново, Кубрат, Ловеч Разград

2.1 РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАЙОНЕН СЪД ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Област Велико Търново е с площ 4662 кв.м и с население 293 172 души, като в община Велико Търново площта е 620 кв.км, а населението 93 844 души.⁷

2.1.1. Прилагане на новоприети и изменени закони

2.1.1.1. Граждански процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са 13 граждански дела, заведени по ЗЗДетето, ЗЗДН, СК, Закона за задълженията и договорите, Гражданския процесуалния кодекс, като процесуален закон.

Наблюдаваните заседания са протекли спокойно, без напрежение между страните в залата, при равнопоставеност за участниците в процеса, гарантирана от съдиите. С незначителни изключения заседанията започваха навреме, закъснения са регистрирани два пъти, като по значителното забавяне от 30 минути се е наложило заради продължилото по-дълго време предходно дело. Съдиите се отнасят внимателно към участниците в процеса, без елементи на дискриминация, незачитане или предпочитания. Дават възможност страните да изложат тезите и аргументите си.

При делата по ЗЗД е налице стремеж децата да бъдат разпитвани внимателно, за да не бъдат допълнително травмирани. В едно от тези дела се наложи намеса на социалния работник, но това произтече от неумението на детето да общува. Съдиите по правило в тези случаи са особено грижливи. Двете насрочени дела по ЗЗДН бяха отложени и в последствие прекратени.

Изводи

- От извършените наблюдения може да се направи извод, че съдебната система работи нормално при стриктно спазване на действащото законодателство.
- Съдебните производства с предмет ЗЗДетето обикновено приключват в кратки срокове в средно две до три съдебни заседания.
- Съдиите винаги спазват задължението да разясняват на страните в съдебния процес техните процесуални права.

Закъснението на съдебни дела е за сметка на тяхната продължителност и понякога за качество на съдебната дейност и процедурите. Когато делото започне със забавяне, ходът му се ускорява от съдията умишлено, за да се навакса закъснението и последващият график да се нормализира. Това обаче ощетява участниците в принудително съкратения процес.

Препоръки

⁷ http://bg.guide-bulgaria.com/NC/Veliko_Turnovo/bg_Populations.aspx

- Необходимо е да се спазва точно началният час на насрочените съдебни заседания, но това не трябва да е за сметка на бързото приключване на предишните заседания.
- Да не се позволява проточване и забавяне на дела.

2.1.1.2. Наказателно-процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

През мониторинговия период са наблюдавани общо 20 дела, заведени по НПК, като повече от една трета от тях - 7 на брой са отложени заради пречки от процесуален характер. Между тях са нередовно призован свидетел, искане за експертиза, молба за удължаване на срока на разследване, искане за нови свидетели. Едно от делата е върнато на прокурора за отстраняване на процесуални нарушения. Съдиите се отнасят отговорно към задълженията си. По време на един от наблюдаваните процеси съдията подробно обясни на един от участниците как да си получи парите за пътни разходи. Когато страни по делата са хора с ниско образование или от малцинствата, магистратите са особено внимателни и разясняват подробно смисъла на въпросите си. Съдиите обаче не реагират, когато адвокати се явяват в залата без тоги.

Магистратите предварително да се запознаят с гледаните от тях дела и при законова предпоставка да се назначава служебен защитник. По този начин няма да се налага отлагане на дело, по което подсъдимият не е наел адвокат.

Делата по УБДХ се гледат експедитивно. Наблюдавани са три процеса, като в един от тях не е присъствал прокурор. Едното дело е завършило с оправдание, а в другите две са наложени глоби от по 100 лв. Всички подсъдими по този указ са били мъже. Единият от наказателните процеси приключи с решение за пробация, два с осъдителни ефективни присъди. В един от случаите процесът е отложен, защото подсъдимият нямаше защитник, а в друг случай виновният поиска да склучи споразумение с прокуратурата.

В случаите, когато подсъдими са били хора с ниско образование или неграмотни, е установено, че те идват в съда без да са наясно, че им се полага защита, дори ако не са в състояние сами да платят на адвокат за това. В такива случаи съдиите им обясняват правата и отлагат делата.

Изводи

- Регистрирано е отлагане на дела поради незнание на обвиняемите, които са неграмотни и не са информирани за правата си.
- Част от делата се отлагат заради нередовно призоваване на участници, поради неверен адрес.

Препоръки

- Да не се насрочват дела по едно и също време и да се спазва стриктно обявеният час, най-вече за първото съдебно заседание.
- Да бъде преразгледан НПК с цел да се намали броят на отлаганите дела.
- Информационните служби в съдилищата трябва да запознаят страните с техните права.
- Съдът да бъде взискателен към адвокатите по отношение на задължението им да се явяват в залата с тоги.
- Да се предостави възможност на гражданите и адвокатите самостоятелно да извършват справки за движението на делата чрез изнесени на достъпни места в залата компютри.
- Съдът предварително да се запознава с делата и при наличие на законова предпоставка да назначи служебен защитник на подсъдимия. По този начин подсъдимият и

да не е наел адвокат ще получава правна помощ и делото няма да се отлага.

- За всяка постъпила в съда преписка по УБДХ от полицията, да се уведомява навреме прокуратурата, защото тези актове не подлежат на обжалване. Участието на адвокат-служебен защитник усилва състезателната част в съдебното производство и дава възможност на съда да изслуша и друго компетентно мнение на лице, натоварено да следи за законността.
- В дела по УБДХ съдът да събира и други доказателства (свидетели, документи), освен посочените от полицията, защото МВР е заинтересована страна и не може да създаде максимално впечатление за обективност и достоверност на констатациите.
- Да се организира информационен център, който да подпомага представителите на уязвими групи за техните права.

2.1.1.3 Закон за съдебната власт - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдаващият екип проследи на място механизма, по който се разпределят делата. Практиката показва, че случайният подбор при определянето на съдийските състави е гарантиран от начина, по който е организирана работата на съдилището. При постъпването им, делата се регистрират електронно, а в следващия ден се разпределят по видове между административните шефове натоварени с определянето на съставите. Те правят това ползвайки програмен продукт, който автоматично определя кому се възлага съответният по номер процес. Следи се в списъка на съдиите да не фигурират имена на магистрати, които са в отпуск, в болнични или в командировки.

Изводи

- Организацията на работа в Районен съд - Велико Търново е много добра.
- Поради насрочване на няколко дела в един и същи час се наблюдава закъснение на началото на делата. Причините са насрочване на делата за един и същи час и продължителното по-дълго първо съдебно заседание, което води до закъснение в последващите.

Препоръки

- Да не се насрочват дела по едно и също време и да се спазва стриктно обявеният час, най-вече за първото съдебно заседание.

2.1.1.4. Закон за закрила на детето - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са пет съдебни дела. Засегнатите лица присъстват и изразяват ясно своите желания. Делата приключват бързо и навреме. Наблюдавано е съдебно дело, в което съдът насочва родители да участват в специализирани програми за отговорно родителство и в полза на укрепване на връзката им с децата. Две трети от наблюдаваните дела са завършили с решения, които изискват децата да отидат да живеят в социални домове. Няма практика да се деинституционализира грижата за тях, като се предпочете вариантът на приемното семейство. Съдебната практика предпочита стереотипни модели, които принадлежат повече на миналото, без да се стреми да насърчава приемната грижа.

Изводи

- Делата по ЗЗДетето приключват при максимална бързина с оглед необходимостта от навременно настаняване на децата. По този начин се постига целта на закона - специална закрила на децата.
- Децата приоритетно се настаняват от съда в институции от резидентен тип и не се наблюдава прилагането на социалната услуга „приемна грижа“.

- Липсва отделно помещение за изслушване на деца.

Според съдиите от Районен съд - Велико Търново: „Оценката за работата на съдилищата неоснователно е занижена поради дейността на други органи и институции във връзка с упражняването на техни правомощия, т.е. на съда се приписват негативите им: По Закона за закрила на детето се посочва - „Няма практика да се деинституционализира грижата за децата, като се предпочете вариант на приемно семейство. Съдебната практика предпочита стереотипни модели, които принадлежат на миналото, без да се стремят да насърчават приемната грижа.“ Това изявление показва непознаване на материята - съдът постановява закрилна мярка по отношение на децата, но къде ще бъде настанено детето - в специализирана институция, приемно семейство или негови близки и роднини е въпрос, който се анализира от социалните служби и се обоснова в приложения към всяко дело социален доклад.“

Препоръки

- Да се избягва настаняване на деца в социални домове, а съдът да прилага мярката за защита - приемна грижа.
- Да се обособи отделно помещение за срещи и изслушване на деца - т.нар. синя стая.

2.1.1.5. Закон за защита от домашно насилие - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са четири граждански дела по ЗЗДН. В трите от тях оплакванията за насилие са подадени от жени, които обвиняват партньорите си в жестокост спрямо тях и децата им. В четвъртото дело като жертва е конституиран възрастен мъж, който се оплаква от насилие, упражнено от сина му. В този случай като свидетел е привлечен кметът на селото, за да потвърди и в качеството си на длъжностно лице, че актовете на насилие са факт. В два от случаите процесите се отлагат и впоследствие прекратяват, защото страните не се явяват или се отказват от съдебното дирене преди финала на делото. Производства по ЗЗДН са специфични от психологическа гледна точка и ако съдът не ги реши бързо жертвите често се разколебават, водени от различни мотиви, някои от които страх от ескалация на насилието в бъдеще. Съдиите подхождат внимателно, изслушват страните и насърчават засегнатите да изяснят фактите и да съобщят претенциите си. В случаите, когато между спорещите страни се появи напрежение магистратите, внимателно, но категорично го овладяват.

Изводи

- Продължителното разглеждане и отлагане на съдебните дела води до отказ от страна на жертвите, които често са подложени на натиск да прекратят съдебния процес.
- Законът за защита срещу домашното насилие се спазва, без да се проявява формализъм, като съдът подпомага жертвата, изяснявайки наличните факти по делото и разяснявайки правата ѝ.
- Оттеглянето на иска е право на ищеца и в този случай прекратяването на делото е осъществено по реда на ГПК.
- Разглежданите дела по този закон засягат отношения най-често между лица с роднинска връзка. Затова за съда невинаги е ясно защо се оттеглят иските от пострадалите лица.
- Съдиите успяват да въведат ред при наличие на напрежение в заседания по ЗЗДН.

Препоръки

- Да не се позволява проточване и отлагане на дела по този закон, защото води до разубеждаване на жертвите и подлагането им на нов системен тормоз.

- Полицейските служители да бъдат обучени как да взаимодействат ефективно с НПО, прокуратура и съд при прилагането на Закона за защита от домашното насилие.
- Трябва да има постоянно действащи центрове, в които пострадалите лица да могат да получат квалифицирана помощ (най-вече от психолог), за да могат да продължат делата и получат търсената защита.
- Необходимо е съдът да работи съвместно с неправителствени организации по различни програми, които имат цел да подпомагат лицата в неравностойно положение (такава практика има не само в държавите от англо-американската правна система, но и в много европейски държави).

2.1.1.6. Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси - проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации:

Декларациите на всички магистрати са публикувани на интернет страницата на съда, както и в страницата на ВСС. Една част от декларациите са коректно попълнени - имат изписани кредити, размерът им и към коя банка са. В немалка част от случаите има само инициали вместо имена, не е посочен размерът на кредита и името на банката. Свързаните лица са описани с пълните им имена. В декларациите са посочени членства в търговски дружества и предишна месторабота на магистратите.

Проверка на наблюдателя, извършена на 24.11.2010 г., установява, че некоректно са попълнени декларациите на **24 служители в съда**: РЛВ, Ваня Толева Филева, МГВ, Ц.Й.З, Димка Тодорова Стефанова, Даринка Йорданова Каралийчева, Росица Недялкова Колева, Д.К.Б, Иванка Димитрова Трифонова, Даниела Петрова Михайлова, П.П.Д, С.Н.К, Д.Б.Т, П.Б.К, Е.М.К, П.П.Д, Д.Д.Д, С.П.К, Е.Ц.П, Е.М.С, Вера Димитрова Матеева - Ганева, М.Ц.Л, В.К.Г, Н.И.Т.

Декларациите на **16 други служители** са аналогични - попълнени са само с инициали: Р.Л.В, М.Г.В, Ц.Й.З, Д.К.Б, С.Н.К, Д.Б.Т, П.Б.К, ЕМК, П.П.Д, Д.Д.Д, С.П.К, Е.Ц.П, Е.М.С, М.Ц.Л, В.К.Г, НИТ.

Според нас в тези случаи не е изпълнено законовото изискване магистратите да съобщят имената си и обстоятелствата, които могат да предизвикат отношения на обвързаност. Ето в какво се изразяват непълнотите конкретно:

В декларацията на Ваня Толева Филева в точка 3 е записано, че има задължения към кредитни или финансови институции, без да се посочва името на институцията и размерът на дължимия кредит.

Не е ясно кой е М.Г.В. В точка 3 е записано, че има задължения към кредитна или финансова институция, без да посочва техните имена и размера на дължимите задължения. По същия начин са подходили Е.Ц.П. и Ц.Й.З., които не съобщават имената си, нито точно дефинират кредитите си.

В декларациите на Димка Тодорова Стефанова, Росица Недялкова Колева и на Даринка Йорданова Каралийчева имената са изписани, но информацията за размера на кредитите и от коя банка са те остава неупомената.

Не е ясно кой е Д.К.Б. Декларацията на Д.К.Б. в точка 3 от декларацията е записано: **„Потребителски-Уникредит Булбанк; потребителски - Банка ДСК ЕАД“**, без да се посочат размерите на потребителските кредити. В декларациите на Иванка Димитрова Трифонова и Даниела Петрова Михайлова в точка 3 е записано: **„Уникредит Булбанк АД“** без да се посочва размерът и видът на задължението към посочената институция.

В декларацията на Даниела Петрова Михайлова е записано в точка 3: **„Уникредит Булбанк АД“** без да се посочва размерът на задължението.

Не е ясно кой е П.П.Д. Декларацията на П.П.Д в точка 5 Свързани с мен лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на Закона за предотвратяване и разкриване

на конфликта на интереси, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, са посочени: **Д.Х.Д - АК - В. Т.** Така остава неясна и самоличността на свързаните с магистрата лица.

Не е ясно кой е Д.Б.Т. Декларацията на Д.Б.Т. В точка 1 Съм управител или член на орган на управление или контрол на следните юридически лица с нестопанска цел, търговски дружества или кооперации е записано: **„ЕК. Д. П“**, без да става ясно името на търговското дружество.

Не е ясно кой е С.П.К. Декларацията на С.П.К в точка 5 Свързани с мен лица по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, е записано: **„свекърва-Й.К.“**, без да бъдат посочените пълните имена.

Декларацията на Вера Димитрова Матеева-Ганева е некоректна защото в точка 3 тя е записала: **„ПИБ“** без да е посочила размера на задължението, което има. В точка 5 Свързани с мен лица по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, е записано: **„съпруг - адвокат“** но не се посочват имената на нейния съпруг и районът, в който е адвокат.

Не е ясно кой е М.Ц.Л. В декларацията на М.Ц.Л в точка 5 е записано: **„Девер - адвокат С.Л.“**, без да посочва неговите имена и района, в който е адвокат.

При извършена проверка на 24.11.2010 г. се установява, че не са коректно попълнени декларациите на съдиите Десислава Миткова Чалъкова-Минчева, Искра Пенчева Иванова, Мая Пенева Пеева-Кожухарова, Младен Петров Димитров, Пенко Христов Цанков, Милена Радославова Алексиева, Емил Тодоров Бобев, Кирил Николов Хаджитанев, Йоана Милчева Генжова, Галя Стефанова Илиева, Владимир Митков Балджиев.

Съдия Десислава Миткова Чалъкова-Минчева е записала, че има **„Задължение към банкова институция“**, но не е посочено името на банката и размерът на взетия заем.

В декларацията на съдия Искра Пенчева Иванова е записано, че има задължения към кредитни или финансови институции: **„ипотечни и потребителски кредити към банки“**, без да са посочени имената на банките и размера на дължимия кредит.

Съдия Мая Пенева Пеева-Кожухарова, в точка 5 за Свързани с мен лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, е записала: **„СЪПРУГ - ПРОКУРОР“**, без да се посочени неговите имена и в кой съдебен район работи на тази длъжност.

В декларацията на съдия Младен Петров Димитров в точка 3 е записано, че има задължения към кредитни или финансови институции: **„КРЕДИТИ към „МКБ - ЮНИОНБАНК“ АД**, без да се посочва размера на получения кредит.

В декларацията на съдия Пенко Христов Цанков в точка 3 е записано, че има задължения към кредитни или финансови институции: **„един потребителски кредит и 2 бр. ипотечни кредити към кредитна институция (Търговка банка)“**, без да се посочват размерите на потребителския и на ипотечните кредити.

В декларацията на съдия Милена Радославова Алексиева в точка 3 е записано: **„ипотечен и потребителски кредит към банкова институция“**, без да се посочва името на банковата институция и размерът на получения кредит.

В декларацията на съдия Емил Тодоров Бобев в точка 3 е записано: **„два потребителски и един ипотечен кредит в „Си Банк“**, без да посочва размера на получения кредит.

В декларацията на съдия Кирил Николов Хаджитанев в точка 3 е записано: **„Потребителски кредит в ТБ ДЗИ-Банк АД“**, без да посочва размера на получения кредит.

В декларацията на съдия Йоана Милчева Генжова, тя записва в точка 5. Свързани с мен лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, са: **„майка - съдия при Окръжен съд -**

Габрово; баща - заместник-окръжен прокурор при Окръжна прокуратура - Габрово“, без да се посочват имената на свързаните с нея лица.

В декларацията на съдия Галя Стефанова Илиева, тя записва в точка 5. Имам частен интерес към дейността на следните свързани с мен лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси: **„съпруг - адвокат ВТАК; роднина по сватовство - адвокат ВТАК**“, без да се посочват имената на свързаните с нея лица.

В декларацията на съдия Владимир Митков Балджиев в точка 3 е записано, че има задължения към кредитни или финансови институции: **„ДА - към кредитна институция**“, без да се посочва името на кредитната институция и размерът на получения кредит.

Изводи

- Законът за предотвратяване и разкриване конфликт на интереси се спазва по принцип.
- Няма публикувани декларации на съдии по вписванията по ЗПРКИ.
- Не всички декларации са попълнени коректно според изискванията на закона.

Една немалка част от съдиите и съдебните служители не са посочили задължително своите имена, размер на кредити и име на банкова институция. Това са задължителни изисквания според закона, които трябва да декларират публично всички задължени лица. Гражданската оценка е, че практиката в Районен съд - Велико Търново е противоречива и законът не се изпълнява в неговата същност. Обществото не може да бъде информирано за имената и имотното състояние на голяма част от работещите в съда.

Според съдиите от Районен съд - Велико Търново: *„Неоснователно оценката на всички съдилища по ЗПРКИ е занижена заради некоректно според оценителите попълване на декларациите - основно проблемът е съзрян в непосочване размера на отпуснатите кредити и институциите, от които са отпуснати. Магистратите имат задължение да декларират ежегодно до края на месец април размера на всяко свое задължение, както и съответния си кредитор пред Сметната палата на РБ. Няма задължение да декларират размера на кредитите си по ЗПРКИ, което има и напълно логично обяснение - конфликтът на интереси се обуславя от отношенията с кредитора и не се намира в никаква зависимост от размера на задължението към него. Друг е въпросът, че категоричното становище на магистратите е, че наличието на кредитни задължения само по себе си не обосновава извод за съществуващ конфликт на интереси. Магистратите като останалите български граждани имат задължения и към енергоразпределители, водоснабдителни, топлофикационни дружества, което не означава, че е налице конфликт на интереси при разглеждане дела с такива страни.“*

Препоръки

- Ако има промени в обстоятелствата, те да се отразяват веднага в декларациите на магистратите и служителите.
- Декларациите на съдии и съдебни служители да бъдат попълнени коректно според изискванията на ЗПРКИ.
- Всички действащи съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията от районния
- съд да публикуват декларации за наличие или липса на конфликт на интереси по реда на ЗПРКИ.
- Съдиите и съдебните служители да изпълняват стриктно задълженията си да декларират всички задължителни данни, включително трите си имена, длъжност, размер на кредити, имена на банки, имена на свързани лица.

2.1.1.7. Кодекс за етично поведение на българските магистрати

Констатации:

Кодексът за етично поведение на българските магистрати се спазва от магистратите в Районния съд във Велико Търново. В медиите не имало изобличаващи материали за колегията в съдилището. Публикации за морални простъпки в района са регистрирани само по отношение на съдия от Окръжния съд в града.

Коментар на Центъра на НПО в Разград във връзка с темата

На 21.10.2010 г. интернет медията www.money.bg публикува статия за магистрат от Окръжен съд - Велико Търново, който е задържан в момент на получаване на подкуп: „Съдия е арестуван след сигнал за поискан подкуп, съобщил министърът на вътрешните работи Цветан Цветанов в интервю за БНР. Министър Цветанов обобщил резултатите от специализираната акция на МВР, извършена във Велико Търново през нощта: Преди дни постъпил сигнал за това, че за да има справедлив съдебен процес, трябва да се платят 25 000 лева, за да може решението да бъде в полза на човека, който ще си плати. Снощи в 23 часа беше договорена среща за предаването на парите. Лицето имаше възможност да предаде 6000 лева, които се възприеха като първи транш. След като бяха предадени парите, колегите прибегнаха до неговото задържане под прякото наблюдение на Софийска градска прокуратура. Всичко това е под прякото наблюдение както на Окръжна прокуратура, така и на ВКП и смятам, че доказателствата са достатъчни, за да се прибегне до задържането на Георги Вълв. Акцията продължава с процесуално-следствени действия - обиски, претърсвания и изземвания от домашния адрес в Арбанаси на ул. „Никифор Рилски“ и във фирмата на Георги Вълв.“

Етичният кодекс е публикуван в интернет страницата на Районен съд - Велико Търново заедно с вътрешни правила за работата на РС, които са от значение за гражданите и са свързани с проследяването на заведените дела. Няма образувани дела в Етичната комисия. Липсва информация за нейния състав, правила и дейност.

В процес на консултиране на доклада е постигнат напредък. В страницата на съда са публикувани „Правила за организацията и дейността на комисиите по професионална етика в органите на съдебната власт“.⁸ Те са приети с решение на Висшия съдебен съвет по протокол № 4/03.02.2011 г.

Етичното поведение в Районен съд - Велико Търново няма нарушение.

Според становище на съдиите от Районен съд - Велико Търново: „Не може да бъде споделено становището от доклада, че публичният образ на нашия съд е накърнен от случая със съдия от Окръжен съд Велико Търново. Очевидно е, че става дума за магистрат от друг съд, като неетично поведение на който и да е български магистрат накърнява имиджа на цялата съдебна система, а не само на конкретния съд, в чиято колегия работи. Не може оценката за етичното поведение да бъде намалена заради факта, че на интернет страницата на съда не е публикуван съставът на етичната комисия при съда.“

Изводи

- В декларациите по ЗПРКИ на районните съдии са посочени свързани лица, дейността на които може да доведе до конфликт на интереси. В една част от декларациите

⁸ http://www.vtrs.org/index.php?option=com_content&view=article&id=209:2011-03-15-10-04-13&catid=39:2010-08-11-12-13-34&Itemid=72

са посочени заеми от банкови институции, като в един от случаите е посочено и осъществявано от магистрат на търговска дейност, преди да встъпи в длъжност.

- По време на наблюдаваните дела съдиите вземат своите решения безпристрастно, без да са повлияни от етнически, расови и други предразсъдъци.
- Етичният кодекс формално се спазва. Няма образувани дела в Етичната комисия. Липсва информация в медиите или в други източници, които да показват наличието на нарушени етични правила.
- Съставът и дейността на етичната комисия, не са публикувани в страницата на Районен съд - Велико Търново и не са публично достъпни.
- Правилата за организацията и работата на Етичните комисии са публикувани на страницата на съда.

Препоръки

- На интернет страницата на Районния съд да бъде публикуван съставът на етичната комисия, нейните правила и информация за дейността ѝ.

2.1.2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

2.1.2.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради - достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации:

Архитектурната среда в Районен съд - Велико Търново е достъпна за възрастни хора и хора с увреждания. Изградена е рампа към входа на съда за хора с инвалидни колички и други средства за придвижване, има инсталиран скенер и постоянна охрана, която проверява документите за самоличност. Съдебните зали са добре оборудвани и леснодостъпни за хора с трайни увреждания, акустиката е добра, озвучителните уредби са в изправност.

Изводи

- Добри условия и свободен достъп за хората с трайни физически увреждания.
- Изграденият вътрешен асансьор е достъпен за лица с физически увреждания и може да се ползва при определени условия - карти за достъп. Картите за достъп и информацията за ползване на асансьора се дава от охраната на съдебната палата. Охранителите информират за реда за достъп до асансьора, но липсват указателни табели. Асансьорът е разположен в близост до входа и охраната на сградата.

Препоръки

- Да се подобри достъпът до асансьора с подходяща информация за хората с увреждания - с указания как се получават и ползват чип карти.
- Да се поставят указателни табели с подходяща информация за хората с увреждания - как да се придвижват в сградата.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Архитектурната среда на сградата е достъпна за възрастни хора и хора с увреждания. Има рампа за трудноподвижни граждани, на входа работи скенер и охрана. Залите са малки по площ, но добре оборудвани и снабдени с нужната техника.

2.1.2.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Съдебните зали в Районен съд - В.Търново са ремонтирани и снабдени с необходимото техническо оборудване. Някои от по-големите зали са преградени на две, като по този начин и са обособени повече зали, макар и по-малки по размер. Компромисът за повече

съдебни зали, който осигурява повече комфорт и удобство за гражданите и съдиите, е за сметка на редукцията в полезната площ, осветеност и акустика. Сградата на ВТОС, в която се помещава ВТРС, е строена през 70-те години. Тя има архитектурен план, който не позволява такава промяна, която да позволи изграждането на нови съдебни зали. За да се изградят нови помещения, трябва да се търси цялостна промяна на вътрешната архитектурна среда на цялата сграда, което обстоятелство е ограничено от редица правила на ЗУТ и подзаконовата уредба. Решаването на този проблем е свързано и с предприемане на действия от ВТОС и ВТАС, които се помещават в същата сграда.

Съдебните зали са изолирани от външния шум и той не влияе на нормалното протичане на съдебните дела. Участниците в процесите използват озвучителната техника в залите, което осигурява необходимата публичност.

Съдебните такси се заплащат в баковия клон на Общинска банка, който се намира на приземния етаж до съдебната охрана. Мястото е общодостъпно и удобно, тъй като се намира в близост до регистратурата на съда. Законът за държавните такси в частта за освободените от плащане лица, е публикуван в интернет страницата на съда. Законът е разпечатан и на хартиен носител и е поставен на достъпно за гражданите място в деловодството на съда. В сайта и в регистратурата има примерна молба за освобождаване от държавни такси.

Съдебните такси може да се плащат и на място - при касиера на Районен съд, като по този начин се спестяват банкови такси. Има и граждани, които наистина се ползват от този вид услуга. Издава се квитанция и след това се внасят по сметката на съда. Има издадена заповед на председателя на РС за реда за плащане на съдебните такси чрез касиер. **Практиката на Районен съд - Велико Търново е положителна и може да намери своето приложение и в други съдилища.**

Всички канцеларии са отворени и работят в обедната почивка между 12.00 и 13.00 ч. Има заповед на председателя на съда за плаваща обедна почивка. Охраната допуска граждани в съдебната сградата и през това време.

Изводи

- Изградени са допълнително съдебни зали, без да е предвидена такава възможност в архитектурния план на сградата.
- Текстът на Закона за държавните такси е публикуван на публични места - в интернет страницата на съда и във фойето на сградата.
- Липсва широка информираност на възможността съдебните такси да се плащат пряко от гражданите чрез касиера на РС.

Препоръки

- Да се осигури необходима големина на съдебните зали, които не отговарят на минималните стандарти за съдебна дейност. Подобна практика за адаптиране на различни помещения за съдебни зали би трябвало да се приема за временно решение, което да стимулира съда да търси трайно решаване на проблема.
- За улеснение на гражданите да се популяризира практиката да заплащат съдебните такси чрез касиера на съда.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Съдебните зали са ремонтирани, някои от тях са преградени на две като по този начин се обособяват повече зали. Част от новосъздадените зали не отговарят на минималните стандарти за функциониране. Съдебните такси се заплащат в банков клон, устроен на приземния етаж в съдебната палата.

2.1.2.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

По принцип съдът осигурява необходимата достъпност на администрацията спрямо

уязвимите групи. В някои случаи съдът не информира тези групи за правата, които имат, включително и относно възможността да ползват служебен защитник или да посочат свидетели.

Деловодството по граждански и наказателни дела в Районен съд - Велико Търново е изградено сравнително скоро, с преграждане на съществуващо пространство в коридора. Няма много голямо пространство, но има пригодени самостоятелни места за четене на делата и гишета за информация, което значително подобрява обслужването на гражданите. Служителите в Районния съд са винаги любезни и отзивчиви. Работното време се спазва от служителите. Всички деловодства в съда работят през обедната почивка с граждани. Председателят издава заповед за „плаваща почивка“ на служителите, за да се осигури непрекъснато обслужване на гражданите. Охраната на съда осигурява достъп до сградата през целия работен ден.

Изводи

- Служителите в съда са отзивчиви и подпомагат гражданите с информация;
- Служителите редовно поставят информация за насрочените дела на хартиен носител на определените места.
- Деловодството на Районния съд е тясно и има нужда от по-голямо помещение, за което към този момент липсва свободно пространство в наличния сграден фонд.

Препоръки

- Да се обособи по-голямо помещение, предназначено за деловодство.
- Съдът да информира системно уязвимите групи за техните права в съдебната институция, като правото на служебен защитник.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Деловодството е малко по размери. Осигурено е непрекъснато обслужване на гражданите, канцелариите работят и в обедната почивка.

2.1.2.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно дейностите на съда: състав, администрация и съдебни дела.

Констатации:

Наблюдението показва, че нивото на достъп до информация за хора с увреждания, свързани с дейността на съда като добро. Електронната страница на Районен съд - Велико Търново дава пълна информация, но не е достъпна за хора със зрителни увреждания или нарушен слух, поради липса на специализирана програма от рода на Speech War.

Изводи

- Добро е нивото на достъп до информация за хора с увреждания, свързани с дейността на съда.
- Интернет страницата не позволява достъп на хора със зрителни увреждания или нарушен слух.

Препоръки

- Да се поставят електронни табла с информация за гражданите;
- Да се оптимизира интернет страницата, като се разработи звукова версия на сайта и софтуер за ползване от хора със зрителни увреждания

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Нивото на достъп до информация е добро. Интернет страницата на съда е структурирана добре, но е недостъпна за хора със зрителни увреждания.

2.1.3.4. Дейност на съдебните заседатели

Констатации:

За посочения период две от наказателните дела са проведени със съдебни заседатели. Впечатление на гражданските наблюдатели направи, че са на възраст между 60 - 65 г. Заседателите не участват активно в съдебните процеси - не задават въпроси и не вземат отношение по делото. Общият им брой е 39, като само 5 от тях са мъже. Четирима има право на достъп до класифицирана информация.

Наблюдателят присъства на проведения на 29.10.2010 г. *жребий по механичен способ* за определяне на съдебните заседатели. Имената на съдебните заседатели са написани на бюлетини и пуснати в една урна. Комисия в тричленен състав, определена със заповед на председателя, провежда избора. Тегли се по една бюлетина и се отбелязва срещу първото по ред дело от списъка с делата името на съдебния заседател. След това се тегли следващият по ред и така докато се изберат съдебни заседатели за всички дела. Състави се протокол от проведения избор, който се води и съхранява по надлежен ред. Няма данни за приложен субективизъм или тенденциозност. Въпреки това ние считаме, че трябва да бъде въведен електронен жребий на съдебните заседатели с цел да се гарантира балансирана натовареност и безпристрастност. Има изготвени вътрешни правила за работата на съдебните заседатели, но те ще бъдат обсъдени и приети след избора на новите съдебни заседатели - в края на 2010 година.

Становище на съдиите от Районен съд - Велико Търново: „Във връзка със съдебните заседатели - оценката уж е насочена към дейността на последните, а се коментира избирането им, което не е от компетентността на Районен съд и по никакъв начин изборът им не дава отражение върху работата им.“

В интернет страницата на Районен съд-Велико Търново не е публикуван поименен списъкът на всички назначени съдебни заседатели, не са описани вътрешните им правила за работа. Не са публикувани декларации на съдебните заседатели по ЗПРКИ.

Изводи

- Дейността на съдебните заседатели се осъществява при спазване на определени правила, за тяхното изпълнение следят служителите в Районен съд, които са определени със заповед на председателя.
- Няма данни за конфликт на интереси, нарушаване на етични правила или други проблеми, свързани с тяхната дейност.
- От наблюдаваните две дела не могат да се направят изводи относно активността на съдебните заседатели при осъществяване на тяхната дейност.
- В интернет страницата не е обявен поименен списък на всички назначени съдебни заседатели, не са публикувани вътрешните им правила за работа.

Препоръки

- Да се въведе отделен модул в информационната система, който да разпределя съдебните заседатели на случаен принцип.
- Да се публикува в интернет страницата на Районен съд-Велико Търново поименен списък на всички назначени съдебни заседатели и да се публикуват вътрешните правила за работа.
- При системно неизпълнение на задълженията от страна на съдебен заседател, да се прилага чл. 71 от ЗСВ, който предвижда освобождаване от длъжност.
- Да се публикуват декларации на съдебните заседатели по ЗПРКИ.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Съдебните заседатели не участват активно в процесите, избират се не чрез жребий, а по механичен способ. Препоръчваме да се въведе електронен жребий, за да се гарантира безпристрастност. Списъкът на заседателите не е публикуван в интернет и няма качени подадени от тях декларации за конфликт на интереси.

2.1.3.5. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната систе-

ма и нерегламентирани контакти с компрометирани лица

В Районен съд - Велико Търново има назначена Комисия за професионална етика и превенция на корупцията. Тя е в състав: председател - районен съдия Мая Пеева; членове - заместник-председател Младен Димитров и районен съдия Емил Бобев. До този момент няма разгледани случаи от комисията. В интернет страницата на съда е публикуван самият Етичен кодекс.

Констатация:

Не е публикуван списък на членовете на Етичната комисия. Липсва информация за правила и дейност. Няма огласявани публични сведения за нерегламентирани срещи на съдии или прокурори с компрометирани или осъдени лица през наблюдавания период. Не се констатират сведения за конфликт на интереси. Не се забелязват данни за съдии от РС, държавни съдебни изпълнители, съдии по вписванията или прокурори, които да са назначени като членове на общински или районни изборителни комисии на последните местни и парламентарни избори. Липсва информация съдии от Районен съд - Велико Търново да са закупували имоти като „крайно нуждаещи се“ или да са придобивали луксозни вещи: коли, яhti и др. Не е налице информация за политическа обвързаност на съдии или прокурори. Няма данни за икономически интереси по делата от страна на съдиите. Нито един съдия от Районен съд - Велико Търново не е член на изборителни комисии.

Извод:

- Има създадена Комисия за професионална етика и превенция на корупцията.
- Няма огласявани публични сведения за нерегламентирани срещи, политическа обвързаност, конфликт на интереси и връзки на съдии или прокурори с компрометирани или осъдени лица през наблюдавания период.
- Липсва информация съдии от Районен съд - Велико Търново да са закупували имоти като „крайно нуждаещи се“ или да са придобивали луксозни вещи: коли, яhti и др.

Препоръка:

- Спазването на етично поведение, независимост и безпристрастност на магистратите следва да са ръководни принципи в ежедневната работа на всеки съдия и правилата за поведение.
- Да се публикуват имената на Етичната комисия на интернет страницата на РС, както и данни за нейната дейност.

За тримесечния период има „Добър напредък“. В съда има назначена комисия за професионална етика и превенция на корупцията, но липсват правила за нейната работа, а съставът ѝ не е публично огласен. Няма изнесени в публичното пространство сведения за конфликт на интереси и обвързаности на магистратите.

Становище на съдиите от Районен съд - Велико Търново: „Изразяваме категорично несъгласие с поставените ни оценки „4“ за етично поведение на магистратите и съответно - за спазване на Кодекса за етично поведение на магистратите. За нас подобна оценка е необоснована, крайно обидна и по тази причина - неприемлива.“

2.1.4. Публичност и информираност за дейността на Районен съд.

Констатации:

Няма промени във вида на електронната страница на Районен съд - Велико Търново (<http://www.vtrs.org/>). В рубриката «Новини» няма публикации за месец X. В рубриката «Насрочени дела» са обявени насрочените до 20.12.2010 г. дела. В рубриката «Постановени съдебни актове» общо 10 решения и определения за месец ноември. В рубрика-

та «влезли в сила съдебни актове» са публикувани влезлите в сила съдебни актове за месец ноември, включително и едно решение по УБДХ, което не попада в кръга на наблюдаваните дела.

Има правила за публикуване на съдебните актове. Информационната система има опция за изключване на делата, които не следва да се публикуват. В сайта няма отделна рубрика за приложение на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ), но подобна информация се съдържа в рубриката правила и инструкции.

При проверка на интернет страницата на съда на 23.12.2010 г. от местния организатор на Център НПО - Разград се установи, че в рубриката „Постановени съдебни актове“, където се намира подрубриката „Постановени Съдебни актове за 2010 година“ информацията в нея за приключили дела се извежда в общ екран, но включва съдебни дела от 2004 г. до 2010 г. В подрубриката „Влезли в законна сила за 2010 година“ информацията се извежда в общ екран за съдебни дела от 2000 г. до 2010 г., а не само за 2010 г. както е записано. Практиката за общо оповестяване на съдебните актове силно затруднява потребителите на съдебна информация.

Изводи

- Интернет страницата съдържа необходимата информация за насрочените дела, бланки и образци, полезна информация и др. Тя е разработена разбираемо, информацията е леснодостъпна, без сложни препратки.
- Проблем е търсенето на публикуваните съдебни актове в съответния раздел. Интернет страницата не позволява търсене по ключови думи. Сайтът не разполага с добре развита система за търсене на делата и по страна, по номер на дело, по вид. То затруднява търсене на съдебна практика по сходни случаи, което би помогнало и на гражданите да се ориентират в сложната правна материя, като видят как е решен друг сходен на техния казус.
- Не е направено графично съпоставяне на натовареността на съда спрямо другите съдилища в страната в раздел Отчет за дейността на съда.
- Липсва карта на сайта с описание със съдържанието за всеки раздел.
- Няма публикувана информация за съдебните заседатели.
- Не е публикувана карта на съдебния район, който се обхваща от Районен съд - Велико Търново.

Препоръки

- Да се осигури възможността на търсене на информация в сайта на съда чрез ключова дума.
- Програмата за публикуване на съдебните актове да ги разделя по дати и месеци в рамките на текущата година, което ще улесни гражданите при тяхното търсене.
- Предприемане на действия за снабдяване със софтуерна програма, която да я направи достъпна за хора със зрителни увреждания или проблем със слуха.
- Интернет страницата да се преработи така, че дава възможност за търсене по ключови думи, по страна, по номер на дело, по вид.
- Препоръчително е да се публикува карта на съдебния район, който се обхваща от Районен съд - Велико Търново.
- Да се публикува графично съпоставяне на натовареността на съда спрямо другите съдилища в страната в раздел Отчет за дейността на съда.
- Да се публикува информация за съдебните заседатели.
- Да се изготви карта на сайта с описание със съдържанието за всеки раздел.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Интернет страницата е добре

структурирана, но е недостъпна за чужденци, които не знаят български език. Не може да бъде ползвана и от хора със слухови увреждания. Информацията не се предоставя чрез ключови думи, а публикуваните съдебни актове не са датирани.

2.2 РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАЙОНЕН СЪД - КУБРАТ

Община Кубрат е с площ 432.563 кв.км и с население 26 739 души.⁹

2.2.1. Прилагане на новоприети и изменени закони

2.2.1.1. Граждански процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са девет граждански дела. Едно от делата се отложи поради смърт на ответника. Друго дело е приключено и обявено за решаване, но то още не е обявено.

Делата протичат в спокойна обстановка. По едното дело, което е спор за наследство, свидетели няма, не са правени коментари и изявления извън протокола. По второто дело има шест свидетели, но не са разпитвани. Делото се отлага поради смърт на ответника. Делото се отлага за посочване на друг ответник от страна на ищеца.

По време на съдебните заседания на гражданските дела съдиите прилагат стриктно ГПК, не се влияят от етническата принадлежност, възрастта и образованието на ищците или ответниците. Не се демонстрира напрежение между страните или изявено пристрастие на съда към някои от тях. Съдът е обективен и безпристрастен. При водене на делата се наблюдава бързина и ефективност на съдебното производство.

Изводи

- При водене на делата се наблюдава бързина и ефективност на съдебното производство.
- От направените заключения на наблюдателите може да се обобщи, че делата протичат в спокойна обстановка.
- Спазват се процедурите, заседанията по граждански дела се водят експедитивно.
- Съдиите информират страните за техните законни права и задължения.
- По едно от делата не присъстват свидетели.

Препоръки

- Да се подsigури присъствие на призованите свидетели.
- Да продължат да се спазват разпоредбите на ГПК, даващи възможност на гражданите да защитават своите права и да имат доверие в съдебната система.

2.2.1.2. Наказателно-процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са 21 наказателни дела. Петнадесет от тях са за престъпления от общ характер и шест са за престъпления от частен характер. Шест от делата са проведени със съдебни заседатели. Съдебните заседатели не вземат участие в процеса. Пет от съдебните заседания са отложени поради следните причини: на две от делата не са намерени подсъдимите, едно е отложено, за да могат да се призоват неявили се свидетели и две, за да се призове нов свидетел.

Заседанията започват в определеното време и се водят по процедурата, установена в НПК. Съдиите строго се придържат към закона. Прокурорът, съдиите и адвокатите но-

⁹ http://bg.guide-bulgaria.com/NE/Razgrad/Kubrat/bg_Populations.aspx

сят тоги. Съдиите са обективни, успяват да поддържат реда в залата. Процесът следва последователността, предвидена в НПК. Винаги има съдебна охрана в съдебната зала и/или пред залата.

Съдиите използват ясен и разбираем език към подсъдимите. Наблюдавано е само едно закъснение при започване на съдебно заседание поради продължително времетраене на предходното дело.

Изводи

- Наблюдава се висок професионализъм в действията на съдии и служители от Районен съд - Кубрат.
- Наблюдавано е нередовно призоваване и явяване на подсъдими и свидетели, което води до отлагане на съдебните процеси.
- Съдебните заседатели не вземат участие в делата.
- Несъществени закъснения при започване на съдебните заседания.

Препоръки

- Делата да се насрочват с необходимия времеви интервал, за да се избегнат закъсненията при тяхното начало поради неприключилото предходно дело.
- Необходимо е редовно призоваване на подсъдимите и свидетелите, като съдът контролира изпълнението на призовките.
- Да се подобрява нивото на правораздаването при прилагането на НПК.
- Съдебните заседатели да участват активно в съдебните процеси.
- Да се призовават повече свидетели с цел по-ясното изясняване на всеки от случаите.

2.2.1.3 Закон за съдебната власт - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са съдебни заседания, по които удължаването на първото дело за деня води до последващи закъснения и това създава напрежение на гражданите. Съдии и прокурори са облечени с тоги. Спазва се общият ред в залата по време на заседанията. Не са наблюдавани случаи на напрежение, инциденти или пристрастност при водене на делата или ограничаване на правата на участниците в процеса. Съдебните секретари водят протоколите точно в съдебно заседание и изготвят същите в срок след приключването му. Охраната на съдебната сграда е добре организирана.

Коментар на Центъра на НПО в Разград: След приключване на наблюдението, практиката за насрочване на делата в един и същи час в Районен съд - Кубрат е преустановена.

Изводи

- Организацията на работа в Районен съд - Кубрат е много добра.
- Продължителността на началните за деня дела води до закъсняване на следващите и до повишаване на напрежението между страните по делата.

Препоръки

- Да не се насрочват по няколко съдебни заседания в едно и също време, да се спазва стриктно обявеният час, най-вече за първо съдебно заседание.

2.2.1.4. Закон за закрила на детето - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

През разглеждания период на 2010 г. е наблюдавано 1 дело по Закона за закрила на детето. Делото е за прекратяване настаняване на дете в ДМСГД гр. Разград и връщане при майката. Дирекция „Социално подпомагане“ се ангажира със становище за прекратяване на настаняването и реинтегриране на детето в семейна среда. Решението е за прекратяване настаняването в ДМСГД гр. Разград и връщане детето в дома на майката. Детето не е разпитвано и не е присъствало в съдебна зала. Съдиите спазват стриктно Закона за закрила на детето, винаги указват на страните техните права. Правата на децата се спазват.

Изводи

- Делото по ЗЗД детето приключва при максимална бързина с оглед необходимостта от навременно настаняване на децата. По този начин се постига целта на закона - специална закрила на децата.
- Съдебните процедури позволяват детето да не бъде разпитвано и да не присъства по време на съдебния процес.

Препоръки

- В съдебните заседания да участва специалист - психолог, който да подпомага децата в съдебното заседание, когато има назначено изслушване.
- Съдът да насочва родителите да участват в специализирани програми в полза на укрепване на връзката им с децата.
- Да се избягва настаняването на деца в специализирани институции (домове), с цел да се избегне тяхната социална изолация.
- Да се обособи отделна стая за изслушване на децата - синя стая.

2.2.1.5. Закон за защита от домашното насилие - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавано е едно дело, в което производството за налагане на мерки за защита от домашното насилие е образувано по молба на пострадалото лице. На самото дело се явяват само пострадалата жена и съпругът ѝ, който е посочен като извършител на насилие. Прави впечатление, че те нямат адвокати, не се разпитват свидетели, не са приложени документи от съдебен лекар. Молбата си жената написва сама на ръка. По време на делото съпругът и признава за извършено физическо и психическо насилие. Приключено с решение - забрана на ответника да се доближава до дома, местоработата и местата за социални контакти и отход на ищцата за срок от 1 година и глоба в размер на 200 лева. По време на делото няма напрежение между страните. Съдът не демонстрира пристрастност към някоя от страните. Редът не се нарушава и е изпълнено задължението на съда да разясни правата на двете страни.

Изводи

- Законът за защита срещу домашното насилие се спазва, без да се проявява формализъм, като съдът подпомага жертвата, изяснявайки наличните факти по делото и разяснявайки правата ѝ.
- Не се разпитват свидетели и не се представят медицински удостоверения по гледаното дело.

Препоръки

- Съдът да прилага техники за събиране на остатъчно доказателства за наличие на насилие, с цел избягване на злоупотреба с мерките по закона.

2.2.1.6. Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси - проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации:

По време на наблюдението става ясно, че са публикувани декларациите на деловодители, счетоводители, секретари и т.н. на страницата на Районен съд- Кубрат. Декларациите на съдиите са публикувани на сайта на Висшия съдебен съвет. От публикуваните декларации на сайта на Висшият съдебен съвет има 3 на съдии; 3 декларации на прокурори. Видно е, че не са декларирани случаи на конфликт на интереси. Всички съдии от Районен съд - Кубрат са представили декларации и те са публикувани. Двама от съдиите са декларирали, че имат банкови заеми, посочени са и размерите им и към кои банки са задълженията. Двама от съдиите посочват свързани лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси: съдия Пламен Ангелов посочва Николай Богомилов Ангелов - негов брат, който е адвокат към Варненската адвокатска колегия.

- Съдия Диана Енчева Петрова-Енева посочва в своята декларация адвокат Младен Енчев от Адвокатска колегия Разград - съпруг на сестра ѝ Румяна Пенчева Енчева.
- Няколко служители са декларирали банкови заеми и размера им, но няма декларираните свързани лица.
- Страницата на Районен съд - Кубрат е проверена от местния организатор в Разград на 23.11.2010 г. и се установи, че тя не е активна, както и на 24.11. и 01.12.2010 г. При направена проверка на 07.12.2010 г. сайтът е активен и може да се ползва.

Изводи

- Декларации на съдии от Районен съд-Кубрат са публикувани на интернет страницата на ВСС.
- На сайта на Районен съд - Кубрат не са публикувани декларации по ЗПРКИ на съдебни заседатели.
- Трудно се намират декларациите по ЗПРКИ в страницата на Висш съдебен съвет.
- Няма публикувани декларации на съдии по вписвания и държавни съдебни изпълнители по ЗПРКИ.

Препоръки

- На интернет страница на съда да се публикуват декларациите по ЗПРКИ на работещите съдии.
- В сайта на ВСС да се изведе рубрика със заглавие „декларации по ЗПРКИ“, за по-лесно намиране на информацията.
- Всички действащи съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията от Районен съд да публикуват декларации за наличие или липса на конфликт на интереси по реда на ЗПРКИ.

2.2.1.7. Кодекс за етично поведение на българските магистрати

Констатации:

През наблюдавания период на 2010г . е наблюдавано етичното поведение на съдии, прокурори и следователи, дали магистратите спазват основните принципи, заложи в Кодекса за етичното поведение на българските магистрати. По време на наблюдението не са констатирани отклонения от нормите за етично поведение. По впечатленията на наблюдателите не се забелязват прояви на пристрастност в процесите. На интернет страницата на Районен съд - Кубрат е публикуван Кодексът за етично поведение на българските магистрати. Няма Етична комисия в Районен съд - Кубрат. Не са наблюдавани публикации в регионалния печат, засягащи етичното поведение на магистрати и не е алармирано за техни нерегламентирани контакти с рискови групи.

Изводи

- Магистратите спазват Кодекса за етично поведение.

- Не се констатира отклонения от нормите за етично поведение.
- Няма Етична комисия в Районен съд - Кубрат.

Препоръки

- Да се създаде Етична комисия в съда - на интернет страницата да се обяви съставът, правила за работа и как може да бъде сезирана.
- Магистратите да продължават да спазват нормите за етично поведение.

2.2.2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

2.2.2.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради - достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации:

Сградата на Районен съд - Кубрат е построена в средата на XX век и се нуждае от основен ремонт, на входа липсва рампа за хора с увреждания. Архитектурната среда е достъпна за възрастни хора и хора с увреждания само за част от първия етаж от сградата. Изградена е рампа към коридора със съдебните зали, но към деловодството няма такава. Няма асансьор и пригодена тоалетна за хора с увреждания. Съдебните зали са сравнително малки, но добре оборудвани и леснодостъпни за хора с трайни увреждания. Акустиката е добра, озвучителните уредби са в изправност. По време на процесите има тишина и атмосферата е спокойна.

Изводи

- Архитектурната среда е достъпна за хора с увреждания само за първия етаж на сградата.
- Необходимо е да се работи за комплексно подобряване на достъпността на архитектурната среда в цялата сграда и около нея;
- Няма асансьор и пригодена тоалетна за хора с увреждания.

Препоръки

- Да се осигури достъпна архитектурна среда в цялата сграда на Съдебна палата - Кубрат.
- Да се обособи тоалетна за хора с увреждания
- Хората с увреждания да бъдат информирани и запознати с правата, които имат право да ползват в съдебната институция.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Съдебната палата е достъпна за хора с увреждания само на първия етаж. Липсва асансьор и тоалетна, пригодена за трудноподвижни граждани. Съдебните зали са малки, но добре оборудвани.

2.2.2.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Съдебните зали в Районен съд -Кубрат са обновени, ремонтирани и с ново техническо оборудване. Съдебните зали са разположени в южната част на сградата в непосредствена близост до градския парк и далече от шума на улицата. Има озвучителни уредби. По време на заседанията в залите се пази тишина, няма странични шумове; съдиите обръщат специално внимание дали информацията в залата достига правилно до заинтересованите страни.

Съдиите задават въпроси на страните дали разбират своите права и задължения, дали разбират смисъла на казаното от тях и има ли нужда от допълнителни разяснения.

Изводи

- Съдебните зали са обновени и озвучени, има табели с имената пред всеки съдия
- Съдебните процедури са разбираеми и достъпни за лица от уязвими групи;
- Не са констатирани случаи на нарушения на реда в съдебна зала, относно представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Препоръки

- Да се следи за нормалната работа на озвучителната техника.
- Да се запази тенденцията на спазване на реда в съдебна зала и внимателно разясняване от страна на съдиите за разясняване на правата на тези лица.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Съдебните зали са добре озвучени, акустиката е нормална, няма странични шумове, които да пречат по време на процесите.

2.2.2.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Съдебните канцеларии са с малка площ и не осигуряват необходимите удобства за гражданите. Служителите в съда помагат с информация на гражданите. Има маса и столове за граждани, адвокати и други лица, които да могат да се запознаят с конкретно дело. Работното време в службите в съда се спазва, включително и от 12.00 до 13.00 ч. Съдебната охрана допуска граждани в посочения интервал. В сградата на Районен съд - Кубрат няма офис на банка или на информационно обслужване. Съдебните такси се заплащат по банков път само в Банка ДСК, намираща се на около километър от съдебната палата и е крайно неудобно за гражданите. В сградата на съда няма каса, където гражданите да плащат таксите. Има обявен текст на публично място/информационно табло за категориите лица, които са освободените от заплащане на такси. Няма текст за обяснение на процедурата как могат гражданите да поискат освобождаване от държавни такси.

Изводи

- Съдебните канцеларии са малки и не осигуряват достатъчно пространство за обслужване на гражданите;
- Таксите се заплащат по банков път извън сградата на съдебната палата - това ограничава достъпа до правосъдие.
- Има обявен текст на публично място за освободените от заплащане на такси лица.
- Служителите в съда са отзивчиви и помагат с информация на гражданите;

Препоръки

- Да се осигури по-голяма площ на съдебните канцеларии за по-добра работа и удобства на гражданите.
- Да се осигури възможност гражданите да заплащат съдебните такси в сградата на съдебната палата.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Канцелариите не са големи, но разполагат с удобства. Съдебната администрация работи и в обедните часове и достъпът на хора до служителите по това време е осигурен. Таксите се заплащат извън сградата, но има информация за условията, когато гражданите не дължат такси.

2.2.2.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно дейностите на съда: състав, администрация и съдебни дела.

Констатации:

Архитектурната среда в сградата на Районен съд - Кубрат осигурява сравнително добра възможност за достъп на хора с увреждания, но само до част от първия етаж. Съдеб-

ните зали в Районен съд - Кубрат имат озвучителна техника. Липсват външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. По време на заседанията външният шум не пречи при осъществяване на нормална атмосфера в съдебно заседание и има добра акустика.

Съдиите и участниците в процеса използват озвучителна техника и волеизявленията им са ясни и разбираеми. По време на съдебните процеси има ред и се чува достатъчно добре. Съдържанието на интернет страницата на Районен съд не е достъпно за хора със зрителни увреждания. Липсва и звукова версия на сайта.

Съдебните актове и мотивите към тях се публикуват само във формат PDF, което не е много практично, защото не всеки компютър поддържа такъв формат.

Изводи

- Архитектурната среда в сградата на Районен съд - Кубрат осигурява сравнително добра възможност за достъп на хора с увреждания до информацията относно съда, неговата дейност, състав, администрация, съдебни дела.
- Липсата на звукова версия на интернет страницата на съда създава затруднения за лица със зрителни увреждания да се възползват от публикуваната информация, която тя съдържа.
- Липсват външни информационни табла.
- Решенията, които са публикувани на интернет страницата на съда, не са достъпни за всички, а само за компютри, които поддържат PDF формат

Препоръки

- Да се монтират електронни табла, които да насочват гражданите към интересуващите ги зали и канцеларии.
- При възможност да се разработи звукова версия на сайта и софтуер за ползване от хора със зрителни увреждания.
- Да се промени форматът на решенията, за да са достъпни до повече хора.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Сградата е достъпна за хора с увреждания само на първия етаж. Няма информационни табла.

2.2.3.4. Дейност на съдебните заседатели

Констатации:

Има в интернет страницата поименен списък на всички назначени съдебни заседатели. Не са публикувани декларации на съдебните заседатели по ЗПРКИ.

Констатирано е съвместяване на назначените съдебни заседатели с други публични длъжности - има съдебни заседатели, които са общински съветници и общински служители. Жребий на съдебни заседатели не се провежда съгласно чл.72 от ЗСВ. Административният секретар на съда извършва субективно избора. Който е свободен от съдебните заседатели - той се ангажира за делото. Протокол не се изготвя за избора. Съдебните заседатели са предложени и избрани от общинския съвет на Община Кубрат. По-голяма част от тях са партийни номинации. Сред съдебните заседатели има общински съветник и общински служител. В Районен съд - Кубрат има избрани 27 съдебни заседатели. Около 10% от тях са педагози, има хора със средно и висше образование. Няма съдебни заседатели, които да са проверени за достъп до класифицирана информация.

Изводи

- В интернет страницата на Районен съд - Кубрат е публикуван поименен списък на всички назначени съдебни заседатели.
- Няма публикувани на интернет страницата на съда Вътрешни правила за работа на съдебните заседатели.

- Избор на съдебните заседатели чрез жребий не се провежда и не се изготвя протокол за избора.
- Няма публикувани декларации на съдебните заседатели по ЗПРКИ на интернет страницата на съда.

Препоръки

- Да се провежда жребий за избор на съдебните заседатели за всеки съдебен състав.
- Да се изготвя протокол за избора на съдебните заседатели.
- Да се публикуват на страницата на съда правила за работа на съдебните заседатели.
- В интернет страницата на Районен съд - Кубрат да се публикуват декларации по ЗПРКИ на всички назначени съдебни заседатели.
- Да се осигури безпартийното номиниране и избиране на съдебните заседатели с цел тяхната непристрастност. Съдебните заседатели са партийна номинация на представените партии в Общински съвет - Кубрат.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Съдебните заседатели не използват възможностите, които им дава законът за активно участие в заседанията на съда. Техният избор не става според изискванията на ЗСВ. Подборът им за включване в съставите не става според принципни правила, а по формулата „който е свободен в момента“. В сайта на съда списъкът на заседателите е публикуван, но не и декларациите им по ЗРПКИ.

2.2.4. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица

Констатации:

Всички съдии и служители на Районен съд - Кубрат имат попълнена и подадена Декларация по чл. 12, т. 2, във връзка с чл. 14 от Закона за предотвратяване и разкриване конфликт на интереси. Декларациите на съдиите са публикувани на интернет страницата на ВСС, но не и на съда. В Районен съд - Кубрат няма създадена Етична комисия.

Няма огласени публични сведения за конфликт на интереси и нерегламентирани срещи на съдии или прокурори с компрометирани или осъдени лица, както и за някаква политическа обвързаност от тяхна страна.

Липсват и данни за съдии, държавни съдебни изпълнители, съдии по вписванията или прокурори, които да са назначени като членове на общински или районни изборителни комисии на последните местни и парламентарни избори.

Изводи

- Липсва информация за наличие на Етична комисия и начина на нейното функциониране;
- Няма декларираны случаи на свързани лица.
- Декларациите по ЗПРКИ на районните съдии от Кубрат не са публикувани на интернет страницата на съда.
- Няма съмнения в публичното пространство за връзки на магистрати с компрометирани лица.

Препоръки

- Да се назначи Етична комисия, да се оповести нейният състав и дейност.
- Да се публикуват декларациите по ЗПРКИ на районните съдии от Кубрат на интернет страницата на съда.

- Магистратите от Районен съд - Кубрат да не допускат да попаднат в нерегламентирани контакти с компрометирани лица.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Съдиите са попълнили декларации по ЗПРКИ, които са качени на страницата на ВСС. В публичното пространство няма данни за конфликт на интереси нерегламентирани срещи на магистрати с компрометирани или осъдени лица, както и за политическа обвързаност на служителите на съда. В съдилището не работи Етична комисия.

2.2.5. Публичност и информираност за дейността на Районен съд.

Констатации:

Информацията на страницата се предоставя само на български език. Информацията не се обновява редовно - не се публикуват решенията, графикът на предстоящите заседания също не е актуален а съдържа остаряла информация.

Местният организатор изследва през месец октомври 2010 г. интернет страницата на Районен съд - Кубрат: www.court-kubrat.org. В страницата има информация за съдии, служители, съдебни заседатели, ЗПРКИ, график на заседанията, решения, Закон за държавните такси, етично поведение, банкови сметки, доклад за дейността, вътрешни правила и рубрика обяви. Наблюдението показва, че в рубрика: график на заседанията, информацията не е актуална (има информация за август 2010). При проверка на местния организатор на Център НПО - Разград на 07.12.2010 г. се установи, че в раздел график на заседанията актуална е информация само за месеците март, юли и август;

При направен проверка на 25.11.2010 г. и на 01.12.2010 г. от Центъра на НПО в Разград се оказа, че страницата на Районен съд не работи. При разговор с местния организатор се установи, че не платен домейнът и достъпът до страницата е временно ограничен. Не може да се изпълни законното изискване за незабавно публикуване на съдебните актове. При направена проверка от нас на 07.12.2010 г. сайтът отново е активен.

Няма информация за приложение на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) - проверка на интернет страницата на Районен съд - Кубрат на 13.12.2010 г. от местния организатор на Център НПО - Разград.

Изводи

- В интернет страницата на Районен съд-Кубрат е предоставена базисна информация, насочена към гражданите.
- Прави впечатление, че не се обновяват рубриците, свързани с графика на съдебните заседания и съдебните решения.
- Затруднен е достъпът до информацията на интернет страницата за хора със зрителни увреждания.
- Публикуван е отчет за дейността на съда за 2009 година.
- На интернет страницата е публикуван списък на съдиите в Районен съд - Кубрат.

Препоръки

- Да се актуализира информацията всеки ден за свършени дела и влезлите в законна сила съдебни актове, които се публикуват по месеци.
- Да бъдат проучени добри практики от интернет страниците на районни съдилища в България и да се обогати количеството на предоставяната информация ;

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Интернет страницата на съда не се актуализира редовно. Гражданите не могат да се информират своевременно, за конкретните дела, които ги интересуват, защото решенията не се публикуват в указания от закона срок. Страницата не е снабдена със звукова версия, няма и опция за избор на език,

различен от българския.

2.3 РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАЙОНЕН СЪД - ЛОВЕЧ

Област Ловеч е с площ 4128 кв.м и с население 169 951 души. Община Ловеч е с площ 930.8 кв.км и с население 63 393 души.¹⁰

2.3.1. Прилагане на новоприети и изменени закони

2.3.1.1. Граждански процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдаваните граждански дела са 14. По време на мониторинга, продължил три месеца, 8 от разглежданите дела са отложени, а решение е постановено за 6 от тях. Съотношението в проценти изглежда така - 57% срещу 43% в полза на отложените процеси. Наблюдателите не установиха нарушения от страна на магистратите във връзка с воденето на делата. Съдиите са внимателни, добронамерени, обективни и създават условия участниците в процеса да изразят волеизявленията си.

Наблюдавани са трудов спор, дело за издръжка, приключило със споразумение, търговски спор, решен в рамките на едно заседание, междусъседски спор, отложен заради нова експертиза, граждански спор с общината. И приключилите и отложени дела са гледани внимателно и когато са насрочвани за следваща дата е имало сериозно основание за това, счита наблюдението.

Изводи

- От наблюдаваните през периода 14 бр. граждански дела, 6 са приключили със съдебен акт, т.е. повече от половината 57% са отложени.
- Съдиите информират страните за техните законни права и задължения.
- Съдиите се придържат към процедурите по ГПК.

Препоръки

Да се следи за стриктното изпращане на призовките, с цел подобряване на ефективността на работа и намаляване на броя отложени дела.

2.3.1.2. Наказателно-процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

През наблюдавания период месец са наблюдавани 16 наказателни дела, като девет са отложени поради нередовното призоваване на свидетели.

При прилагане на наблюдаваните закони съдът стриктно изпълнява професионалните си задължения. Заседанията започват в определеното време и се водят по процедурата, установена в НПК. Съдиите строго се придържат към закона. Прокурорът, съдиите и адвокатите са облечени в тоги. Магистратите са обективни, успяват да поддържат реда в залата. Процесът следва последователността, предвидена в НПК.

Пет от наблюдаваните наказателни дела са със съдебни заседатели. Двама от подсъдимите са от малцинствата, неграмотни, а единият е с присъда, която излежава в затвора Ловеч. Съдиите обясняват подробно на разбираем за подсъдимите език в какво са обвинени.

Наблюдението констатира, че част от съдебните заседания започват с голямо закъснение, защото няколко дела са обявени за начало в един и същ час. На 08.11.2010 година в 13,30 часа са били насрочени 7 наказателни дела при съдия Йорданка Вутова. Поради това фиксираното за наблюдение дело № 1088/2010 е започнало в 15,30 вместо в обявения час

¹⁰ http://bg.guide-bulgaria.com/NC/Lovech/bg_Populations.aspx

13,30. От анкетните карти става ясно, че от 6 наблюдавани наказателни дела при съдия Вутова, 1 дело е започнало с 40 минути закъснение, 4 дела са започнали с 1 час закъснение и 1 дело е започнало с 1 час и 20 минути закъснение. Липсват обективни причини за закъснение на посочените съдебни дела. Наблюдава се натрупване на много съдебни заседания в един час само при съдия Вутова. По време на дело 1317/2010, водено от съдия Вутова, прокурорът Венцислав Василев не взе активно участие в процеса, въпреки че съдията добросъвестно запозна страните с правата им. Делото приключи с осъдителна ефективна присъда, без обвинението да се бори активно за това.

Изводи

- Няма установени съществени проблеми или несъответствия при прилагането на НПК.
- От наблюдаваните 16 бр. наказателни дела за периода, 9 са отложени и 7 са решени - т.е. около 44% от процесите са приключили със съдебен акт.
- Има закъснения при започване на съдебните заседания - поради насрочване на няколко дела в един и същи час се допуска съществено закъснение на началото на делата.
- Налице е трайна практика за закъснение при започване на съдебните дела, разглеждани от съдия Йорданка Вутова.

Препоръки

- Да бъде оптимизиран графикът на съдиите, за да може всички да получават равномерно разпределение на делата в рамките на деня;
- Да не се насрочват съдебни заседания за един и същ час;
- Да се следи за редовното призоваване на свидетелите;
- Председателят на съда да контролира процеса на насрочване на съдебни заседания, начало на започване на съдебните дела и тяхната продължителност.

2.3.1.3 Закон за съдебната власт - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

При наблюдаваните процеси съдиите професионално водят съдебните заседания. Едно от наблюдаваните дела закъснява с 40 минути, тъй като предходно гледано дело продължава по-дълго от предвиденото. По принцип всички съдийски състави се явяват навреме в съдебните зали. Съдиите, прокурорите и адвокатите се явяват облечени в тоги. Организацията на работа в Районен съд - Ловеч е добра. В канцелариите за наказателните и гражданските дела се предоставя информация на заинтересованите лица. Охраната на съдебната сграда е добре организирана и стриктно изпълнява служебните си задължения. Съдебните секретари изготвят съдебните протоколи и съблюдават спазването на реда преди, по време и след заседанията. Не са наблюдавани случаи на пристрастност при водене на делата и ограничаване правото на равно участие в процеса. От наблюдаваните дела се прави констатацията, че ЗСВ се прилага стриктно от магистратите.

Изводи

- Организацията на работа в Районен съд - Ловеч е добра.
- Поради насрочване на няколко дела в един и същи час се допуска съществено закъснение на началото на заседанията.

Препоръки

- Да не се насрочват дела по едно и също време;
- Да се запази тенденцията за спазването на ЗСВ.

2.3.1.4. Закон за закрила на детето - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са 4 дела по ЗЗД. Две от тях са отложени поради нередовно призоваване на страните и неявяване на свидетели. Едно е отложено поради нередовно призоваване и неявяване на страните - лицата са в чужбина и това прави призоваването нередовно. Само едно от делата приключва с решение. С него се постановява дете, настанено в социален дом в с.Тотлебен, обл. Ловеч, да бъде прехвърлено в идентична институция в областния град. Производството е по искане на директора на Дирекция „Социално подпомагане“ в града, а ответник е непълнолетната Даниела Катеринова Борисова на 15 год., социално слаба. Гражданският наблюдател смята, че съдия Ирена Рабаджиева е подходила с голямо внимание към детето. Двете страни по делото са били съгласни с взетото решение. Няма обособена синя стая за разпити и свидетелства на деца.

Изводи

- Голяма част на наблюдаваните дела се отлагат поради нередовното явяване на свидетели или страните по тях.

Препоръки

- Да се подобри процесът за редовно призоваване на свидетелите.
- Да се обособи отделна стая за срещи и разпитване на деца.
- Да се избягва настаняването на деца в социални домове, като се търсят решения, които водят до деинституционализация на лишените от родителска грижа деца.
- Съдът да прилага приоритетно грижа в семейна среда или приемна грижа.

2.3.1.5. Закон за защита от домашно насилие - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Не са наблюдавани съдебни дела по Закона за защита от домашното насилие, защото в този съдебен окръг той видимо не е достатъчно познат и гражданите не се ползват от правата, които той им дава.

Изводи:

- Законът не е популярен в региона затова и делата по него са малко.
- Законът е сравнително нов и хората се притесняват да завеждат съдебни иски по него, защото не се чувстват достатъчно защитени.

Препоръки:

- Да се организира информационна кампания за популяризиране на закона.

2.3.1.6. Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси - проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации:

По време на гражданското наблюдение става ясно, че не са публикувани декларации на съдии, съдебни заседатели и държавни съдии, изпълнители по ЗПРКИ, на интернет страницата на Районен съд-Ловеч. От публикуваните декларации на сайта на Висшия съдебен съвет ловешките магистрати фигурират с 9 на съдии. Други 3 декларации на съдии от Районен съд - Ловеч са подадени вторично заради настъпила промяна в обстоятелствата; 9 са декларациите на прокурори, като 1 от тях е за промяна в обстоятелствата и 12 са подадените декларации от следователи. Всички магистрати са заявили, че не са в конфликт на интереси. В декларациите на 6 от съдиите са посочени банковите им заеми, размерът и името на банката.

Има случаи на свързани лица: съдия Ирена Василева Рабаджиева, която декларира на 19.02.2010 настъпили промени в декларацията: Има настъпила промяна в обстоятелствата по т.2: С решение на ВСС по протокол No52/11.12.2009г., т.18.3.11 съпругът ѝ ЦЕЦО НИКОЛОВ РАБАДЖИЕВ е преместен на длъжността „прокурор“ в Районна прокуратура - Ловеч, считано от датата на встъпване в длъжност - 12.02.2010 г. Декларация за настъпили промени е попълнил и съпругът ѝ.

В декларацията на съдия Йорданка Вутова са описани свързани лица/роднини, притежаващи фирми, роднина -полицай в РПУ-Угърчин и съпруг-общински съветник.

Съдия Галя Маринова е посочила като свързано лице съпруга си, директор на Окръжна следствена служба - Ловеч

При извършена проверка на 25.11.2010 г. от местния организатор на Центъра на НПО в Разград се установява, че некоректно е попълнена декларацията на съдия Иванета Йорданова Митова. В нея вместо трите си имена, тя е написала само инициалите си И.И.М, а в точка 5. Свързани с мен лица по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, е записала: **съпруг - В. К. К. - управител на ТБ“И“ - Клон Ловеч и управител на „В - ЗБ“ООД - ЛОВЕЧ. , в. л. в ЛОС** без да посочи коректно трите имена на своя съпруг. Съдия Иванета Йорданова Митова поправя своята грешка в декларация за НАСТЪПИЛА ПРОМЯНА В ОБСТОЯТЕЛСТВОТА - по чл. 12, т. 3 от ЗПРКИ, където попълва коректно своите имена и имената на своя съпруг.

Некоректно е попълнена и декларацията на следователя Тончо Стоянов Атанасов в точка 3, отнасяща се за задължения към кредитни или финансови институции. Там той е записал: **„потребителски кредит в банка ДСК - ЕАД, клон Ловеч“**, без да посочва размера на получения потребителски кредит.

Становище на съдия Георги Христов, председател на Районен съд - Ловеч:

„Декларациите на магистратите по Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси са публикувани на интернет страницата на Районен съд-Ловеч.“

Коментар на Център на НПО - Разград: „През наблюдавания период (01.09.-30.11.2010г.) декларациите не са били публикувани и това е отразено в доклада. Некоректното попълване на декларациите е отразено в оценката и след проверка от местния организатор се установи, че някои от декларациите на магистратите не са коректно попълнени.“

Изводи

- В малка част от декларациите се използвани инициали вместо имена и посочените данни стават безполезни.
- Декларациите на магистратите не са публикувани на интернет страницата на Районен съд-Ловеч, а могат да бъдат открити единствено в сайта на ВСС.
- Няма публикувани декларации на съдебни заседатели.
- Няма публикувани декларации на държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията по ЗПРКИ.

Препоръки

- На интернет страница на Районния съд-Ловеч да се публикуват декларациите по ЗПРКИ на всички съдии.
- В сайта на ВСС да се изведе рубрика със заглавие „декларации по ЗПРКИ“.
- Публикуваните декларации да бъдат на отделни файлове, за да може да се улесни търсенето и прочитането им.
- Всички действащи съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията от Районен съд да публикуват декларации за наличие или липса на конфликт на интереси по реда на ЗПРКИ.

2.3.1.7. Кодекс за етично поведение на българските магистрати

Констатации:

Наблюдението установи, че магистратите спазват етичните норми и Кодекса за поведение, приет от съсловието. Не са регистрирани нарушения, отклонения от морала и добрите практики. Не се забелязват прояви на пристрастност в процесите. В местната преса не са публикувани информации, злепоставящи магистратите от Районен съд - Ловеч. Кодексът за етично поведение на българските магистрати не е публикуван на сайта на Районния съд - Ловеч. В съдилището има създадена Етична комисия, която се състои от трима членове, но техните имена не са обявени в интернет страницата на магистратурата.

Изводи

- По време на наблюдаваните дела съдиите вземат своите решения без да са повлияни от етнически, расови и други предразсъдьци.
- Поведението на магистратите през наблюдавания период е било етично.
- Липсва информация за състава и дейността на етичната комисия, създадена в съда.

Препоръки

- Да се публикува Кодексът за етично поведение на българските магистрати на сайта на Районен съд - Ловеч.
- Да се обяви съставът на етичната комисия и правилата за нейната дейност.

2.3.2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

2.3.2.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради - достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации:

Архитектурната среда в Районен съд - Ловеч е достъпна за възрастни хора и хора с увреждания само за първият етаж от сградата. Районен съд - Ловеч се помещава в Съдебната палата в Ловеч. В сградата се намират още Окръжен съд, Окръжна прокуратура, Районна прокуратура, Административен съд. Изградена е рампа към входа на съда за хора с увреждания. Липсва пригодена тоалетна за хора с увреждания. Липсва асансьор за предвижване до II, III и IV етаж, което прави канцелариите недостъпни за тези хора. За удобство на гражданите и хората с увреждания има информационен център на партерния етаж. Гражданите могат да правят справки и да изискват необходимата информация и документи.

На входовете в съдебната сграда има инсталирани скенери за метални предмети, възпрепятстващи влизането на въоръжени лица.

Съдебните зали имат озвучителна техника и разполагат с добра акустика. Има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. Повикването на участниците в съдебния процес става и чрез високоговорители, което улеснява хората със зрителни увреждания. Съдебните зали са добре оборудвани и лесно достъпни за хора с трайни физически увреждания. По време на процесите има тишина и атмосферата е спокойна.

Становище на съдия Георги Христов: „Останалите критици - че са нужни повече помещения за съдебната администрация, изграждането на тоалетна за хора с увреждания, и че нямаме щатен служител, който да отговаря за връзки с обществеността, са все неща, които не зависят или почти не зависят от усилията и работата на съда. Това са все въпроси, касаещи ВСС или Министерство на правосъдието относно финансирането и кадруването в органите на съдебната власт.”

Коментар на Център на НПО - Разград: Ние отчитаме положителните промени относно архитектурната среда в съдебната сграда за обикновените граждани и за хората от уязвими групи. Бихме желали да обърнем внимание на области, които според нас трябва да бъдат подобрили, за да се улесни достъпът на гражданите до правосъдие.“

Изводи

- Има сравнително добри условия за свободен достъп за хората с трайни физически увреждания само на първия етаж на Съдебната палата-Ловеч
- Необходимо е да се работи за комплексно подобряване на достъпността на архитектурната среда в цялата сграда;
- Има информационен център на партерния етаж;

Препоръки

- Да се търсят възможности за осигуряване на достъпна архитектурна среда в цялата сграда на Съдебна палата - Ловеч.
- Да се обособи тоалетна за хора с увреждания.
- Да се работи за информирането на хората с увреждания за условията, които съдът предлага.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Архитектурната среда е достъпна за възрастни хора и хора с увреждания само на първия етаж от сградата. Има информационен център на партерния етаж. Районен съд - Ловеч се помещава в Съдебната палата в Ловеч, която се управлява от Окръжен съд - Ловеч. Има изградена рампа към входа на съда за хора с увреждания. Няма тоалетна за хора с увреждания.

2.3.2.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Съдебните зали в Районен съд - Ловеч са обновени, ремонтирани и с ново техническо оборудване. Имат озвучителна техника, има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. По време на заседанията външният шум не пречи при осъществяване на нормална атмосфера в съдебно заседание. Съдиите и участниците в процеса използват озвучителна техника и волеизявленията им са ясни и разбираеми с малки изключения - на едно от първите наблюдения на съдебно заседание съдийката говори тихо и не се чува в залата.

Наблюдавани са четири дела, в които участват представители на уязвими групи: социално слаби лица от етнически малцинства. Констатирано е, че съдията прави необходимо, за да им разясни правата и задълженията на разбираем за тях език. Съдиите по време на заседанията се обръщат с въпроси към лицата дали разбират своите права и задължения, дали разбират смисъла на казаното от съдията и има ли нужда от допълнителни разяснения. Има модерни електронно-информационни табла, които повишават нивото на обслужване.

Изводи

- Съдебните зали са обновени и озвучени, има табели с имената пред всеки съдия.
- Съдебните процедури са разбираеми и достъпни за лица от уязвими групи.
- Не са констатирани случаи на нарушения на реда в съдебна зала, относно представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Препоръки

- Да се следи за нормалната работа на озвучителната техника.
- Да се запази тенденцията на спазване на реда в съдебна зала и внимателно разясня-

ване от страна на съдиите на правата на тези лица.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Съдебните зали в съда са ремонтирани и с ново техническо оборудване. Снабдени са с озвучителна техника, има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. Съдиите запознават страните по делата с правата им. По време на заседанията се обръщат с въпроси към лицата дали разбират своите права и задължения, разбират ли смисъла на казаното от съдията и има ли нужда от допълнителни разяснения.

2.3.2.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Съдебните канцеларии по граждански и наказателни дела не са с голяма площ, независимо че осигуряват известни удобства за гражданите.

Работното време в службите в съда се спазва, включително и от 12.00 до 13.00 ч., съдебната охрана също допуска граждани до сградата в този интервал. Има модерни електронно-информационни табла, които повишават нивото на обслужване.

Сградата е технически обезпечена и оборудвана, но не е достатъчна за всички органи на съдебна власт, които са настанени в нея.

Има обявен текст на публично място (информационно табло) за категориите лица, освободени от заплащане на такси. Съдебните такси се заплащат в клона на Тексим банк, разположен във фойето на Съдебната палата-Ловеч. Няма конкретни критерии, по които е избрана точно тази банка. Има публикувана информация за държавните такси и групите, които са освободени от тях.

Изводи

- Съдебните канцеларии не осигуряват достатъчно пространство за обслужване на гражданите.
- Служителите в съда са отзивчиви и помагат с информация на гражданите.
- Съдебната палата не е достатъчно просторна за всички съдебни институции.

Препоръки

- Да се обособи читалня, където граждани и адвокати могат да се запознават с делата. В момента няма обособено помещение за запознаване с делата.
- Да се осигури достатъчно просторно място за нормална работа на всички съдебни институции.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Канцелариите осигуряват удобства за гражданите, независимо че не са с голяма площ. Сградата на Районния съд е технически обезпечена и оборудвана, но не е достатъчна за всички органи на съдебна власт, които са настанени в нея. В съда има поставени електронно-информационни табла. Налице е информация за категориите, освободени от такси. Съдебните такси се заплащат в клона на Тексим банк, разположен във фойето на съда. Това е добре от гледна точка на разстоянието. Не е необходимо хората да изминават голямо разстояние, за да си платят таксите.

2.3.2.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно дейностите на съда: състав, администрация и съдебни дела.

Констатации:

Съдебните зали в Районен съд -Ловеч имат озвучителна техника. Има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. По време на заседанията външният шум не пречи при осъществяване на нормална атмосфера в съдебно заседание и има чуваемост. Съдиите и участниците в процеса използват озвучи-

телна техника и волеизявленията им са ясни и разбираеми. По време на процесите редът в залата се спазва и всичко се чува достатъчно добре.

Съдържанието на интернет страницата на Районен съд не е достъпно за хора със зрителни увреждания. Липсва и звукова версия на сайта. Не всички граждани, особено от малцинствените групи, имат интернет. Това затруднява достъпа им до информация.

Изводи

- Сградата на Районен съд - Ловеч осигурява сравнително добра възможност за достъп на хора с увреждания до информацията относно съда, неговата дейност, състав, администрация, съдебни дела.
- Липсата на звукова версия на интернет страницата на съда създава затруднения за лица със зрителни увреждания.
- Гражданите, които нямат достъп до интернет, имат и затруднен достъп до информацията за работата на съда.

Препоръки

- Да се обсъди възможността за увеличаване на броя и видовете табла, които да насочват гражданите към интересующите ги зали и канцеларии.
- При възможност да се разработи звукова версия на сайта и софтуер за ползване от хора със зрителни увреждания.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Залите разполагат с модерна озвучителна техника. Изказванията на съдиите и участниците в процесите са ясни и разбираеми. По време на процесите има ред и се чува достатъчно добре. Интернет сайтът на съда не е достъпен за хора с зрителни и слухови увреждания, както и чужденци.

2.3.3.4. Дейност на съдебните заседатели

Констатации:

Извършено е проучване в администрацията на Районен съд - Ловеч за дейността на съдебните заседатели. Не се извършва жребий за техния подбор, съгласно чл. 72 от ЗСВ. Те не се разпределят на случаен принцип, а в зависимост от това кой е свободен за съответния ден и час. Не се изготвя протокол за избора им.

Няма обявен в интернет страницата поименен списък на всички назначени съдебни заседатели и не са публикувани техни декларации по ЗПРКИ.

Не е констатирано съвместяване на назначените съдебни заседатели с други публични длъжности - няма съдебни заседатели, които да са общински съветници или общински служители.

В Районен съд - Ловеч за мандат 2010-2014 година има избрани 36 съдебни заседатели, като средната им възраст е 55 години. Около 10% от тях са педагози, има машинни инженери, счетоводители, детски учителки и др. Степента на образование е различна: има съдебни заседатели със средно, с полувисше, но преобладават заседателите с висше образование.

Председателят на съда определя със заповед списъка на служителите и съдебните заседатели, които имат достъп до класифицирана информация. Процедурата е възложена и изпълнена от председателя на съда - той е определя лицата, въз основа на техните личностни качества, опит в работа с подобен род информация. За Районен съд - Ловеч, след съответните законови процедури и проучване, са определени 4 съдебни заседатели, които имат достъп до ниво „строго секретно“.

Има специализиран софтуер за провеждане на жребий и за съдебни заседатели. Програмата е разработена от ВСС и се тества от системния администратор на съда. От 01.01.2011 г. трябва да започне да се използва. Не е ясно защо програмата не е използвана досега.

Становище на съдия Георги Христов: „Що се отнася до въпроса със случайния избор на съдебни заседатели по чл. 72 от ЗСВ, то още на наблюдаващите обяснихме причините, поради които това не се прави. Ще ги повторим още веднъж. Държа да се отбележи, че изборът на съдебни заседатели по никакъв начин не зависи от Районния съд. По този начин, 2/3 от избраните съдебни заседатели се оказаха активно работещи. След като разберат, че за деня, когато са извикани за съдебно заседание, ще трябва да си пуснат неплатен отпуск и ще загубят полагащата им се за деня надница, то те отказват да идват, или си намират извинителни причини за това, защото почти винаги това, което им се полага като възнаграждение за участие в съдебно заседание, е значително по-малко от дневната им надница там, където работят. Поради тази причина сме принудени, за да не се отлагат дела, да викаме предимно тези съдебни заседатели, които са пенсионери или безработни. Единствено и само това е причината, за да не прилагаме случайния избор при съдебните заседатели, т.е. действията ни са изцяло продиктувани от стремеж за бързина в правораздаването и това да не се отлагат неоснователно дела.“

Коментар на Център на НПО - Разград: „Според ЗСВ, гл. IV, раздел II, Чл. 50. (1) (Изм. - ДВ, бр. 133 от 1998 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2001 г.) „За времето, през което изпълняват задълженията си по този закон, съдебните заседатели се смятат в служебен отпуск, който се зачита за трудов стаж. (2) При неизпълнение на задълженията по ал. 1 се налага санкцията, предвидена в чл. 201“.¹¹ Ние смятаме, че законът е ясен и трябва да се прилага - да се осъществява жребий на съдебните заседатели и да се прекрати участието предимно на хората в пенсионна възраст. Според нас правилото за случайно разпределение на делата за съдиите, трябва да се прилага и за съдебните заседатели, защото имат еднакви права със съдиите по време на съдебно заседание. Съдебните заседатели не се избират от общинските съвети против тяхната воля, а се предполага с тяхното лично съгласие, което се удостоверява с документи. Съдебните заседатели са положили клетва да изпълняват длъжността си и ЗСВ трябва да бъде спазван.“

Изводи

- В Районен съд - Ловеч не се провежда жребий за определянето на основни и резервни съдебни заседатели по реда на закона.
- В интернет страницата на Районен съд - Ловеч не е публикуван поименен списък на всички назначени съдебни заседатели.
- Публикувани са Вътрешни правила на интернет страницата на съда.

Препоръки

- Определянето на основни и резервни съдебни заседатели да бъде чрез жребий съгласно закона.
- В интернет страницата да се публикува поименен списък на всички назначени съдебни заседатели.
- При системно неизпълнение на задълженията от страна на съдебен заседател, да се прилага чл. 71 от ЗСВ, който предвижда освобождаване от длъжност.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Не се извършва жребий съгласно чл. 72 от ЗСВ. Съдебните заседатели не се разпределят на случаен принцип, а в зависимост от това кой е свободен за съответния ден и час. Няма обявен поименен списък в интернет страницата на назначените съдебни заседатели. Не са публикувани декларации на съдебните заседатели по ЗГПКИ. По време на заседанията те не вземат активно участие в хода на заседанията, не задават въпроси, единствено присъстват по време на процеса по-скоро като статисти, а не като участници, от които зависи правораздаването.

2.3.4.1. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица

¹¹ <http://lex.bg/bg/laws/ldoc/2135560660>

Констатация:

В Районен съд-Ловеч има създадена Етична комисия, която се състои от 3-ма души и са определени правила за нейната работа. До момента не са разглеждани случаи в тази комисия. Поведението на магистратите в Районен съд - Ловеч досега не е било обект на медийно отразяване. Всички съдии и служители на Районен съд - Ловеч имат попълнена и подадена Декларация по чл. 12, т. 2, във връзка с чл. 14 от ЗПРКИ Декларациите на съдиите са публикувани на интернет страницата на ВСС, но не и на сайта на съда. Не са огласени публични сведения за нерегламентирани срещи или конфликт на интереси на съдии или прокурори с компрометирани или осъдени лица.

Липсва и информация за политическа обвързаност на съдии или прокурори.

Извод

- Има декларираните случаи на свързани лица: съдия от Районен съд е съпруга на районен прокурор. В магистратурата работи и съдия, чийто съпруг е общински съветник, съпруг на друг съдия е директор на Окръжната следствена служба в Ловеч.
- В декларациите си съдия Йорданка Вутова и съдия Галя Маринова са посочили свързани лица, които работят в системата на МВР.
- Декларациите по ЗПРКИ на районните съдии от Ловеч не са публикувани на интернет страницата на съда
- Няма съмнения в публичното пространство за връзки на магистрати с компрометирани лица.

Препоръка

- Да се публикуват декларациите по ЗПРКИ на районните съдии от Ловеч на интернет страницата на съда
- Магистратите от Районен съд - Ловеч да не допускат да попаднат в нерегламентирани контакти с компрометирани лица.

За тримесечния период има „Добър напредък“. В съда има създадена Етична комисия, която се състои от трима членове, но не са обявени имената им в интернет страницата. При проверка от местния организатор на Център НПО - Разград на 22.12.2010 г. се установи, че на интернет страницата на съда няма публикувани правила за работа на Етичната комисия. Не е ясно как граждани могат да се обърнат към комисията. Магистратите спазват нужното етично поведение. Съдиите в Районен съд - Ловеч са попълнили декларации по ЗПРКИ. В публичното пространство няма информация за контакти на магистрати с компрометирани лица. При проверка от местния организатор на Център НПО - Разград на 22.12.2010 г. се установи, че на интернет страницата на съда няма публикувани правила на Етичната комисия.

2.3.4.2. Публичност и информираност за дейността на районен съд.

Констатации:

Местният организатор изследва интернет страницата на наблюдавания съд: www.rs-lovetch.bg. В страницата има информация за структура, магистрати, служби, списък на съдиите, съдебен район, координати, график на съдебните заседания, обяви, примерни съдебни бланки и др.

Информацията на страницата се предоставя само на български език и не може да се ползва от чужденци, които пребивават у нас, както и от хора със зрителни увреждания. Районен съд - Ловеч няма щатен говорител или служител, който да отговаря за връзките с обществеността. Проверка в сайта на Районен съд - Ловеч на 23.11.2010 г. установи, че отчетите на съда са активни, но приложенията към тях не са. Информацията от съдебните актове влезли в сила по месеци за 2009 и 2010 г. са с активна информация само с определен браузър. При проверка на 25.11.2010 г. се установи, че сайтът на Районен съд - Ловеч в раздел „Съдебни актове“ информацията не е активна с браузърът „Google chrome“, но

е напълно активна с браузъра „Internet explorer“. В раздел „Обяви и съобщения“ на сайта файлът „Общи обяви от Районен съд - Ловеч“ е празен. Файлът „Обявления от държавен съдия изпълнител“ е активен и с двата горепосочени браузъра. Файлът „Съобщения“ е активен с двата браузъра но е празен.

В раздела „Доклади, справки, статистическа информация“, файлът „Доклад за дейността на Ловешки районен съд“ е активен и с двата браузъра (Google chrome и Internet explorer), а файловете „Справка за цялостната работа“, „Справка за гражданските дела“, „Справка за гражданските дела“ са активни с двата горепосочени браузъри, но по време на проверката не съдържат информация. В раздела „Връзки в интернет“, нито една от посочените връзки не е активна с браузъра Google chrome, но са напълно активни с браузъра Internet Explorer. При проверка на интернет страницата на Районен съд - Ловеч на 13.12.2010 г. от местния организатор на Център НПО - Разград се установи, че няма отделна рубрика за приложение на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ).

Становище на председателя на Районен съд - Ловеч, г-н Георги Христов:

„Например критиката, че част от информацията в интернет страницата на съда не е активна със всеки браузър. Проблемът не е толкова съществен и касаещ пряко работата на съда да правораздава, а и е свързан с финансовите ни възможности, които през изминалата 2010, а и в настоящата 2011 година, са силно ограничени, предвид значително намаления ни бюджет за издръжка. Държим да подчертаем, че от началото на 2011 г. този проблем с интернет страницата ни не съществува и тя е активна с всеки браузър.“

Коментар на Център на НПО - Разград: „Направените констатации в доклада са само за периода от 01.09.2010 г. до 30.11.2010 г. Ние окуражаваме съда да продължи с положителните промени, които са настъпили след периода на наблюдение, но обективно отразяваме направените констатации.“

Становище на съдия Георги Христов: „В секция „Доклади и справки“ са публикувани справки за дейността на РС Ловеч. Рубриците, които сте наблюдавали - а именно „Общи обяви от Районен съд - Ловеч“, „Съобщения“, „Справка за цялостната работа“, „Справка за гражданските дела“, „Справка за гражданските дела“ на посочената дата 25.11.2010 са били празни, т.е. към този момент не е имало обяви, съобщения и справки за публикуване, а не че не са били активни.“

Коментар на Център на НПО - Разград „Приемаме Вашето мнение относно рубриците „Общи обяви от Районен съд - Ловеч“, „Съобщения“, „Справка за цялостната работа“. Уверяваме Ви, че то ще бъде отразено в доклада на страници 56 и 57. Според нас рубриката „Справка за гражданските дела“ трябва да е активна постоянно и не би трябвало да е празна.“

Изводи

- В интернет страницата е предоставена базисна информация, насочена към гражданите.
- Текущо се обновяват рубриците, свързани с графика на съдебните заседания и обявленията от държавен съдия-изпълнител.
- Затруднен е достъпът до информацията на интернет страницата за чужденци и хора със зрителни увреждания.
- Публикуван е отчетът на съда за 2009 год., други отчети на съда, но приложенията към тях не са активни.
- Липсата на служител за връзки с обществеността ограничава публичността на работата на Районен съд - Ловеч.

Препоръки

- Да бъдат своевременно отстранявани проблемите на сайта на съда, свързани с предоставяне на информация за свършени дела и влезите в сила актове за ползване от

граждани и други заинтересовани лица.

- Да бъдат проучени добри практики от интернет страниците на районни съдилища в България и да се обогати количеството на предоставяната в интернет страницата на Районен съд - Ловеч информация.
- Да се публикува редовно информация за съдебни актове, доклади и справки.
- Интернет страницата на съда в Ловеч да предостави информация и на английски език за чужденци, пребиваващи на територията на България
- ВСС да осигури финансиране за назначаване на служител „Връзки с обществеността“ на Районен съд - Ловеч.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Има базисна информация на страницата на съда. Редовно се актуализира графикът с насрочените съдебни заседания. Част от информацията не е активна с всеки браузър. Няма звукова версия на страницата. В съда няма щатен говорител или служител за връзки с обществеността. Публикуваната информация на страницата на съда е предоставяна само на български език и не може да се ползва от чужденци, както и от хора със зрителни и слухови проблеми. Част от информацията на интернет страницата е достъпна само с определен браузър. Това ограничава достъпа на голям брой граждани до търсената от тях информация за работата на съда.

2.4 РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА ОКРЪЖЕН СЪД - РАЗГРАД

Област Разград е с площ 2423 кв.м и с население 132 740 души. Община Разград е с площ 620 кв.км и с население 54 720 души.¹²

2.4.1. Прилагане на новоприети и изменени закони

2.4.1.1. Граждански процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са 15 дела с приложение на Граждански процесуален кодекс, приложим и при дела по Закона за защита от домашно насилие. Мониторингът установи, че 5 от тях бяха отложени, 10 приключиха със съдебен акт. Процентното съотношение показва, че две трети от делата са решени своевременно без протакане.

В наблюдаваните съдебни заседания, не е демонстрирано напрежение между страните или изявено пристрастие на съда към някои от тях. Съдиите, разглеждали делата, не се влияят от етническата принадлежност, възраст или образование на ищците или ответниците. Прави впечатление, че съдът в Разград е обективен и безпристрастен. Налице е бързина и ефективност на съдебното производство при водене на делата.

Наблюдението на дело 249/2010, свързано с установяване на произход се отложи, въпреки че бащата е признал, че е биологичен родител на детето, за чийто произход майката иска да се произнесе съдът. Съдия Анелия Йорданова отказа да даде ход на делото, въпреки че адвокатите на двете страни присъстваха, но свидетелите ги нямаше. Никой обаче не беше санкциониран, с цел да се дисциплинират страните по делото. По дело 1592/2010 съдия Константин Косев не изяснява правата на страните, делото е отложено поради липса на свидетели, на второ заседание не се дава ход на делото поради неявяване на ищцата.

По съдебно дело 79/2010, в който бе визиран емблематичен случай, при който бившият синдикален лидер Цеко Цеков осъди прокуратурата за обезщетение от 60000 лв., заради проточило се 17 години наказателно преследване срещу него, завършило с оневиняване, съдия-докладчикът Анелия Йорданова решава процесът да се гледа при закрити врати. Това стана по искане на защитника на Цеков и наблюдателят на ЦНПО бе принуден да

¹² http://bg.guide-bulgaria.com/NE/Razgrad/bg_Populations.aspx

напусне залата. Докато се вземе това решение, съдия Йорданова говореше изключително тихо, в залата никой не чуваше и разбираше какво се казва от съдийската банка. След като процесът приключи, наблюдаващият екип се запозна с преписката по делото. Считаме, че в този случай ставаше дума за явления с висок обществен интерес, широко отражен и в медиите. Затова оценяваме като ненужно решението на съдия Анелия Йорданова да засекрети процеса, обявявайки го за закрит.

Няма напредък по направената от Центъра на НПО констатация през 2007 г.: „*Наблюдан е случай през ноември 2006 г., когато съдия говори бързо и тихо по време на процес и гражданите в залата не могат да разберат неговите изявления. Доброволците посочват, че в нормални условия съдията трябва да се стреми думите му да бъдат чувани от всички участници в процеса и от останалите присъстващи в съдебната зала.*“¹³

Много малко на брой съдебни дела по ЗЗДН се разглеждат в Окръжен съд - Разград. Като втора инстанция в Окръжен съд - Разград се гледат само ваззивни дела. В наблюдавания период не са насрочвани дела от този вид. Екипът на проекта реши да наблюдава приложението на закона в Районен съд - Разград.

Изводи

- Наблюдаваните съдебни производства се развиват динамично, в кратки срокове, при спазване на основните принципи, заложи в Закона за съдебната власт, ГПК и материалноправните закони.
- От наблюдаваните през периода 15 бр. граждански дела, 5 от тях са отложени и 10 бр. са решени, т.е. около 60% от делата са приключили със съдебен акт.
- Заседанията по граждански дела се водят по-експедитивно в сравнение със заседанията по наказателни дела.
- Съдиите по принцип спазват задължението да указват на страните в съдебния процес техните процесуални права.
- По едно от наблюдаваните съдебни заседания адвокатът на ищеца иска да се гледа при закрити врати и наблюдателят е помолен да напусне залата.
- Няма напредък относно тона на съдиите в съдебната зала. Съдиите говорят тихо и гражданите не чуват.

Препоръки

- Да се създаде надежден механизъм, който да гарантира ефикасното приложение на Закона чрез инструмента на незабавна съдебна защита. Отлаганията на делата водят до разубеждаване на жертвата и прекратяване на процеса. В едно от общо две дела (50%) се наблюдава такъв случай.
- Съдиите да говорят ясно и разбираемо за всички присъстващи в съдебната зала

2.4.1.2. Наказателно-процесуален кодекс - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Наблюдавани са 15 наказателни дела. От тях 5 от тях са отложени, 10 са решени, като едното е приключило със споразумение. Статистиката показва, че 69% от делата са приключили със съдебен акт. Голяма част от разглежданите дела се отлагат поради нередовното неявяване на свидетели или невъзможността за тяхното временно призоваване.

Няма напредък по направената от Център НПО констатация през 2007 г.: „*Многократно се отлагат наказателните дела поради неявяване на участници, без които процесът не може да протече или поради събиране на нови доказателства. Препоръчваме съдът да прилага максималните размери на предвидените в закона административни наказания - глоби при неявя-*

¹³ Граждански наблюдател 4 септември 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

ване на свидетел или вещо лице без основателни причини.”¹⁴

Наблюдението смята, че в наказателните дела, в които предмет на разследване са пътнотранспортните произшествия, дори когато са налице смъртни случаи, наказанията варират около 1 година лишаване от свобода. В същото време грабеж е наказан с 10 години лишаване от свобода. Прегледът на наблюдаваните дела показва, че все повече зачестяват битовите престъпления, извършени под влияние на алкохол. Процес 249/2010 е свързан с грабеж, съпроводен с неволно убийство. В залата като свидетел се яви и дядото на извършителя, който също е бил сред потърпевшите. На въпрос от страна на съдията иска ли да участва като частен обвинител, за да получи обезщетение, той казва: „Не искам пари, той ми е внук, искам просто да си получи заслуженото и да разбере какво е направил“.

По дело 210/2010 съдия Лазар Мичев е заявил на наблюдателя, че делото ще се води при закрити врати, без да е имало обективна необходимост или искане от страна на адвокатата за засекретяване на процеса. Така заместник-председателят на Окръжен съд - Разград закрива съдебното заседание без обективно основание и делото срещу Светлозар Георгиев Стоянов, държавен служител категория „Г“ в Министерството на вътрешните работи, минава без публично разглеждане. От 23.09.2006 г. г-н Стоянов е работил като дознавател-разследващ полицай в „Полицейско разследване“ при ОД на МВР Разград. Като полицейски служител Светлозар Стоянов е имал лични служебни контакти със съдии и прокурори в Разградския съдебен район. Според нас съдебното заседание по това дело е закрито по чисто субективни причини, които целят да спестят неудобството на подсъдимия, без да се държи сметка за обществения интерес, който би следвало да е водещ при съдийското решение.

По дело 188/2010, в което се разследва убийство, съдия Теодора Нейчева запознава двете страни с правата им. По време на процеса съдебните заседатели са безучастни. Диренето се води по съкратеното производство. Постановена е присъда е 10 год. строг затвор .

По време на мониторинга стана видно, че съдът стриктно изпълнява професионалните си задължения. Заседанията започват в определеното време и се водят по установената в НПК процедура. Забелязва се, че много прокурори участват в процеса пасивно, не вземат участие в изясняване на доказателствата по делото.

На 27.10.2010 г. вестник „Лудогорски вестник“ публикува статия „Милков иска висши магистрати да проверяват кой забави делото на Цеков“. Според председателя на Центъра на НПО прокуратурата е дълбоко нереформирана система. В статията г-н Милков настоява Инспекторатът към Висшия съдебен съвет да извърши проверка и да обяви имената на следователя, забавил 2 години разследването срещу Цеко Цеков, и на прокурорите, забавили преписката с още 5 години. Вестникът припомня, че Център НПО от няколко години извършва наблюдение върху прозрачността и ефективността на съдебната система, наблюдава и процесите срещу бившия синдикалист, който четири пъти е оправдаван по обвинение за причиняване на пожар по непредпазливост, вследствие на който са загинали две жени. В статията Георги Милков коментира, че нереформираната прокуратура харчи страшно много пари. По думите му годишният бюджет на трите районни и Окръжна прокуратура - Разград е 1 500 000 лв., а за възнаграждение на общо 55 служители са 861 000 лв. Г-н Милков допълва още, че няма яснота относно това как съдът е определил размера на обезщетението по Закона за отговорността на държавата. По какъв аршин, по каква таблица е измерена справедливостта?

Интересен случай, станал публично известен по време на наблюдението, постави въпроси за подбора, мотивацията, качествата и статута на съдебните заседатели.

¹⁴ Граждански наблюдател 4, месец септември 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

Според нас доверието в правосъдната система в Разград намаля след произнесена условна присъда за шофьор, причинил смъртта на четирима души при катастрофа. „Двама съдебни заседатели спасиха от затвора шофьор на автобус, убил четирима човека. Съдия Лазар Мичев от Окръжен съд - Разград забави произнасянето на присъдата с близо час, за да опита да убеди заседателите, че санкцията трябва да е ефективна, но не успя. Подписа решението на съдебния състав с особено мнение. С присъдата бе забранено на 58-годишния водач да шофира през следващите 5 години. Никой не остана доволен от присъдата, произнесена от Окръжен съд - Разград. Включително председателят на съдебния състав - съдия Лазар Мичев, който я подписал с особено мнение, настоявайки за ефективна присъда от четири години. Съдебните заседатели Николай Пенчев и Ахмед Хасан обаче са били за условна присъда и това е и решението на съдебния състав - три години условно с изпитателен срок от пет години, както и забрана за 58-годишния Хасан Хаджихасан да управлява МПС през следващите пет години. Прокурор Милена Пенчикова, която пледира наказание затвор между три и пет години, обяви категорично, че ще протестира присъдата пред Апелативен съд - Варна. Адвокатите на наследниците на четиримата загинали също обявиха, че ще обжалват съдебното решение. Най-възмутени от санкцията на съда бяха родителите на жертвите на тежката катастрофа. Те разказаха, че техен познат лежал в затвора три години за кражба на 50 кг кайсии, а друг две години за откраднати 100 кг желязо“. Защитата на 58-годишния Хасан Хаджихасан също се присъедини към недоволните. Според адвокат Стоян Димитров клиентът му е невинен. Според съдебното решение катастрофата между автобус „Мерцедес“ и автомобил „БМВ“, станала на 18 октомври м.г., се е случила по непредпазливост и в условията на независимо съпричиняване. Хаджихасан е карал със скорост, по-висока от разрешените за пътя Шумен - Разград 80 км/ч, не е намалил при възникналата опасност и не е контролирал превозното средство“.

Интернет-медията <http://dariknews.bg>, 03.12.2010г., „Съдебни заседатели спасиха от затвор шофьор, убил четирима“

Липсва напредък по направените констатации за съдебните заседатели от доклада от 2007 г.: *“Продължава да е осезаемо впечатлението, че съдебните заседатели не са в полза на съдебния процес. Не задават въпроси при разпит на участник в съдебен процес, не дават мнения и становища. Остава неясна за обществеността процедурата по предлагане и избор на съдебните заседатели“.*¹⁵

Според нас те са пасивни участници в процеса на правораздаване. В малкото случаи, когато вземат участие, те помагат на престъпниците, а не на пострадалиите. Статията описва гражданската позиция относно правосъдието в Разград.

На 13.12.2010 г. вестник „Екип 7“ публикува статията **„Илия НИКОЛОВ: Разочарован съм от разградското правосъдие (б.а. курсивът е наш)“**, в нея е записано: *„Няколко дни след публикацията ни „Условна присъда за катастрофа с четири жертви“ в редакцията дойде Илия Тодоров Николов от Русе, баща на 20-годишния Васил, единият от загиналите в зверската катастрофа миналата година по пътя Разград - Варна след разклона за село Бели Лом - точно в началото на баира, където е границата между Разградска и Шуменска област. Както припомниме в броя от 6 декември, на 18 октомври 2009 г. лек автомобил „БМВ“ навлиза в насрещното платно и се забива челно в автобус „Мерцедес“ и остава под него. От тежкия удар на място загиват 26-годишният водач Кирил Николов /който няма шофьорска книжка, за което е глобяван многократно през последните години/, 23-годишната му съпруга Йорданка Тодорова, 20-годишният му племенник Васил Тодоров и 12-годишният Илия Сашев, също племенник на Кирил. Въпреки че решението на състав на Разградския окръжен съд, с което **възмутен съм от разградското правосъдие (б.а. курсивът е наш)“**. При наличието на всички факти и обстоятелства, които доказват,*

15 Граждански наблюдател 4, септември 2007

че шофьорът на автобуса е виновен - скорост 120 км, манипулация на тахографа, навлизане в насрещното платно, не съм очаквал, че присъдата ще е условна. 80% от свидетелите от автобуса са хора, които често пътуват до Турция и обратно с това превозно средство и по този начин имат някакво отношение с шофьора, което навява на мисълта, че в показанията има и определена доза пристрастност. Междувпрочем много преди окончателното произнасяне на съда ние имахме информация, че присъдата ще е условна. За съжаление, това което знам, че се случило в този месец и половина между двете съдебни заседания, не мога сега да го докажа. Не търсим някакво обезщетение, а само справедливост. Искаме ефективна присъда. Затова сме решени да обжалваме до всички възможни инстанции." шофьорът на автобуса Хасан Хаджихасанов получи условна 3-годишна присъда, бе оповестено в много медии, 39-годишният мъж пожела да говори само пред „Екип 7“.

„На 17.11.2010 г. Конституционният съд образува конституционно дело № 19/2010 г. по искане на тричленен състав на Върховния административен съд за установяване противоконституционност на чл. 7 от Указа за борба с дребното хулиганство. За докладчик по делото е определен съдия Евгени Танчев.“¹⁶

Заинтересовани от практиката, която позволява присъди да се издават по указ, чийто текстове са рецидив от тоталитарното минало и като не гарантират в достатъчна степен гражданските свободи, ЦНПО в Разград започна активно да наблюдава как се прилага Указът за борба с дребното хулиганство.

През месец октомври 2010 г. е констатиран случай на съставяне на акт по този указ на шестнайсетгодишно момче.

Според нашите наблюдения санитарните условия в част от местата за изпълнение на наказанието „задържане в поделенията на МВР“ не отговарят на санитарните стандарти. Центърът на НПО в Разград изпрати сигнал до РИОКОЗ-Разград да бъде направена проверка на помещенията. „Отнесенят до нас въпрос с Ваше писмо с изх. № Ц-146/29.10.2010 г. не е от компетентността на РИОКОЗ - Разград. Местата за задържане на лица и изтърпяване на административни мерки не са обекти с обществено предназначение по смисъла на Закона за здравето и РИОКОЗ - Разград не осъществява контрол върху тях. Няма стандарти, на които да отговарят тези помещения.“

Центърът на НПО в Разград изпрати сигнал до Окръжен съд - Разград, с молба да се извърши проверка на дейността на съдия Атанас Христов по приложение на УБДХ през месец октомври 2010 г., и АНД 888/2010 г. По наше наблюдение съдия Христов приоритетно налага най-високата мярка - петнадесет денонощия задържане в поделенията на МВР.

Прави впечатление, че от всички постъпили нови актове по УБДХ, съдия Константин Косев винаги налага наказание „задържане в поделенията на МВР“ със средна продължителност 6-8 дни. Според нас съдия Косев е либерален е при разглеждане на съдебни дела по Закона за защита от домашно насилие. За срока на наблюдение по нито една постъпила жалба от жертва на домашно насилие съдия Константин Косев не е постановил незабавна съдебна защита. За подобряване на съдебната дейност, с решение на председателя на съда, от 01.11.2010 г. съдебните дела по УБДХ се разглеждат вече от граждански съдии, които имат по-сериозен професионален опит - Нели Генчева, Константин Косев и Павлета Добрева.

Изводи

- Продължават да се отлагат дела заради нередовно призоваване. Причината за съдебни

16 <http://www.constcourt.bg/Pages/Document/default.aspx?ID=1481>

дела, които се отлагат, е заради нередовно призоваване на свидетели и неявяване.

- Прокуратурата забавя съдебните дела по неясни причини, с което се нарушава ефективната работа на съдебната система.
- Наблюдават се случаи на отводи на отделни съдии или цели съдебни състави при установени зависимости с участниците в съдебните процеси.
- При закрити врати е разгледано важно съдебно заседание срещу бивш разследващ полицаи за корупционни практики (вземане на подкуп).
- Местата за задържане на лица и изтърпяване на административни мерки не са обекти с обществено предназначение по смисъла на Закона за здравето и РИОКОЗ - Разград не осъществява контрол върху тях.

Препоръки

- Прокуратурата да се стреми в кратки срокове да внася обвинителните актове в съда. Да се осигури навременно призоваване на свидетелите по делата, за да се намали броят на отложените процеси.
- Окръжен съд - Разград да подобри практиката по прилагане на процедурата обявяването на дадено съдебно заседание за закрито.
- Местата за задържане на лица и изтърпяване на административни мерки трябва да станат обекти с обществено предназначение по смисъла на Закона за здравето и службите на РИОКОЗ да осъществяват контрол върху тях.

2.4.1.3. Закон за съдебната власт - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

По време на наблюдаваните процеси съдиите професионално водят съдебните заседания. Не са наблюдавани дела, при които да е имало закъснение от страна на съдиите. Има напредък по направената от Център НПО - Разград констатация през 2007 г.: „През месец октомври 2006 г. в Районния съд в Разград граждански наблюдател установява, че по време на съдебно дело поради отсъствие на съдия, заседанието е отложено за друга дата. Не са обяснени причините за отсъствието му“. „Друг граждански наблюдател установи 20 минути закъснение за началото на процеса без основателни причини“¹⁷

Наказателните и гражданските канцеларии предоставят информация на заинтересованите лица. Охраната на съдебната сграда е добре организирана. Участниците в процеса - прокурори, съдии и адвокати носят тоги. Съдебните секретари изготвят съдебните протоколи и съблюдават спазването на реда преди, по време и след заседанията. Не са наблюдавани случаи на пристрастност при водене на делата и ограничаване правото на равно участие в процеса.

На всички наблюдавани дела през изминалия период адвокатите са спазвали правилата за облеклото им в съдебна зала, за разлика отпреди. Не липсваха и коментари по повод облеклото, като този на адвокат Стоян Димитров: „...изпитвам отвращение към подобни финтифлюшки“ (относно фишуте към тогата). Но такива реплики са по-скоро в сферата на забавното. При дело 188/2010 съдът е изпълнява законовите разпоредби, по делото присъстват представители на местната преса. В залата по дело 188/2010 няма места за съдебните заседатели, поради което за тях са донесени столчета и по време на целия процес те трябваше да стоят в ъгъла. По време на заседанието журналисти от местните вестници са влизали и така са нарушавали реда в залата.

По дело 296/2010 в залата не се разбират изказванията на защитниците. На наблюдателя прави впечатление изказване на адвокат Жоро Чобанов: „Виждаме засилената наказателна политика в страната. Давам ви пример, че за отнети 20 580лв. наказанието е било две години и три месеца. Ето защо се появява видимо несъответствие, моля наказанието

¹⁷ Граждански наблюдател 4, месец септември 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

да бъде изменено на по-малко от година с оглед на това, че вещта е била възстановена веднага на следващия ден.“

Добро впечатление прави съдия Димитричка Василева, която с голямо търпение и мек тон неколкостранно разяснява правата и на двете страни по дело 258/2010, тъй като няма защитници. Задава кратки въпроси, за да няма объркване, относно смисъла на думите. По време на този процес в залата е доведен с белезници обвиняем по друго дело. На дело 249/2010 е наблюдавано леко спречкване между съдия Анелия Йорданова и адвокат Светлана Димова: „Ми аз прецених, че няма да се даде ход на делото и не казах на дягото (свидетеля)...пък и не бяха в готовност за изплащане по депозита за вещното лице“. Съдия Йорданова: „Не сте вие човекът, който да прецени това, защото сега, ако искам, мога да им наложя и глоба за неявяване.“

Има напредък след направените от нас констатации през 2007: „В докладите на гражданските наблюдатели са констатирани различни случаи на поведение от страна на адвокати, което най-мекото може да се окачестви като спорно. Защитниците се явяват в залата с неподходящо облекло, други закъсняват за дела.“¹⁸

Координаторът на проекта Разград проведе две срещи с административния секретар и съдебния администратор на Окръжен съд - Разград. Обсъден е жребият за определяне на основни и резервни съдебни заседатели. Жребий се извършва с помощта на специализиран софтуер, разработен от ВСС и предназначен специално за целта. В Окръжен съд - Разград работят 40 съдебни заседатели, от които 20 жени и 20 мъже. Няма специални критерии, по които да са избрани. По-голямата част от съдебните заседатели са с педагогическо образование. До момента съдебните заседатели не са участвали в дела с класифицирана информация, но има 5 човека, които са проверени и имат достъп до ниво „секретно“. Местният организатор присъства на случайното разпределение на делата, което се извършва от председателя на РОС съдия Веселин Стоянов. Използва се програма „LAW Choice“, която се използва и в районните съдилища. Според системния администратор на РОС протоколът, който се изготвя от програмата не може да се манипулира, но местният организатор откри възможност за манипулация. Съществува и опция протоколът от случайното разпределение на съдебните дела да се разпечата във формат на word, което позволява субективна намеса без да съществува надеждна система за контрол. Това е само хипотетична възможност за манипулиране на избора в програмата, без да е наблюдавана злоупотреба в РОС.

Забелязват се закъснения при започване на някой от съдебните заседания. Причината е насрочване на няколко дела в един и същи час и се допуска съществено закъснение на началото на заседанията. От разгледаните съдебни дела в Окръжен съд - Разград, три са започнали с минимално закъснение от 3-4 мин. Няма напредък по направената от Център НПО - Разград констатация през 2007 г: „В окръжния съд в Разград много дела се насрочват в един и същ час и се гледат едно след друго. Това затруднява гражданите, които са страни по дело, да се ориентират кога точно започва техният процес“¹⁹

Нарушен е нормалният ритъм на едно съдебно заседание от представители на пресата. Наблюдателят е записъл: „Първо драгата госпожа Репортер влезе в залата настани си се удобно...обсъди обстойно здравословното си състояние с нейната колежка...дори и по време на делото...когато се пази абсолютна тишина от присъстващите. Извади си вестника, тъй като явно процесът ѝ се стори безинтересен, разбира се...после си извади и айрянче от чантчиката и си го изсърба шумно...“

Изводи

- Съдебните заседания започват със закъснения поради насрочването на няколко дела в един и същи час.
- Съдиите не налагат глоби за неявяване на свидетели, които нямат уважителни причини за отсъствието си.

¹⁸ пак там

¹⁹ Граждански наблюдател 4, месец септември 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

- Нарушава се редът в залата от влизането на външни лица, което води до нарушаване на нормалната работа на съдебните заседатели.
- Съществува възможност протоколът от случайното разпределение на съдебните дела чрез специализирана програма да се разпечата във формат на word, което позволява манипулация и субективна намеса, без да съществува надеждна система за контрол.

Препоръки

- Да не се насрочват заседания с общ начален час, за да се избегнат закъсненията на делата.
- Съдът да дисциплинира участниците като налага глоби за отсъствието на свидетелите по заседанията с цел намаляване на броя отлагани дела.
- Да се създаде надежден механизъм за последващ контрол на случайното разпределение на делата. Могат да бъдат поканени да присъстват журналисти в един ден от седмицата, което да гарантира публичност на процедурата.

2.4.1.4. Закон за закрила на детето - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

Окръжен съд - Разград е втора инстанция във въззивни производства по ЗЗДетето във връзка с обжалване на решенията на първа инстанция - Районен съд. През периода в Окръжен съд - Разград не са насрочвани и наблюдавани съдебни дела по ЗЗДетето.

2.4.1.5. Закон за защита от домашното насилие - впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации:

През разглеждания период са наблюдавани две дела по ЗЗДН. Едно от делата е отложено поради липса на свидетели. В съдебното заседание са призовани полицаи, които не са били преки свидетели на случилото се. Делото е отложено, за да бъдат призовани полицаите, които са отишли на проверка в момента на случилото се. Призованите свидетелите са разпитани, но стана ясно, че не са били на мястото в деня на случилото се, а дни след това. Съдът прави необходимото, за да се разбере какво точно се е случило като се направи справка в РУ „Полиция“. Причини за отлагането са - призовани са други полицейски служители, а не тези, които са били на смяна. След отлагането на делата ищцата е оттеглила молбата си. По другото разглеждано дело в залата няма напрежение между страните. Няма представени документи от медицинските органи или протокол, съставен от органи на полицията за извършено насилие. Детето не е ставало свидетел на насилието. Има изготвен социален доклад от отдел за закрила на детето от Варна и от Разград.

Коментар на Центъра на НПО по темата: Окръжния съд в Разград намали присъдата на рецидивист, който разби главата на приятелката си при побой. Теодора е клиент на Консултативния център по проблемите на домашното насилие към Центъра на НПО в Разград, който осигури правна и социална помощ на нея и детето ѝ.

„Окръжният съд в Разград намали присъдата на 37-годишния Стефан Йорданов от Разград, който на 15 април т.г. преби жестоко 30-годишната Теодора и укри документите ѝ. Районният съд бе постановил наказание от 5 години и 4 месеца затвор при първоначален строг режим за Йорданов. След обжалване на присъдата, по-горната инстанция се произнесе, че Районният съд необосновано е увеличил определеното общо наказание с една година и четири месеца. Потвърден е гражданският иск в размер на 4 000 лв. Подсъдимият трябва да изтърпи наказанието от четири години лишаване от свобода в затворническо обществено открито тип при строг пър-

воначален режим. Решението е окончателно и не подлежи на обжалване“. Вестник „Екип 7“, 22.11.2010 г., „Намалиха присъдата на насилника, който преби и обезобрази жена си“

Изводи

- В дела по ЗЗДН съдът не е особено прецизен при призоваване на свидетели - обръква свидетелите и призовава други, които нямат нищо общо със случая.
- Забавяне разглеждането на съдебните дела разколебава жертвите и те изтеглят жалбите си.
- Макар че е налице напредък, който показва че в последните 5 години в Разград институциите си взаимодействат ефективно при случаите на домашно насилие, този процес трябва да се усъвършенства, като полицейските служители периодично трябва да бъдат информирани как да взаимодействат по-успешно със съда, прокуратурата и НПО.
- По много от делата жертвите не предоставят необходимата документация от медицинска или полицейска институция, която да доказва извършеното насилие.

Препоръки

- Организиране на годишни срещи на полицейските служители със съдии и прокурори, на които да бъдат запознавани с практиките по приложение на ЗЗДН и промените в законодателството.
- Съдът да следи за точното и правилно призоваване на свидетелите.
- Да се ускори разглеждането на съдебните дела, с цел превенция на бъдещи конфликтни ситуации, които биха принудили жертвите да изтеглят съдебните жалби - да не се изчаква края на срока от 30 дни.
- Жертвите на домашно насилие да осигуряват за съдебните заседания необходимата документация от медицински и от полицейски органи.
- Полицейските служители да бъдат обучени как да взаимодействат ефективно с НПО, прокуратура и съд при прилагането на Закона за защита от домашното насилие.

2.4.1.6. Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси - проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации:

Ние смятаме за важно да бъдат обявени родовите връзки, приятелски отношения и бизнес интереси на съдиите и съдебните служители. Ние описваме факти и обстоятелства, които са станали известни на местната общност в Разград. Ние сме убедени, че обявяването на родовите връзки ще засили доверието в съдебната система и ще повиши отговорността на съдиите.

От публикуваните декларации на сайта на Висшия съдебен съвет има на 15 съдии и други нови 3 декларации за несъвместимост по чл. 12 от ЗПРКИ, на съдии от Районен съд - Разград; 6 декларации на прокурори и 7 декларации на следователи. Четири декларации на съдии не са попълнени коректно.

В интернет страницата на Окръжен съд- Разград са публикувани декларациите на всички служители. При извършена проверка на 02.12.2010 г. от местния организатор на Център НПО се установи, че част от декларациите по ЗПРКИ не са попълнени коректно. В публикуваната декларация на Димитричка Бояджиева, съдебен администратор, не са публикувани данни за свързани лица. Тя е съпруга на настоящия кмет на Разград - Денчо Бояджиев, който е баща на съдия Елица Бояджиева от Районен съд - Исперих. Госпожа Бояджиева има дъщеря - Дияна Варчева, която работи в ОД на МВР - Разград, като юрисконсулт до средата на 2010 г. Декларацията е некоректно попълнена и според нас е задължител-

но да се публикуват тези данни. Според нас е налице явно нарушение на ЗПРКИ поради скриването на тези факти и неотразяването им в съответни декларации. Срещу кмета на Разград е образувано досъдебно производство. Разглежданите съдебни дела от Елица Бояджиева се обжалват в съда, където работи съпругата на баща ѝ - Димитричка Бояджиева. Тези зависимости задължително трябва да се опишат в декларациите по ЗПРКИ, поради ключовата позиция на госпожа Бояджиева в съда и достъпа до класифицирана информация.

При проверка от местния организатор на Център НПО - Разград се установи, че някои декларации са не са попълнени коректно.

В декларацията на съдия Светла Робева некоректно е попълнила точка 5. Свързани с мен лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, тя записва: „НЕ“, без да посочва родството си с адвокат Стоян Димитров, с когото са братовчеди.

В декларацията си съдия Емил Димитров Стоев некоректно е попълнил точка 5 Свързани с мен лица по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси е записал: „*Не ми е известна дейност на свързани с мен лица, която би довела до конфликт на интереси.*“ Съдия Стоев не е посочил съпругата си Ива Станчева Ковалакова-Стоева, която е председател на Административен съд - Разград. В своята декларация съдия Ива Стоева също не е посочила съпруга си.

Няма напредък по направената на Център НПО - Разград констатация от 2007 г.: *„Брачното съжителство, емоционалните обвързаности, бизнес отношенията, политическата ангажираност, когато са налице между магистрати в един съдебен окръг, създават конфликт на интереси“*²⁰

В декларацията на съдия Лазар Мичев некоректно попълва точка 5 Свързани с мен лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси е записал: „Не“ без да е посочил съпругата си, която е главен счетоводител в Районен съд - Разград. Той не посочва и ловните си другари: окръжния прокурор Огнян Дамянов, бившия депутат от БСП Венелин Узунов и сега съветник на президента, кмета Денчо Бояджиев, председателя на общинския съвет Добрин Добрев, адвокат Стоян Димитров, който председателства групата на БСП в местния парламент.²¹

В декларацията си съдия Емил Борисов Колчагов не е посочил съпругата си Маргарита Новакова, заместник-председател тогава на Районен съд - Разград (към 01.2009 г.).

При проверка от местния организатор на Център НПО - Разград на 30.11.2010 г. на декларациите на съдиите от Окръжен съд - Разград в сайта на ВСС и в сайта на Окръжен съд - Разград се установява, че информацията не се актуализира своевременно. Вписаните в сайта на Окръжен съд - Разград съдии Веселин Христов Стоянов, Теодора Матева Нейчева, младши съдии Геновева Пламенова Илиева и Магдалена Колева Давидова нямат публикувани декларации по ЗПРКИ в сайта на Висш съдебен съвет в раздела на Окръжен съд - Разград. Декларацията на Веселин Христов Стоянов е публикувана, но е заведен като съдия в Районен съд - Разград, без името му да фигурира в сайта Районен съд - Разград²². Публикувани са декларациите на съдия Вергиния Христова Христова-Русева и младши съдии Николай Борисов Борисов и Атанас Дечков Христов²³, без имената им да фигурират на страницата на Окръжен съд- Разград.

Николай Борисов Борисов и Атанас Дечков Христов са вписани, като съдии в сайта на Районен съд-Разград. Те имат декларации по ЗПРКИ в сайта на Висш съдебен съвет.

20 *Граждански наблюдател 4, септември 2007*

21 http://www.dariknews.bg/view_article.php?article_id=532206

22 *До месец юли 2009г. съдия Веселин Стоянов беше председател на Районен съд - Разград*

23 *До месец април 2010г. двамата бяха младши съдии в Окръжен съд - Разград.*

Името на съдия Вергиния Христова Христова-Русева липсва на страницата на Окръжен съд - Разград и Районен съд - Разград.

При направена проверка на декларациите на служителите в Окръжен съд - Разград от местния организатор в Център НПО - Разград на 06.12.2010 г. се установи, че не са коректно попълнени декларациите на служителите Теодора Димитрова Маринова, Мариан Валентинов Найденов, Стефка Жечева Георгиева, Румяна Димитрова Стоянова.

В декларацията на Теодора Димитрова Маринова в точка 5. Свързани с мен лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, тя е записала: „Д.И.И - Експерт в Инспектората към ВСС“, без да се посочват пълните имена на горепосочения експерт.

Според нас трябва да се изписват целите имена, защото все едно не е обявено нищо.

В декларацията си Мариан Валентинов Найденов в точка 3. Имам следните задължения към кредитни или финансови институции, както и към други лица, на стойност над 5000 лв. е записал: „10 000 лв“, без да е посочил видът на задължението и името на институцията.

В декларацията на служителката Стефка Жечева Георгиева в точка 3 е записала: „46 000 хил.лв.“, без да е посочено името на институцията, отпуснала задължението и без да се посочва видът на задължението.

В декларацията на Румяна Димитрова Стоянова в точка 5. Свързани с мен лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на ЗПРКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, тя е записала: „Р.И.Р- Окръжен съд гр.Разград“ без да се посочват пълните имена и длъжност, за което ние смятаме, че е необходимо.

Липсва напредък по направената препоръка от 2007 г.: „Съдии, съдебни заседатели и служители не могат да работят в един съд, ако имат родствени отношения, съжителство, бизнес отношения и други зависимости. Съпрузи и роднини по права линия, по сребрена линия до четвърта степен или по сватовство - до трета степен, хора във фактическо съжителство, свързани лица, икономически или други обвързващи отношения, да не работят в един съдебен район“.²⁴

Изводи

- Декларациите не се попълват коректно относно свързани лица по смисъла на §1, т.1 от допълнителната разпоредба на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси.
- Ключови фигури от съдебната система в Разград показват неуважение към този специален закон (ЗПРКИ) и не декларират задължителна информация.
- Не се актуализира своевременно информацията за съдиите в сайта на Окръжен съд - Разград и сайта на ВСС, което води до предоставяне на неактуални данни на гражданите.

Препоръки

- Да се следи за коректното и правилно попълване на декларациите по ЗПРКИ.
- Съдиите по вписванията и държавните съдебни изпълнители да попълват декларации по ЗПРКИ.
- Да се актуализира навременно информацията от сайта на съда, както и декларациите на съдиите в сайта на ВСС.

2.4.1.7. Кодекс за етично поведение на българските магистрати

Констатации:

Интересна практика възникна в Окръжния съд в Разград през 2010 година. При дела

²⁴ Граждански наблюдател 4, септември 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

с висок обществен интерес съдиите масово си правят отводи. Първият случай бе свързан с наказателното преследване срещу бившия частен съдебен изпълнител Светослав Савов, обвинен в злоупотреба с пари на клиентите си. Савов бе известен сред колегите си с близките си отношения със заместник-председателя на Окръжния съд в града - съдия Анелия Йорданова. Четири дела срещу него не можаха да започнат, защото магистратите обявиха обвързаност и отказаха да поемат процесите. През декември същата година обаче по нов процес срещу Савов съдия Рая Йончева поема делото и то завършва с присъда, след сключено споразумение с прокуратурата. Скандалното в този случай е не само фактът, че след като си е правила отводи, обявявайки обвързаности с подсъдимия, съдия Йончева все пак е гледала дело срещу него. Истински укоримо е обстоятелството, че този процес е насрочен, но необявен в графика на съда. Така разглеждането му става без за делото да знаят засегнатите страни, медиите, гражданският сектор.

На 21.03.2011 г. Център НПО получава коментар относно доклада на съдия, председател на Окръжен съд - Разград Веселин Стоянов, в който е записано: *„Във връзка с тримесечен аналитичен Доклад от гражданското наблюдение на районни съдилища във Велико Търново, Кубрат, Ловеч и Разград за периода септември - ноември 2010 г. изготвен от авторски колектив на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда по проект Проект „ПРАВОСЪДИЕ БЛИЗО до ХОРАТА,“ финансиран от фондация „Америка за България“ се проведе общо събрание на съдиите от Окръжен съд - Разград на 23.02.2011 г. В изказването си съдия Йончева заяви, че не е съгласна с коментарите на доклада на стр.87 и стр.88 засягащи лично нея. Тя заяви, че не е участвала при разпределението на НОХД 80/2010 г. по описа на Окръжен съд - Разград. Уточнявам, че с оглед на проведената от мен специализация от септември 2009 г. и към датата на разпределение на горепосоченото дело -16.04.2010 г., това наказателно дело, а и всички наказателни дела, са разпределени само между наказателни съдии. По тази причина съдия Йончева не е участвала в разпределението на НОХД 80/2010 г., тъй като е граждански съдия.*

На 16.04.2010 г. НОХД 80/2010 г. по описа на Разградския окръжен съд е прекратено подари самоотводи на всички наказателни съдии и е изпратено на ВКС за определяне на друг еднатък по степен съд, откъдето е изпратено в Шуменски окръжен съд.

Впоследствие след справка със зам. председателя на Апелативен съд Варна, отговарящ за наказателно отделение Илия Пачолов по устно указание разпределението на наказателни дела при самоотвод разширих състава с участието и на граждански съдии, както и съответно при самоотвод на всички граждански съдии по граждански дела разширих състава с участието и на наказателни съдии.

След тази корекция в Разградски окръжен съд е внесено НОХД 32212010 г. След самоотводи на всички наказателни съдии, делото е разпределено на съдия Йончева и тя го е приключила на 02.12.2010 г. със споразумение между Окръжна прокуратура Разград и подсъдимия Светослав Маринов Савов.

С посоченото по-горе изтъквам, че съм съгласен със заявеното от съдия Йончева, че в тримесечния аналитичен доклад от гражданското наблюдение на районни съдилища изложеното на стр.67 и стр.68 не отговаря на истината. “

На 02.12.2010 г. в интернет страницата www.dariknews.bg публикува статията: „Осъдиха бивш съдия-изпълнител, присвоил 60 800 лв.“ Съдебното дело според нас е със засилен обществен интерес, но не беше обявено в графика на съда. Не се забелязва видим напредък относно прозрачността в съдебната система в тази област.

“Бивш съдия-изпълнител от Разград се призна за виновен в длъжностно присвояване и получи условна присъда от Окръжен съд-Разград. Светослав Савов вече е възстановил откраданото - 60 800 лв. Престъплението е извършено през 2007 г., когато частният съдебен изпълнител Светослав Савов трябвало да преведе на банков клон в Габрово 60 800 лв., събрани от длъжници на финансовата институция. Парите обаче в банката получили едва в навечерието на съдебния процес. Пред съда Савов се е признал за виновен, а защитата му и държавното обвинение подписали споразумение, което съдия Рая Йончева одобрила. То предвижда

наказание 3 години лишаване от свобода с отлагане за изпитателен срок от 5 години. Със съдебното решение е забранено на Савов да упражнява професията „съдебен изпълнител“ през следващите 3 години. Според Наказателния кодекс санкцията за дължостно престъпление в особено големи размери е затвор от 8 до 20 години. **Съдебният процес срещу Савов, за разлика от всички останали в Окръжен съд-Разград, не бе обявен в графика на делата, който се публикува в интернет страницата на институцията (б.р).“**

Друго дело с голям обществен интерес е свързано с наказателно преследване на бившия областен управител Наско Анастасов, обвинен за неправилното изразходване на 830 хил.лв., получени от държавния бюджет за компенсиране на щети от бедствия. По него и по процесите, заведени срещу бизнесмен от Разград, обвинен в незаконна лихварска дейност, бяха подадени серия отводи. Центърът на НПО в Разград изпрати писмо до председателя на Окръжния съд, в което, ползвайки правата си по ЗДОИ, поискахме повече сведения за отводите и мотивите на магистратите, постъпили по този начин. Отговорът звучеше така: „Системата за разпределяне на делата на случаен принцип е софтуерен продукт, разработен от Висшия съдебен съвет. Програмата съдържа списък с имената на всички съдии, които работят в наказателна колегия в Окръжен съд - Разград. Преписката по внесения обвинителен акт срещу Наско Борисов Анастасов и другите седем обвиняеми лица е въведена в системата с входящия номер на завеждане. Програмата сама преценява на кого от съдиите да разпредели постъпилата преписка. Така софтуерът елиминира субективния фактор при разпределяне на преписките. При наличие на обективни пречки, конкретното дело да бъде разгледано от конкретен съдия, софтуерът изисква административният ръководител да въведе мотивирано обяснение, в което да опише причините поради които се налага съдията да бъде изключен при разпределението. При въвеждането на горепосочената преписка, програмата е разпределила за съдия докладчик съдия Робева. Съдия Робева се самоотвежда с мотива: че „е от град Исперих и е в лични отношения“ с подсъдимия Бехчет Сюлейман Руфат. Административният ръководител е уважил самоотвода и системата за разпределяне на делата е разпределила делото на съдия Мичев, който също се е самоотвел с мотива: „че се познава и е в близки лични отношения“ с подсъдимите Наско Борисов Анастасов и Бехчет Сюлейман Руфат. След този самоотвод програмата разпределя преписката за съдия докладчик, съдия Нейчева, която също се е самоотвела с мотива, че „е в наемни отношения“ със семейството на подсъдимия Наско Борисов Анастасов. Административният ръководител е уважил самоотвода и системата за разпределяне на делата разпределя делото за съдия докладчик съдия Василева. Съдия Василева се самоотвежда с мотива: че „е позната“ с подсъдимия Цеко Костадинов Цеков и е работила в качеството си на следовател срещу подсъдимия Цеко Костадинов Цеков по обвинението му от 1989 година. Съдия Василева се отвежда на основание чл. 31, ал. 1 във вр. с чл. 29 от НПК. Председателят уважава самоотвода на съдия Василева и програмата разпределя делото на административния ръководител за съдия докладчик. Съдия Стоянова си прави самоотвод с мотива, че „е съученик“ с подсъдимия Бехчет Сюлейман Руфат и до днес поддържат близки и семейни отношения. След направените самоотводи на петте наказателни съдии от наказателна колегия, административният ръководител в Окръжен съд Разград на 08.11.2010 година, разпорежда на основание чл. 43, ал. 3 от НПК, делото с всички приложения и документи да бъде изпратено на ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД за решаване, делото да се разглежда от друг, еднакъв по степен съд.“

Наблюдението оценява практиката на направени самоотводи като положителна. Тя показва от една страна повишеното чувство за отговорност от страна на магистратите. От друга страна това доказва, че силният обществен натиск върху съда, с който гражданският сектор настоява за промяна, вече дава резултати.

Затова като неправителствена организация, която отдавна наблюдава съда, считаме, че публичният образ на Окръжния съд в Разград е сериозно накърнен, след като в печата излезе снимка, на която заместник-председателят на съда Лазар Мичев е на ловен излет в компанията на окръжния прокурор и разследвани лица. На фотографията ясно се виждат окръжният прокурор Огнян Дамянов, заместник- председателят на Окръжния съд в града Лазар Мичев, тогавашният депутат от БСП Венелин Узунов, срещу когото, като бивш кмет, има назначена прокурорска проверка. Предварително производство има и срещу насто-

ящия кмет на града Денчо Бояджиев и срещу председателя на общинския съвет Добрин Добрев, също снимани като част от ловната компания. С тях е и адвокатът Стоян Димитров, който председателства групата на БСП в местния парламент.²⁵

Снимката, макар да е документ от частния живот на фотографираните лица, повдига въпроси за обвързаности, които не могат да не смущават. В момента на събитието част от политическите фигури в тази компания са обект на прокурорски проверки и неформалните им контакти с магистрати дават основания силно да се съмняваме за прокурорски чадър над влиятелни фигури от местния елит.

Разплащателен протокол сериен № Л 000552 / 28.12.2008 год. Извършени по издадената от ДП „ДЛС Сеслав“ фактура № 0000050189 / 31.12. 2008 год. на стойност 718.68 лв.

2. Денчо Стоянов Бояджиев с цел ловуване по линия на организирания ловен туризъм е ловувал в стопанството на следните дати:

- 30.11. 2008 год. Издадено Разрешително за индивидуален лов сериен № 014935 / 30.11.2008 год. Извършеният отстрел и предоставените услуги са отразени в Разплащателен протокол сериен № Л 0001549 / 30.11.2008 год. и заплатени по издадената от ДП „ДЛС Сеслав“ фактура № 0000050096 / 01.12. 2008 год. на стойност 645.42 лв.

- 28.12.2008 год. Издадено Разрешително за индивидуален лов сериен № 014939 / 28.12.2008 год. Извършеният отстрел и предоставените услуги са отразени в Разплащателен протокол сериен № Л 000552 / 28.12.2008 год. и заплатени по издадената от ДП „ДЛС Сеслав“ фактура № 0000050189 / 31.12. 2008 год. на стойност 718.68 лв.

Лицата Огнян Дамянов, Лазар Мичев, Венелин Узунов, Наско Анастасов, Добрин Добрев и Стоян Димитров са били на посещение в стопанството на 30.11.2008 год. по покана на ръководството, с цел презентирание и запознаване с дейностите на стопанството и възможностите за организиране на ловен туризъм. Същите не са ползвали никакви услуги от стопанството.

За любимото хоби остава все по-малко време. На този успешен ловен излет на VIP-дружнката прави от ляво на дясно са: Васил Власов, адвокат Стоян Димитров, Наско Анастасов, окръжният прокурор Огнян Дамянов, екскметът на Разград и настоящ съветник на президента на републиката Венелин Узунов и сегашният кмет Денчо Бояджиев. Приклекналите отпред са: председателят на Общински съвет в Разград Добрин Добрев и съдията в Окръжен съд Лазар Мичев.

25 www.facebook.com/home.php?#!/group.php?gid=109636229081354&ref=ts, *Особености на Лудогорския лов, група във Фейсбук.*

Коментар на Центъра на НПО в Разград по темата

Според нас известната ловна снимка е направена на 30 ноември 2008 г. в „ДЛС Сеслав“ община Кубрат. Ние получихме официален отговор от Министерството на земеделието и храните по повод заявление по Закона за достъп до обществена информация относно ловното хоби на известните разградски мъже. За същата дата 30.11.2008 г. е издадена фактура на стойност 645.42 лв. на името на кмета на Разград Денчо Бояджиев, който е ловувал в стопанството.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните

Дирекция „Връзки с обществеността и протокол“

ВОП № 8
310311

Вх. № 3-14/05.09.11г.

ДО
Г-Н ГЕОРГИ МИЛКОВ ДИМИТРОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НА УС НА ЦЕНТЪРА НА
НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ
В РАЗГРАД

Уважаеми господин Димитров,

Във връзка с Ваше запитване по Закона за достъп до обществена информация, постъпило в МЗХ с ВХ. № ВОП №02-8/09.03.2011г., Ви информираме, че след извършена проверка по документи в архива на стопанството се установи следното:

Веселина Евдокимова

Директор на дирекция

„Връзки с обществеността и протокол“

На снимката забелязваме близката компания на представители на съдебната, местната и изпълнителната власт. Каква е връзката между лицата на снимката? Те само ловуват заедно или имат по-сериозни дейности помежду си, необходимо ли е лица - представители на различни власти и институции, да афишират своите близки взаимоотношения пред обществото.

Морално ли е окръжният прокурор Огнян Дамянов да ходи на лов заедно с бившия кмет Венелин Узунов, настоящия кмет Денчо Бояджиев, бившия областен управител Наско Анастасов и председателя на Общинския съвет Добрин Добрев, когато срещу всички тези лица има подадени няколко сигнала в Окръжна прокуратура - Разград за извършени престъпления. Затова няма как да не запитаме:

Явявали ли са се по едни и същи дела в съда окръжният прокурор Огнян Дамянов и адвокат Стоян Димитров? Какво прави в тази компания заместник-председателят на Окръжен съд - Разград г-н Лазар Мичев?

Допустимо ли е окръжен съдия да става съмнително близък с окръжния прокурор и посочените лица, които са обект на разследване в досъдебно производство и биха могли да бъдат страни в съдебен процес?

Уреждат ли се резултатите от съдебните дела по време на лов? Има ли поети ангажменти от съдията или прокурора?

Коментар на Центъра на НПО в Разград по темата

„Огнян Дамянов да се оттегли незабавно от поста Окръжен прокурор на Разград заради съмнения за недопустимо уронване престижа на съдебната власт, нарушаване Кодекса за етично поведение на магистратите и конфликт на интереси според специалния закон. С поста си на зам.-председател на Окръжния съд да се раздели и Лазар Мичев.

Това настоя председателят на Центъра на неправителствените организации в Разград Георги Милков на специална пресконференция вчера.

Милков призовава Висшия съдебен съвет да освободи окръжния прокурор Огнян Дамянов и съдия Лазар Мичев от заеманите магистратски и административни длъжности заради уронване авторитета на българската съдебна власт.

Повод за искането на Милков е публикувана снимка във вестник „Екип 7“ на 31 март тази година, от която става виден успешен ловен излет на ВИП-гружинка с участието на Огнян Дамянов - окръжен прокурор, Стоян Димитров - известен адвокат от Разград и общински съветник, Лазар Мичев - заместник-председател на Окръжен съд - Разград, Венелин Узунов - бивш кмет на Разград, депутат и настоящ съветник на президента на България, Денчо Бояджиев - настоящ кмет, Наско Анастасов - бивш областен управител, Добрин Добрев - председател на Общинския съвет и Васил Влахов - предприемач.

Милков призовава Инспектората на Висшия съдебен съвет да провери има ли заведени сигнали, проверки и съдебни дела срещу участници в този важен лов, както и срещу членове на техните семейства. Какво е движението през годините на тези преписки. Кой магистрат какво е решил и в чия полза, а органите на МВР и ДАНС да извършат проверка за извършено престъпление корупция и търговия с влияние, браконьерски лов, злоупотреба със служебно положение и превишаване на служебните правомощия.

Ние не приемаме фасадно и задкулисно правосъдие, което изпраща в затвора предимно бедни и беззащитни хора, а не забелязва престъпниците с имунитет или облекчението във власт. Не вярваме в правосъдието в Разград, защото прокуратурата не е независима съдебна институция. Липсва всякакъв публичен контрол и отговорност пред обществото. Не вярваме в разградската прокуратура, защото прокурори ходят на лов с политиците, купуват си скъпи имоти, ходят пияни на работа, карат луксозни коли, не зачитат обществените порядки, пътуват на сафари в Африка, имат съмнителни приятели с криминални досиета, изнудват бизнесмени, пиянстват по нощните заведения, не ходят на работа по цели дни, смята Милков и допълва, че двамата висши разградски магистрати са пренебрегнали грубо професионалните си задължения за публично поведение и морал. Според него фотосът нарушава етичните правила и норми - нарушен е принципът за почтеност и благоприличие, защото с този лов е компрометирана честта и е накърнен авторитетът на разградските магистрати в професията и обществото. Нарушен е принципът за независимост, защото с участието си в този лов двамата магистрати навярно са се поддали на външни влияния, като са решавали преписки и дела в полза на част от своите приятели-ловци. Липсват данни двамата магистрати да са уведомили органите на съдебната власт и обществеността за участието си в този лов. Допълнително и много сериозно наруше-

ние е, че Огнян Дамянов и Лазар Мичев не са посочили в декларациите си за конфликт на интереси приятелството с ловните си другари. Това е сериозно нарушение на Закона за конфликт на интереси, заключава Георги Милков.²⁶

В Окръжния съд в Разград има създадена Етична комисия, но тя не функционира. Не са известни имената на членовете ѝ, липсват огласени правила за нейната работа, няма информация за дейността ѝ и как гражданите да адресират към нея своите сигнали.

В същото време многократно членове на екипа на проекта са наблюдавали лично в Разград да си говорят дружески на публични места съдия Емил Стоев и заместник-окръжният прокурор Тихомир Тодоров. Според нас подобни близки отношения поставят под съмнение тяхната безпристрастност и независимост. Прокурор Тихомир Тодоров се явява в съдебни дела в Административен съд - Разград, където съдия Ива Стоева е административен ръководител-председател. Съдия Стоева е съпруга на съдията от Окръжен съд - Разград Емил Стоев.

Няма напредък по направените констатации през 2007 от Център НПО за нарушаването на етичното поведение от съдии и прокурори. „Съдиите и прокурорите често нарушават правилата за етично поведение на публични места и дискредитират системата. Неформалните срещи на публични места на адвокати, съдии, прокурори, следователи и полицаи създава усещане за предварително уговаряне на резултатите от съдебните дела. Подобно поведение е в разрез с основни принципи в правилата за етично поведение на тези професии.“²⁷

Липсва напредък и в направените констатации през 2007 г.: „Особено тревожна е наблюдаваната практика съдии да бъдат назначавани в държавни органи, сформирани по политически признак. Ярък пример са избирателни комисии, натоварени с организацията и провеждането на избори. В мониторинговия период в наблюдаваните райони бяха регистрирани такива прецеденти (Разград²⁸). Те не могат да бъдат третирани като изключения, защото подобна практика беше прилагана нееднократно и в Централната избирателна комисия. Тези временни органи се сформират на квотен принцип само и единствено от политическите партии. Посочените в тях лица представляват определени политически сили и гласно или негласно са лоялни към своите поддръжници, като загърбват закона. Висшият съдебен съвет узакони тази порочна практика. Според гражданските наблюдатели това е вредна тенденция, която руши доверието в безпристрастността на съдебните органи, в тяхната независимост и политическа необвързаност“²⁹.

Коментар на Центъра на НПО по темата

Участието на съдии в избирателни комисии поставя под съмнение независимостта и безпристрастността на съда, което подкопава доверието в съдебната власт.

Шестима действащи съдии **Светла Димитрова, Мина Топузова, Бисер Троянов, Анелия Йорданова, Светла Робева и Филип Стоянов** участват в избирателни комисии за Европейски парламент, 41 Народно събрание, избор на президент и вицепрезидент и подготовка на местните избори за избиране на кметове и общински съветници в нарушение на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси.

Съдия Светла Димитрова (ВКС), съдия Мина Топузова (АС - София) и съдия Бисер Троянов (АС - София) са членове на Централната избирателна комисия за Европейски парламент и 41 Народно събрание.

Заместник-председателят на Окръжен съд - Разград (втори мандат) Анелия Йор-

26 „Милков иска оставката на окръжния прокурор и на заместника му, вестник „Екип 7“, 21.05.2010 г.

27 Граждански наблюдател 3, юни 2007 г.

28 Съдиите Анелия Йорданова и Светла Робева от Окръжен съд - Разград участваха в Районна избирателна комисия в Разград за изборите за депутати в Европейския парламент на 20 май 2007г.

29 Граждански наблюдател 3, месец юни 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

данова е член на РИК за Европейски парламент и 41 Народно събрание;

Съдия Светла Робева (Окръжен съд - Разград) е член на РИК - Разград за изборите за президент и вицепрезидент.

Съдията по вписванията в Районен съд Исперих Филип Стоянов е председател на ОИК- Разград за Местни избори 2007 г., член на РИК за Европейски парламент и 41 Народно събрание. Той е в конфликт на интереси със съпругата си Павлина Стоянова, която е съдебен администратор на Административен съд - Разград. Актовете на съдиите по вписвания се обжалват пред административните съдилища.

В момента (б.а. 16.11.2009г.) шестимата съдии грубо нарушават специалния Закон за съдебната власт, Кодекса за етично поведение на българските магистрати³⁰ и с действията си подкопават престижа на съдебната власт.

Съдиите са в състояние на несъвместимост. Те не могат да изпълняват задълженията си на съдии и трябва да бъдат освободени.

Нашите мотиви са несъвместимост по член 195 в три от изброените хипотези от Закона за съдебната власт: заемане на длъжност в държавен орган, получаване на възнаграждение по договор с държавна организация, извършване на политическа дейност и дейности, които засягат независимостта им.

Съдиите нарушават и чл. 307 ал.3 от ЗСВ в условията на продължаващо нарушение. Налице е нарушаване на т.1 и т.2 от Раздел II на Кодекса за етично поведение на българските магистрати и извършване на действие или бездействие, които накърняват престижа на съдебната власт:

(3) Дисциплинарните нарушения са:

1. системно неспазване на сроковете, предвидени в процесуалните закони;

2. извършване на действия, които неоправдано забавят производството;

3. нарушаване на правилата за професионална етика;

4. извършване на действие или бездействие, което накърнява престижа на съдебната власт;

Съдиите не могат „да заема длъжност в държавни или общински органи“ докато заемат длъжността си.³¹

Чл. 195. (1) Съдия, прокурор и следовател, докато заема длъжността си, не може да:

1. е народен представител, кмет или общински съветник;

2. заема длъжност в държавни или общински органи, както и в институции на Европейския съюз;

3. получава възнаграждение за извършване на дейност по договор или по служебно правоотношение с държавна, общинска или обществена организация, търговско дружество, кооперация, юридическо лице с нестопанска цел, физическо лице или едноличен търговец, с изключение на .....

4. упражнява свободна професия или друга платена професионална дейност;

5. членува в политически партии или коалиции, в организации с политически цели, **да извършва политическа дейност, както и да членува в организации или да извършва дейности, които засягат независимостта му;**

Несъмнено избирателните комисии са държавен орган за подготовка на изборите. Ако съдиите участват в избирателни комисии как техните решения ще се обжалват в съда?

Налице е конфликт на интереси и недопустимо смесване на властите.

³⁰ „Милков иска оставката на окръжния прокурор и на заместника му, вестник „Екип 7“, 21.05.2010 г.

³¹ Чл. 195, ал.1, т.2 от Закона за съдебната власт

Политиката и партите трябва окончателно да напуснат съдебните зали и да не "натискат" съдиите и другите магистрати. Реформата в съда ще се случи наистина само когато съдиите правораздават справедливо и безпристрастно според законите и се освободят от политическата си опека.

С участието си в различни избирателни комисии действащите съдии Светла Димитрова, Мина Топузова, Бисер Троянов, Анелия Йорданова, Светла Робева и Филип Стоянов са нарушили чл.9 от Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси.

Съдиите Светла Димитрова, Мина Топузова, Бисер Троянов, Анелия Йорданова, Светла Робева и Филип Стоянов са в състояние на конфликт на интереси, гласували са решения в частен интерес (чл.2. ал.2). Те са набавили за себе си облага (чл.2 ал.3), изразяваща се в получаване на определени финансови суми, които са получили като възнаграждение.

Друга форма на облага (чл.2 ал.3) е полученото предимство да упражняват тази нерегламентирана дейност в работно време, като са получавали възнаграждение от две места - като магистрати-съдии и членове на избирателни комисии.

Висш съдебен съвет може да изиска данъчните декларации на посочените магистрати за последните пет години и да провери как и дали са декларирани получените суми за участие в избирателни комисии. Тези права ВСС има по Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси.

Изводи

- Установен е напредък на съда в посока обективност и безпристрастност на дейността му.
- Забелязва се повишена отговорност на магистратите при разглеждане на обществено значими дела.
- Съдия в Окръжен съд - Разград и заместник-окръжен прокурор на Разград са наблюдавани на различни публични места в областния град да поддържат приятелски отношения, които поставят под въпрос тяхната независимост и безпристрастност.
- Недопустимо е законът да позволява на съдии да участват в държавни органи.
- Възникват съмнения за конфликти на интереси при някои от съдиите.
- В публичното пространство има съмнения за връзки на магистрати с компрометиранни лица, което създава усещане за нарушение на Кодекса за етично поведение;
- Етичната комисия не функционира - не са известни имената на членовете, липсват правила за работа, няма информация за дейността и как гражданите могат да адресират към нея своите сигнали.
- Магистратите не декларират участията си в ловни дружинки, благотворителни организации (напр. Rotary club), спортни клубове и др.

Препоръки

- Съдиите да декларират членства и участие в различни организации и клубове, които могат да поставят под съмнение тяхната безпристрастност и почтеност например: ловни дружинки, спортни клубове, благотворителни организации (Rotary club, Lions club), Орден на Тамплиерите, други.
- Да се въведе законова забрана магистрати да участват в избирателни комисии, които са държавни органи, защото това води до смесване на властите.
- Да се обявят имената на членовете на Етичната комисия в сайта на съда
- Магистратите да си правят самоотвод от съдебни дела при близки отношения на

прокурорите със съдии.

- Да се обучат етичните комисии как да прилагат Етичният кодекс и да се популяризира тяхната дейност на интернет страниците на съдебните институции.
- Дела с голям обществен интерес да бъдат разглеждани в друг съдебен окръг, където съдиите нямат обвързаности с обвиняемите с участниците.
- Етичната комисия да следи спазва ли се Кодексът за етично поведение от магистратите. Ако има нарушения на Кодекса, Етичната комисия да предприема адекватни действия.

2.4.2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

2.4.2.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради - достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации:

Архитектурната среда в Окръжен съд - гр. Разград не е достъпна за хора с увреждания - няма рампа към входа за хора с допълнителни средства за предвижване, няма асансьор, самият вход е тесен и е трудно разминаването. Съдебните зали са малки, някои от хората стоят прави по време на съдебния процес. Няма напредък по направените от Център НПО констатации през 2007 г.: „Първата пречка за гражданите от уязвимите групи да получат достъп до правосъдие започва от прага в храма на Темида. Сградата, в която работят магистратите от Районния и Окръжния съд в града, е непристъпна за хора, които се предвижват със специални средства.“³²

На входа на съдебната палата няма изградена рампа за хора с увреждания. Освен всичко това е поставен скенер на вратата, който допълнително стеснява пространството и затруднява достъпа на хората с увреждания. Информационните табла продължават да са на неосветени и не са видно място. И всъщност ако човек с увреждания се добере някакси до първия етаж, то със сигурност не би могъл да стигне до Окръжния съд, поради многобройните стръмни стъпала. Осветлението в преддверието на съда е слабо, а в някои съдебни зали подовете са постлани с балатум.

Няма напредък по направената от Център НПО констатация през 2007 г.: „В преддверието на съдебната сграда не е добре осветено, на много места няма крушки“. „В някои от съдебните зали има балатум на пода, а това е против нормите за безопасна и здравословна среда, за които настоява РИОКОЗ.“³³

Гражданите могат да използват санитарен възел в сградата от началото на 2010 г. Има напредък по направената от нас констатация през 2007 г.: „Гражданите не могат да използват санитарен възел в сградата на съда.“³⁴

През месец октомври Центърът на НПО получава сигнал за дело с участието на човек с трайни физически увреждания на долните крайници. Съдебното заседание е предвидено да се гледа на тротоара пред съдебната палата. Причината за това е липсата на изградена рампа за хора с помощни средства за предвижване. В деня на делото пред съдебната сграда се събират представители на местните централни печатни и електронни медии. Съдия Нели Генчева съобщава, че делото ще се гледа при закрити врати. Поради липсата на рампа обаче, делото е гледано в задния двор на съда. Процесът е бракоразводен по взаимно съгласие и продължава около пет минути, съобщава съдия Генчева. Докато репортерите чакат пред сградата на съда, където се смята, че ще започне процесът, се оказва, че правораздаването вече е извършено в задния двор. Пред съда е запазено и паркомясто за колата на мъжа с увреждания, а и част от страните по делото обявяват, че съдебната процедура ще е там. Описаният случай е в Районен съд - Разград, но за нас е важно

³² Граждански наблюдател 4, месец септември 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

³³ пак там

³⁴ пак там

да го представим за дискусия, защото Районен и Окръжен съд - Разград се помещават в една сграда, която е недостъпна за хора с трайни физически увреждания.

Липсва напредък по направената от нас констатация през 2007 г.: „Във всички наши доклади до момента (<http://court-rz.hit.bg>) ние настояваме за достъпност на съдебната палата за хората с увреждания.“³⁵

Коментар на Центъра на НПО в Разград по темата

„Безпрецедентно заседание се проведе в Районен съд - Разград в сряда. Магистратите заседаваха на двора. Това се случи, тъй като в сградата, където се помещават двете разградски съдилища, достъп за инвалиди няма, а едната страна по делото бе човек с увреждания. Процесът бе прекратен по взаимно съгласие и продължи 5 минути - съобщил след края му съдия Нели Генчева. Всъщност с добре отиграни финтове заседанието бе скрито от медиите. Докато репортерите чакаха пред сградата на съда, където се смяташе, че ще започне процесът, оказа се, че правораздаването вече е извършено в задния двор. Прочие отпред бе запазено и паркомясто за колата на мъжа с увреждания, а и част от страните по делото обявиха, че съдебната процедура ще е там. Случила се обаче в двора между съда и полицията, където е паркингът - каза съдия Генчева след като заседанието приключи. По нейни думи то се е преместило там, тъй като страните не желаели публичност и да бъдат снимани. Съдията обясни, че в нейната кариера за втори път ѝ се случва човек с инвалидна количка да трябва да влезе в съдебната зала. Първият бил когато била съдия в Исперих, тогава близки на човека с увреждания го пренесли. Докато се провеждаше делото на двора, над Разград валеше дъжд.“

вестник „Лудогорски вестник“, 08.10.2010 г., „Съдът заседава на двора“

През първата половина на 2010 г., беше извършен ремонт на третия етаж на Съдебната палата. В момента там са разположени няколко кабинета на съдии от Окръжен съд - Разград, съдебно-изпълнителната служба на Районен съд - Разград, стая за адвокати, стая за прокурори, архив.

Има частичен напредък по направената от Център НПО констатация през 2007 г.: „Съдебната палата в Разград е общинска собственост и е в много лошо състояние. Допълнително затруднение създава фактът, че собственикът и ползвателят на сградата са различни публично-правни субекти и това демотивира страните да се ангажират с ремонти за подобряване на архитектурната среда.“³⁶

Изводи

- Направен е основен ремонт на третия етаж в съдебната палата, което улеснява съдебната дейност и подпомага гражданите. Въпреки тази важна стъпка напред, не е достатъчно да се спре дотук и да не се адаптира достъпът в сградата.
- Достъпът до съдебната сграда е невъзможен за хора с увреждания
- Няма изградени рампи за хора с помощни средства за предвижване
- Поставеният скенер за метални предмети на входа допълнително затруднява достъпа на хората с увреждания
- Хората с увреждания нямат достъп до канцелариите на втори етаж и до съдебните зали на третия етаж в сградата - няма асансьор.
- Гражданите могат да ползват санитарен възел на втори и трети етаж - има напредък в констатациите от 2007 г.

³⁵ пак там

³⁶ пак там

Препоръки

- Да се изгради информационен център за Окръжен и Районен съд на първи етаж на сградата.
- Да се осигури нормален достъп в съдебната сграда за хора с увреждания, чрез поставяне на рампа и улеснен достъп между етажите.
- Хора със специални средства за предвижване да могат да преминават през скенера за метални предмети на входа на съда.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Напредък е модернизиранията вътрешна среда и подобрените условия за работа и обслужване на граждани. В края на 2009 г. е извършен ремонт на третия етаж на Съдебната палата. В момента там са разположени кабинети на съдии, канцеларии на съдебно изпълнение, архив, стая за адвокати и прокурори. Има отворени тоалетни за граждани на втори и трети етаж. Сградата на Окръжен съд - Разград не е достъпна за хора с увреждания - няма рампа към входа за хора с допълнителни средства за предвижване, няма асансьор, самият вход е тесен и е трудно разминаването. Съдебните зали са малки и някои от хората стоят прави по време на съдебния процес.

2.4.2.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Съдебните зали в Окръжен съд - Разград не са обновени и сградата е стара. По време на някои от заседанията се чува външен звук и трудно се чуват изказванията на участниците в процеса. Съдиите говорят тихо на моменти и не се разбира какво се случва. В залите има монтирана техника (микрофони), която не се използва по предназначение.

Хората с трайни увреждания нямат достъп до съдебните зали, канцелариите и съдебната администрация. Няма напредък по направените от Център НПО - Разград констатации през 2007 г.: *„Съдебните зали са тесни, акустиката е лоша, липсва звукоизолация. Шумът от улицата нахлува в залата и репликите на съдията и на останалите участници в процеса се чуват лошо“.*³⁷

В страницата е публикувана всякаква информация, включително и правила за връщане на такси - в рубриката „Закон за държавните такси е описано, че се изготвя молба до административния ръководител - председател на Окръжен съд - Разград от името на физическото или юридическото лице, което иска възстановяване на сумата.

Изводи

- По време на заседанията до залите достига външният шум, а това пречи на нормалното протичане на заседанията.
- Сградата на Окръжен съд - Разград е стара и съдебните зали не са обновявани.
- Препоръки
- Да даде информация за държавните такси и техния размер - на интернет страницата на съда и на поне едно информационно табло в сградата на съдилището.
- Да се ремонтира сградата, за да могат лицата с увреждания да имат достъп до съдебните зали и до канцелариите на съда.
- Да се направи шумоизолация на сградата, за да се ограничи външният шум.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Сградата на съда е стара и съдебните зали не са обновявани. По време на някои от заседанията се чува звукът отвън и трудно се чуват изказванията на участниците в процеса. Съдиите говорят тихо на моменти и не се разбира какво казват. В залите няма аудиоуредби - има микрофони, които не се използват. Съдебните зали не са достъпни за хора с трайни увреждания.

³⁷ Пак там

2.4.2.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации:

Канцелариите са на втория етаж, а съдебните зали на третия етаж в сградата на Окръжен съд - Разград, която не е оборудвана с асансьор. Канцелариите са достатъчно големи за служителите и за посетителите. До канцелариите няма достъп за хора с увреждания.

Има големи маси за запознаване с материалите по съдебните дела. В съда няма служител, който да отговаря за хората със специални потребности.

Работното време се спазва от служителите - включително и от 12.00 до 13.00 ч.

Има напредък по направената констатация на Център НПО - Разград от 2007 г.: „Въпреки че правилникът за работа на съдебната администрация съдържа изискване за непрекъснато работно време (чл.194 ал.2), през месец декември 2006 г. в Районен съд - Разград е въведен ограничен график за работа с граждани в съдебните деловодства. В продължение на един месец гражданите можеха да правят справки по дела само във времето между 11-12 часа и 16-17 часа“.³⁸

Изводи

- Канцелариите са просторни и добре оборудвани за служителите и посетителите
- Няма служител, отговарящ за хората със специални потребности и гражданите.
- Няма изградена рампа на входа на съда за хора с физически увреждания.
- До канцелариите няма достъп за хора с увреждания, защото са на втори етаж.

Препоръки

- Да се изгради рампа на входа, чрез която хората със специални средства за придвижване да могат да преминават по нея.
- Да се назначи служител, който да отговаря за гражданите и за хората със специални потребности.
- Да се осигури достъп до канцелариите за хора с увреждания.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Канцелариите са достатъчно големи за служителите и за посетителите. Те се намират на втория етаж в сградата на съда и са труднодостъпни за хора с увреждания. В сградата няма асансьор. В канцелариите има маси, където посетителите могат да седнат и да разглеждат делата. Спазва се непрекъснато работно време за обслужване на гражданите - включително и от 12.00 до 13.00 ч.

2.4.2.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно дейностите на съда: състав, администрация и съдебни дела.

Констатации:

Нивото на прозрачност и публичност може да бъде оценено на средно. Съдът предоставя богата информация за дейността си чрез интернет. Няма назначен човек на длъжността „връзки с обществеността“. Информацията на електронната страница на Окръжен съд - Разград не е достъпна до хора със зрителни увреждания, защото няма осигурена звукова версия. Страницата не е достъпна и за чужденци, защото не дава възможност за избор на чужд език.

Изводи

- Интернет страницата е достъпна за широк кръг от потребители с изключение на хората със зрителни увреждания
- Страницата на съда предоставя богата информация за дейността си

³⁸ Граждански наблюдател 4, месец септември 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

Препоръки

- Да се добави в интернет страницата специализиран софтуер за хора със зрителни увреждания и/или проблеми със слуха.

За тримесечния период има „Добър напредък“. В страницата на Окръжен съд - Разград е предоставена информация за дейността му. Електронната страница осигурява достъп за гражданите, но тя няма звукова версия, както и специализиран софтуер за хора с увреждания. Това затруднява достъпа на хората с увреждания до предоставената информация.

2.4.3.4. Дейност на съдебните заседатели

Констатации:

Местният организатор наблюдава жребия за определяне на основни и резервни съдебни заседатели. Жребият се извършва чрез специализиран софтуер, разработен по поръчка на Висш съдебен съвет. В Окръжен съд - Разград работят 40 съдебни заседатели, от които 20 жени и 20 мъже. По-голямата част от тях са с педагогическо образование. Заседателите са избрани за мандат 2010 - 2014 година. Няма обявен в интернет-страницата на Окръжен съд - Разград поименен списък на всички назначени съдебни заседатели. Липсват и вътрешните им правила за работа. Не са публикувани декларации на съдебните заседатели по ЗПРКИ.

Съдебните заседатели (основни и резервни) се избират чрез електронен жребий, а не чрез механичен подбор. Жребият се прави с помощта на специализиран софтуер, разработен по поръчка на Висш съдебен съвет. Голяма част от съдебните заседатели са с педагогическо образование. До момента никой от тях не е участвал в дело с класифицирана информация, но петима от тях са проверени и имат достъп до ниво „секретно“. Няма специални критерии, по които да са избрани. Впечатление прави, че съдебните заседатели са на средна възраст между 40-60 години. Според наблюдателите заседателите са основно пасивни участници в съдебния процес.

Изводи

- Заседателите не са активни участници в процеса и не задават въпроси.
- Съдебните заседатели се избират чрез електронен жребий.
- Не са публикувани декларациите по ЗПРКИ на съдебните заседатели в интернет страницата на съда, защото не са задължени субекти по закона.
- Съдебните заседатели са на средна възраст между 40-60 години и се избират на партиен принцип
- До момента съдебните заседатели не са участвали в заседания с класифицирана информация, но сред тях има такива, които са проверени и имат достъп до ниво „Секретно“
- Няма приети правила за етичното поведение на съдебните заседатели.

Препоръки

- Съдебните заседатели да участват активно в съдебните процеси - да задават въпроси, които да изясняват доказателствата в съдебното заседание и да помагат за вземане на ефективно решение.
- Да се въведат изисквания във вътрешните правила за дейността на всеки съд. Заседателите да подават декларации по ЗПРКИ и пред Сметната палата.
- Да бъдат разработени и приети правила за етичното поведение на съдебните заседатели.
- Да се публикуват в интернет страницата декларациите по ЗПРКИ на съдебните заседатели.
- Електронният жребий за избор на съдебни заседатели да се усъвършенства с цел да

няма външна намеса. Да се премахне опцията за разпечатване на протокол под режим на MS Word.

- Да се осигури възможност на по-млади хора да участват в съдебни заседания.
- Да бъдат разработени и приети правила за етичното поведение на съдебните заседатели.
- При системно неизпълнение на задълженията от страна на съдебен заседател, да се прилага чл. 71 от ЗСВ, който предвижда освобождаване от длъжност.

За тримесечния период има „Добър напредък“. Изборът на съдебни заседатели се осъществява чрез жребии. Това е добра практика, защото се прави само в Окръжен съд - Разград от досега наблюдаваните 12 съдилища. По време на заседанията съдебните заседатели не вземат активно участие, не задават въпроси и не изказват мнения. Съдебните заседатели трябва да използват правата, които им дава законът за влияние на съдебните процеси. Изборът им от Общинския съвет е на партиен принцип, а не безпристрастен.

2.4.3.5. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица

Констатации:

В Окръжния съд в Разград има създадена Етична комисия, но тя не функционира. Не са известни имената на членовете ѝ, липсват огласени правила за нейната работа, няма информация за дейността ѝ и как гражданите да адресират към нея своите сигнали. Възникват съмнения за конфликти на интереси при някои от съдиите. Поведението на магистратите в Окръжен съд - Разград е обект на медийно отразяване. Всички съдии и служители имат попълнена и подадена Декларация по Закона за предотвратяване и разкриване конфликт на интереси. Декларациите са публични и всеки гражданин може да се запознае с тях. Местният организатор на Център НПО - Разград извърши проверка на декларациите по ЗПУКИ. Резултатите са, че някои от декларациите са попълнени некоректно. Целите резултати могат да бъдат видени в Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси - проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Извод

- В декларациите по ЗПУКИ на районните съдии са посочени случаите, когато има свързани лица, дейността на които може да доведе до конфликт на интереси.
- Не са публикувани съставът, работата и дейността на Етичната комисия на страницата на съда.
- Известни съмнения в публичното пространство за връзки на магистрати с компрометирани лица.

Препоръки

- Магистратите да спазват етичното поведение.
- Етичната комисия да публикува на страницата на съда своите членове, правила и дейност.

Оценка за тримесечния период е „Добър 4“. В съда има етична комисия, но тя не изпълнява функциите си. Магистратите са попадали в нерегламентирани срещи с компрометирани лица. Всички са попълнили декларации по ЗПУКИ.

2.4.4. Публичност и информираност за дейността на Окръжен съд.

Констатации:

Интернет страницата на Окръжен съд - Разград е добре организирана с всички необходими документи и информация. Важна информация за графика на предстоящите дела се публикува обикновено едва след като делата са приключили. Нашето мнение е, че та-

кава информация трябва да бъде публикувана веднага след провеждането на случайно-то разпределение на делата. Късното публикуване на графика възпрепятства достъпа на граждани до делата, които по принцип са открити.

Няма напредък по направените от нас констатации през 2007 г.: „В съда в Разград липсва информационен център. Освен че не е създадено административно звено, което пряко да напътства и информира гражданите, в магистратурата няма и служител, натоварен да поддържа връзките с обществеността. Това е една от причините местната общност да знае малко за дейността на правосъдната система в региона. Считаме, че съдът в Разград се нуждае от информационен център и пресслужба“.³⁹

При проверка на интернет страницата на Окръжен съд - Разград на 13.12.2010 г. от местния организатор на Център НПО - Разград се установи, че в сайта има отделна рубрика за приложение на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ).

В страницата е публикувана всякаква информация, включително и правила за връщане на такси - в рубриката „Закон за държавните такси“. Няма специализиран софтуер за хора със зрителни увреждания и/или проблеми със слуха.

Изводи

- Интернет страницата на Окръжен съд - Разград е добре организирана с всички необходими документи и информация.
- Не се публикува редовно важна информация за графика за предстоящите съдебни заседания;
- Някои от съдебните актове не се публикуват веднага на страницата;
- Няма специализиран софтуер за хора със зрителни увреждания и проблеми със слуха.

Препоръки

- Да се публикува редовно информация, като график за предстоящи съдебни дела.
- Всички съдебни актове да бъдат публикувани незабавно на страницата на съда;
- Да се осигури софтуер за хората със зрителни увреждания и проблеми със слуха.

За тримесечния период има „Много добър напредък“. Страницата на съда е добре организирана с всички необходими документи и информация. Съдържа важна информация, като графикът на предстоящите дела се публикува обикновено след като делата са приключили. Тя трябва да се публикува своевременно след разпределението на делата. Делата са открити, но ненавременното публикуване ограничава достъпа на граждани. В Окръжен съд - Разград не функционира информационен център и няма и служител за връзки с обществеността.

³⁹ Граждански наблюдател 4, месец септември 2007, Център на НПО в Разград, www.court-rz.org

3. Трета част

3.1. ОБЩА ОЦЕНКА НА НАБЛЮДАВАНИТЕ СЪДИЛИЩА ПО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА НОВОПРИЕТИ И ИЗМЕНЕНИ ЗАКОНИ

Оценката отразява моментното състояние на четири наблюдавани съдилища по основните показатели на гражданското наблюдение. Оценката на гражданското наблюдение изразява мнението на гражданите за дейността на наблюдавания съд, приложението на българското законодателство, достъпа на уязвими групи до правосъдие, етично поведение на магистрати и публичния образ на съда. Фокусът на оценката са елементи от съдебната дейност, които според нас не са развити в достатъчна степен в момента и тяхното усъвършенстване е едно от предизвикателствата, които стоят пред съдебната система. Публичността и прозрачността в работата, съдебните такси, методиката на тяхното съставяне и философията, която определя кой и кога може да бъде освободен от тях, управлението на съдебните сгради са елементите, които определят и гарантират достъпа на гражданите до правосъдие. Препоръчваме на административните ръководители на съдилищата, планирайки работата на институциите си за следващите години, да заложат на практики, които да разширят и усъвършенстват механизма на достъп на гражданите до правосъдие. Когато намеренията им са свързани с допълнително финансиране, да направят своите предложения пред Висшия съдебен съвет и министъра на правосъдието, с цел идеите им да залегнат като част от бъдещите бюджети на съдилищата.

Районен съд - Велико Търново има „Много добър напредък“. Съдебните дела започват в точното време и се водят по установената процедура. При процесите, водени по НПК, не са наблюдавани нарушения. Отлаганите дела са поради отсъствие на свидетели или нужда от допълнителни доказателства. Съдиите съблюдават изискванията на ЗСВ. По време на заседание винаги са облечени в тоги. Магистратите запознават участниците с правата им.

Членовете на съдийската колегия са попълнили декларации по ЗПРКИ и те са публикувани на електронната страница на ВСС. Някои от декларациите са попълнени некоректно. В тях невинаги са посочени размерите на теглените банкови кредити, имена на кредитните институции, свързаните с декларатора лица. В някои декларации магистратите са изписали своите имена само с инициали, но те са публични личности и е редно да попълват пълните си имена. Има назначена Комисия за професионална етика и превенция на корупцията. Съдебните заседатели не вземат активно участие в съдебния процес. Техният избор се осъществява по механичен способ, който е различен за отделните съдилища. Най-често се извършва по поименен списък на съдебните заседатели, като административният секретар ги „поканва“ по телефона да участват в съдебните заседания.

Архитектурната среда в сградата на съда е достъпна за възрастни хора и хора с увреждания. Изградена е рампа към входа на съда за хора с инвалидни колички и други средства за придвижване. На входа на съдебната палата има инсталиран скенер и постоянна охрана, която проверява документите за самоличност. В сградата има асансьор, който осигурява свободен достъп на хора с увреждания до цялата сграда. Има тоалетна на приземния етаж, до входа на сградата, която е достъпна за всички граждани. Всички деловодства в съда работят дори в интервала 12:00-13:00 часа, когато са обедните почивки на гражданите. Канцелариите са достъпни и осигуряват нужните условия за гражданите. Залите в Районен съд - Велико Търново са добре оборудвани и леснодостъпни за хора с трайни увреждания. Някои от съдебните зали са малки и по време на определени процеси някои се оказват тесни за всички участници и граждани. В тях акустиката е добра, озвучителните уредби са в изправност. Електронната страница на Районен съд - Велико Търново дава пълна информация и е отворена за всички интересувачи се от делата граждани. Тя обаче не е достъпна за хора със зрителни увреждания или нарушен слух, поради липса на специализирана програма от рода на Speech War. Практиката за общо оповестяване на съ-

дебните актове затруднява потребителите на съдебна информация, защото конкретни дела не могат да бъдат търсени по ключова дума. Страницата се обновява редовно.

Районен съд - Кубрат има „Много добър напредък“. Резултатите от първото гражданско наблюдение на съда в град Кубрат са окуражителни за прилагане на законите. Съдът в Кубрат попада в групата на най-малките съдилища и показва много добри резултати относно бързина на съдопроизводство и процент на обжалвани съдебни актове (6%). Съдиите са обективни, успяват да поддържат реда в залата. Делата започват в насроченото време и се движат по установената процедурата. Няма закъснения в започването на делата по ЗСВ. Съдиите са облечени в задължителните за тях облекла - тоги. Магистратите изпълняват задълженията си и запознават страните с правата им по делата. Декларациите на съдиите по ЗПРКИ са публикувани на интернет страницата на ВСС. Съдебните зали са сравнително малки, но добре оборудвани и леснодостъпни за хора с физически увреждания на долните крайници. В помещенията акустиката е добра и озвучителните уредби са в изправност. Канцелариите са малки по площ, но гражданите могат свободно да се запознат с делата, които ги интересуват. Работното време в службите в съда се спазва, включително и от 12.00 до 13.00 ч. Съдебната охрана допуска граждани в посочения интервал.

Съдебните заседатели не вземат активно участие в съдебните процеси. Отлагането на дела се налага поради неявяване на страните или свидетели по делото. Изборът на съдебните заседатели не се осъществява чрез жребий, както е предвидено в закона. Административният секретар на съда извършва избора по негова лична преценка, без да са налице писмени правила. Протокол от този избор не се изготвя. Сградата на съда е строена в средата на ХХ век за болница и има нужда от основен ремонт. На входа на съда липсва рампа за хора с увреждания. Архитектурната среда в Районен съд - Кубрат е достъпна за възрастни хора и хора с увреждания само за част от първия етаж от сградата. Изградена е рампа към коридора със съдебните зали, но към деловодството няма такава. Няма асансьор и пригодена тоалетна за хора с увреждания.

Информацията на електронната страницата на съда се предоставя само на български език. Тя не е достъпна за хора със зрителни увреждания и чужденци, защото страницата няма звукова версия, както и възможност за избор на друг език. Информацията не се обновява - не се публикуват редовно съдебните актове, графикът на предстоящите заседания също не е актуален, а съдържа остаряла информация.

Районен съд - Ловеч има „Добър напредък“. Съдът показва много добри резултати след първото гражданско наблюдение, има добра опорна точка за развитие и напредък в ключови области на достъпа до правосъдие. Магистратите са безпристрастни при гледането на делата по НПК и при започването на делата няма закъснения. По ЗСВ съдиите са облечени винаги в задължителните за тях тоги. Съдиите запознават страните по делата с правата им. Архитектурната среда е достъпна за възрастни хора и хора с увреждания само за първия етаж от сградата. Има изградена рампа към входа на съда за хора с увреждания. Съдебните зали в съда са обновени, ремонтирани и с ново техническо оборудване. Те имат озвучителна техника, поставени са външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. Модерните електронно-информационни табла повишават нивото на обслужване.

По време на заседания външният шум не пречи за нормалната работа на съдебното заседание. Изказванията на съдиите и участниците в процесите са ясни и разбираеми. Канцелариите осигуряват удобства за гражданите, независимо че не са с голяма площ. Работното време се спазва от служителите - включително и от 12.00 ч. до 13.00 ч. В съда има създадена Етична комисия, която се състои от трима членове, но техните имена не са обявени в интернет страницата им. В съда няма щатен служител, който да отговаря за връзките с обществеността.

Някои дела се отлагат, защото свидетелите отсъстват. Съдебните заседатели не вземат активно участие в хода на заседанията, не задават въпроси, единствено присъстват. Не се извършва жребий, съгласно чл. 72 от ЗСВ. Съдебните заседатели не се разпределят на случаен принцип, а в зависимост от това кой е свободен в съответния ден и час. Няма обявен

поименен списък в интернет страницата на назначените съдебни заседатели.

Сградата на Районния съд е технически обезпечена и оборудвана, но не е достатъчна за всички органи на съдебна власт, които са настанени в нея. Съдебната администрация и деловодството са по-малки от необходимото за нормалното функциониране на съдебната сграда. Алтернатива е да се построят нови помещения, които да облекчат натовареността. Няма тоалетна за хора с увреждания.

Част от информацията в интернет страницата на съда не е активна с всеки браузър. Няма звукова версия на страницата. Публикуваната информация на страницата на съда е само на български език и не може да се ползва от чужденци, както и от хора със зрителни и слухови увреждания.

Окръжен съд - Разград има „Много добър напредък“. При прилагане на НПК съдът стриктно изпълнява професионалните си задължения. Заседанията започват в определеното време и се водят по установената процедурата. По ЗСВ не са наблюдавани дела, при които да е имало закъснение от страна на съдиите, те са облечени в задължителните за тях облекла - тоги. Съдиите запознават участниците с правата им. За разлика от останалите три наблюдавани съдилища, в Окръжен съд - Разград съдебните заседатели се избират чрез жребий посредством софтуерна програма, разработена по поръчка на Висшия съдебен съвет. В интернет страницата на съда е предоставена богата информация за неговата дейност. Тя е достъпна за широк кръг от потребители, но не и за хора с увреждания. Публикувана е необходимата информация относно графика на делата, приключилите дела, съдебните състави и др. Има тоалетна и на двата етажа, която се използва от посетителите в сградата. Работното време се спазва от служителите, граждани се обслужват включително и от 12 до 13.00 ч.

При някои от делата има отлагания поради нередовно призоваване на свидетели или подсъдими. Забелязва се пасивност от страна на съдебните заседатели. По време на заседанията те не вземат активно участие, не задават въпроси и не изказват мнения. По ЗПРКИ декларациите на съдиите са публикувани на страницата на ВСС, но част от тях не са коректно попълнени. Не всички магистрати посочват и не актуализират коректно подадените си декларации по ЗПРКИ. Бихме посочили съдиите Светла Робева, Емил Димитров Стоев, Лазар Мичев. Констатирани са случаи за свързаност на магистрати с компрометирани политически лица. В декларациите не са коректни данните за свързани лица в съдебната система. Кодексът за етично поведение на българските магистрати не се спазва, той е нарушаван от взаимоотношения, породени от членството на магистрати в ловни дружинки, благотворителни организации и др. форми на обществен живот. Тези дейности не са незаконни, но създават и поддържат атмосфера, пораждаща корупционни практики в работата на съдилищата.

Архитектурната среда в сградата на съда не е достъпна за хора с увреждания - няма рампа към входа за хора с допълнителни средства за предвижване, няма асансьор, самият вход е тесен и разминаването е трудно. Сградата на съдебната палата е стара и съдебните зали не са обновявани. Поставеният скенер за метални предмети на входа допълнително затруднява достъпа на хората с увреждания. По време на някои от заседанията се чува външният звук и трудно се чуват изказванията на участниците в процеса. Съдебните зали в Окръжен съд - Разград са малки и някои от участниците са принудени да стоят прави по време на съдебния процес. Канцелариите в съда се намират на втория етаж, съответно съдебните зали - на третия етаж на сградата и не са достъпни за хора с увреждания. Информационните табла продължават да не са осветени и не са поставени на удобни места.

3.2. ПРЕПОРЪКИ

Препоръките имат за цел да предоставят основа за бъдещата работа на съответните институции в подобряването на правната рамка и на процедурите за приложението ѝ в съдебната система.

Препоръки към Граждански процесуален кодекс:

- Да не се позволява проточване и забавяне на дела, ако е възможно съдебното дело да приключи само в едно заседание (Велико Търново)
- Да се следи за стриктното изпращане на призовките с цел подобряване на ефективността на работа и намаляване на броя на отложените дела (Ловеч и Разград)

Препоръки към Наказателно-процесуален кодекс:

- Съдиите да се запознават предварително с делата, които ще разглеждат в съдебното заседание и предварително да подготвят доклада си по делото. Така те ще могат предварително да преценят кои доказателства са относими и допустими, както и какви въпроси да задават. (Велико Търново)
- Съдът предварително да се запознава с делата и при законова предпоставка да назначава служебен защитник на подсъдимия. Той и да не е наел адвокат, ще получава правна помощ и делото няма да може да се отлага. (Велико Търново)
- Да се подобрява нивото на правораздаването при прилагането на НПК. Да се призовават по-голям брой свидетели с цел по-ясното изясняване на различните случаи (Кубрат)
- Да се следи за редовното призоваване на страните и свидетелите по делата с цел да се намали броят на отлаганите дела по тези причини (Велико Търново, Кубрат, Ловеч и Разград)
- Прокуратурата да внася обвинителни актове в съда в приемливи за обществото срокове. Да се осигури навременно призоваване и присъствие на свидетели по дела, с което ще се намали броят на отлаганите дела. (Разград)

Препоръки към приложението на УБДХ:

- За всяка постъпила в съда преписка по УБДХ от полицията, да се уведомява навреме прокуратурата, за да присъства предвид невъзможността да се обжалват тези съдебни актове. Участието на адвокат - служебен защитник усилва състезателната част в съдебното производство и дава възможност на съда да изслуша и друго компетентно мнение на лице, натоварено да следи за законността. (Велико Търново)
- В дела по УБДХ съдът да събира и други доказателства (документи, свидетели), освен посочените от полицията. МВР е заинтересована страна и не може да създаде максимално впечатление за обективност и достоверност на констатациите. (Велико Търново)
- Местата за задържане на лица и изтърпяване на административни мерки трябва да станат обекти с обществено предназначение по смисъла на Закона за здравето и РИОКОЗ - Разград да осъществява контрол върху тях (Разград)

Препоръки към Закон за съдебната власт:

- Да не се насрочват дела с един начален час - да се спазва стриктно обявеният график, особено за първо съдебно заседание (Велико Търново, Кубрат, Ловеч и Разград)
- Съдът да дисциплинира участниците с цел намаляване на броя отлагани дела - да се налагат глоби за отсъствие на свидетелите от съдебни заседания. (Разград)
- Да се създаде надежден механизъм за наблюдение на случайното разпределение на делата. Могат да бъдат поканени да присъстват журналисти в един ден от седмицата, което да гарантира публичност на процеса. (Разград)

Препоръки към Закон за закрила на детето

- Да се изслушват повече свидетели и да се разглеждат повече доказателства за изясняване на случая. (Велико Търново)
- Да се избягва настаняване на деца в домове за социални услуги от резидентен тип

(ЦНСТ). Съдът да прилага приоритетно социални услуги в семейна среда или приемна грижа. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч)

- В съдебните заседания да участва експерт-психолог, който да подпомага децата, когато има назначено изслушване. (Кубрат)

Препоръки към Закон за защита от домашното насилие:

- Да се избягва отлагането на делата с цел превенцията за защита на жертвите и подлагането им на продължаващо насилие. Да се избягва проточване и отлагане на дела по този закон, защото води до разколебаване на жертвите, те биват подлагани на сериозно напрежение и опасност от натиск. (Велико Търново, Разград)
- Делата по ЗЗДН са много специфични по своята същност, защото засягат личностни отношения, най-често между лица с родствена връзка. В този случай (прекратеното дело) не става ясно защо е оттеглен искът от пострадалото лице - дали това не е отново следствие от упражнено насилие. Съдът да следи за явяването в съда на пострадалото лице и да се стреми да установи дали искът не е оттеглен отново под натиск. (Велико Търново).
- Трябва да има постоянно действащи центрове, в които пострадалите лица да могат да получат квалифицирана помощ (най-вече от психолог), за да могат да продължат съдебните дела и получат съдебна защита. (Велико Търново)
- При разглеждането на делата да се призовават достоверни свидетели, свързани със случая и да се събират доказателства. Съдът да изисква от жертвите медицински документи за ясно изясняване на физическите следи от насилието. (Кубрат)
- Да се организира информационна кампания за популяризиране на закона. (Ловеч)
- Организиране на годишни срещи на полицейските служители със съдии и прокурори, които да бъдат запознавани с практиките по приложение на ЗЗДН и промени в законодателството. (Разград)
- Съдът да следи за правилно призоваване на свидетелите. (Разград)
- Да се ускори разглеждането на съдебните дела, с цел превенция на бъдещи конфликтни ситуации, които биха принудили жертвите да изтеглят съдебните жалби - да не се изчаква края на срока от 30 дни. (Разград)

Препоръки към Закон за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси:

- Всички действащи съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията от Районен съд да публикуват декларации за наличие или липса на конфликт на интереси по реда на ЗПРКИ. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч, Разград)
- Съдиите и съдебните служители да изпълняват стриктно задълженията си да декларират всички задължителни данни, включително трите си имена, длъжност, размер на кредити, имена на банки, имена на свързани лица. (Велико Търново)
- На интернет страница на съда да се публикуват декларациите по ЗПРКИ на работещите съдии. (Кубрат, Ловеч)
- Публикуваните декларации да бъдат на отделни файлове, за да може да се улесни търсенето и прочитането им. (Ловеч)
- Да се актуализира навременно информацията от сайта на съда, както и декларациите на съдиите в сайта на ВСС. (Разград)
- При настъпили промени в обстоятелствата, те да се отразяват веднага в декларациите на магистратите и служителите. Тези следващи декларации да бъдат публикувани в интернет страниците. (Велико Търново)
- Декларациите на съдии и съдебни служители да бъдат попълнени коректно според

изискванията на ЗПРКИ. (Велико Търново, Разград)

Препоръки за етично поведение на българските магистрати:

- Да се обучат етичните комисии как да прилагат Етичния кодекс и да се популяризира тяхната дейност на интернет страниците на съдебните институции. (Разград)
- Делата с голям обществен интерес да бъдат разглеждани в друг съдебен окръг, където съдиите нямат обвързаност с участниците. (Разград)
- На интернет страницата на съда да бъде публикуван съставът на етичната комисия, както и правилата и информация за дейността ѝ. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч, Разград)
- Етичната комисия да следи спазва ли се Кодексът за етично поведение от магистратите. Ако има нарушения на кодекса, Етичната комисия да предприема адекватни действия. (Разград)
- Съдиите да декларират участие в организации и клубове, които могат да поставят под съмнение тяхната безпристрастност и почтенност: ловни дружинки, спортни клубове, благотворителни организации (Rotary club, Орден на Тамплиерите), други (Разград)
- Да се въведе законова забрана магистрати да участват в държавни органи. Несъмнено изборителните комисии са държавен орган за подготовка на изборите. Ако съдиите участват в изборителните комисии, как техните решения ще се обжалват в съда? Ще се наблюдава конфликт на интереси и недопустимо смесване на властите.

Препоръки към дейността на съдебните заседатели

- Да се въведе отделен модул в системата за управление на съдебната дейност, който да разпределя съдебните заседатели на случаен принцип. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч)
- Да се осигури безпартийното номиниране и избиране на съдебните заседатели с цел тяхната безпристрастност. (Кубрат, Разград)
- Да се публикуват на страницата на съда правила за работа на съдебните заседатели. (Кубрат, Ловеч)
- Да се изготвя протокол за избора на съдебните заседатели. (Кубрат)
- Съдебните заседатели да участват активно в съдебните процеси - да задават въпроси, които да изясняват доказателствата в съдебното заседание и да помагат за вземане на ефективно решение. (Разград)
- Да се въведат изисквания във вътрешните правила за дейността на съда. Заседатели да подават декларации по ЗПРКИ и пред Сметната палата. (Разград)
- Да бъдат приети правила за етичното поведение на съдебните заседатели. (Разград)
- При системно неизпълнение на задълженията от страна на съдебен заседател, да се прилага чл. 71 от ЗСВ, който предвижда освобождаване от длъжност. (Велико Търново, Ловеч, Разград)
- Да се предостави възможност на по-млади хора да участват в съдебни заседания (Разград)

Препоръки към публичност и информираност за дейността на съда.

- Да се актуализира всеки ден информацията за приключилите дела и влезлите в законна сила съдебни актове, които да се публикуват по месеци. (Кубрат, Ловеч, Разград)
- Всички съдебни актове да бъдат публикувани незабавно на страницата на съда.

(Разград)

- Да има възможност чрез ключова дума да се търси информация в сайта на съда. (Велико Търново)
- Програмата за публикуване на съдебните актове да ги разделя по дати и месеци в рамките на текущата година, което ще улесни търсенето. (Велико Търново)
- Да се публикува графично съпоставяне на натовареността на съда спрямо другите съдилища в страната в раздел Отчет за дейността на съда. (Велико Търново)
- Да бъдат своевременно отстранявани проблемите с бутоните, свързани с предоставяне на информация за свършени дела и влезите в законна сила дела. (Ловеч)
- Интернет страницата на съда да предоставя информация и на английски език за чужденци, пребиваващи на територията на България. (Ловеч)
- Инсталиране на софтуерна програма в интернет страницата, която да подобри достъпа за хора със зрителни увреждания или проблеми със слуха. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч, Разград)
- Да се организира информационен център, който е в помощ на уязвимите групи, като ги информира за техните права. Центърът да обслужва комплексно и останалите граждани, на които ще се пести време и ще се създадат улеснения. (Велико Търново, Разград)
- Да се поставят указателни табели за хората с увреждания, които да бъдат информирани и запознати с правата, които имат право да ползват в съдебната институция. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч, Разград)

Препоръки към Висшия съдебен съвет и Министерство на правосъдието

- Висшият съдебен съвет да изгради механизъм, който да гарантира навременното връчване на призовките, за да се намали броят на отлаганите дела поради неявяване на свидетели или подсъдими. (Велико Търново, Ловеч, Разград)
- В сайта на ВСС да се изведе рубрика със заглавие „декларации по ЗПРКИ“, за полесно намиране на информацията. (Кубрат, Ловеч)
- Висшият съдебен съвет да осигури софтуер за интернет страниците на съда за хора със зрителни увреждания. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч, Разград)
- ВСС да осигури финансиране за назначаване на служители „Връзки с обществеността“ във всеки съдебен окръг (Ловеч)
- Министерство на правосъдието да осигури финансиране за неотложните ремонти в съдебните палати и за осигуряването на рампи за хора с увреждания. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч, Разград)
- Да бъде преразгледан НПК с цел да се намали броят на отлаганите дела (Велико Търново)
- Министерството на правосъдието да подобри системата за избор на съдебни заседатели от общинските съвети, защото в момента изборът създава съмнения за конфликт на интереси и подбор на заседатели на партиен принцип. (Разград)

Препоръки към административните ръководители на съда:

- Председателят на съда да контролира началото на започване на съдебните дела и тяхната продължителност. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч, Разград)
- Съдът да бъде взискателен за спазване на изискванията за явяване на адвокатите в съдебните зали с тоги. (Велико Търново)
- Да се обособи отделно помещение за изслушване на деца - т.нар. синя стая. (Велико Търново, Кубрат, Ловеч, Разград)

- Да бъде оптимизиран графикът на съдиите, за да може всички да получават равномерно разпределение на делата. (Ловеч).
- Председателят на съда да контролира процеса на насрочване на съдебни заседания, начало на започване на съдебните дела и тяхната продължителност. (Ловеч)
- Окръжен съд - Разград да подобри практиката по прилагане на процедура за закрити съдебни заседания. (Разград)
- Необходимо е съдът да работи съвместно с неправителствени организации по различни програми, които имат цел да подпомагат лицата в неравностойно положение (такава практика има не само в държавите от англо-американската правна система, но и в много европейски държави). (Велико Търново)
- Да се подобри достъпът до асансьора с подходяща информация за хората с увреждания - с указания как се получават и ползват чип карти. (Велико Търново)
- Да се осигури достъпна архитектурна среда в цялата сграда на Съдебната палата. (Кубрат, Ловеч, Разград)
- Да се обособи тоалетна за хора с увреждания (Кубрат, Ловеч, Разград)
- Да се осигури необходимата големина на съдебните зали, които не отговарят на минималните стандарти за съдебна дейност. Подобна практика за адаптиране на налични помещения за съдебни зали би трябвало да се приема за временно решение, което да стимулира администрацията на съда да търси трайно решаване на проблема. (Велико Търново)

Коментар на Центъра на НПО в Разград относно приложението на Указ за борба с дребното хулиганство (УБДХ)

През последните няколко месеца на 2010 г. ние констатирахме, че съдии от Районен съд - Разград налагат ефективни наказания на младежи между 16 и 18 г., като произнасят административни наказания за задържане в поделенията на МВР в град Разград.

Бихме желали да обърнем внимание, че в град Разград има поне шест различни институции, които работят с деца в риск. Отделно в Закона за закрила на детето съществуват 12 различни мерки за закрила, като средство за обществено въздействие. Все още действа и Закон за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, въпреки че е доста непрактичен и неефективен.

Основните институции за подкрепа на деца в риск са в три отделни системи: образование, социална закрила и обществен ред. В град Разград има и Център за обществена подкрепа, който се управлява от Община Разград.

Независимо че в България все още липсва развита успешна система за детско и младежко правосъдие, ние бихме предложили ефективен механизъм за взаимодействие в рамките на съществуващите правни норми.

Според нас полицейските служители трябва особено внимателно да преценяват степента на наказание с цел превенция и поправимост. Инспекторите от Детска педагогическа стая към РУП е необходимо да са запознати и да дават писмени становища, когато са задържани от полицията юноши деца и юноши под 18 г. Полицейските инспектори да се срещнат с тях и да ги разпитат съгласно Закона за МВР и ЗБППМН. Едва след това съставеният акт по УБДХ е удачно да бъде внесен в съда за разглеждане и решаване. Това действие може да бъде извършено в рамките на работния ден и няма да бъде пропуснат 24-часовият срок за внасяне на акта в съда.

Ние сме обезпокоени, че при тези особени производства не се прилага от

съда Законът за закрила на детето, който задължително изисква становище на Отдел за закрила на детето, когато става дума за малолетен и непълнолетен.

Ние наблюдаваме **бездействие и незаинтересованост на Д„СП“ - Разград и Отдела за закрила на детето**, въпреки че местните медии огласиха поне два такива случая.

Обезпокоителна е и **пасивността на прокуратурата в Разград**, която не участва по принцип в производства по УБДХ. Невъзможността да се обжалват тези съдебни актове лишава гражданите от право на протест пред горестоящия съд. Прокуратурата би могла да се ангажира поне със съдебните дела, в които участват непълнолетни лица и да изказва становище.

Сериозен аргумент е образуваното дело в Конституционния съд по молба на ВАС. С определение от 01.11.2010г.⁴⁰ Върховен административен съд сезира Конституционния съд относно приложението на Указа за борба с дребното хулиганство от съда в Разград. Въпросът към конституционните съдии е да отговорят относно **„решението на районния съдия не подлежи на обжалване и се изпълнява незабавно“.**

За първи път в съдебен акт по УБДХ се признава, че на „обвинения се налага наказание лишаване от свобода“. Задържането в поделенията на МВР е признато за ограничаване на човешките права.

На 17.11.2010 г. Конституционният съд образува конституционно дело №19/2010 г. по искане на тричленен състав на Върховния административен съд за установяване противоконституционност на чл. 7 от Указа за борба с дребното хулиганство. За докладчик по делото е определен съдията Евгени Танчев.⁴¹

Ние наблюдаваме практика полицията в Разград да налага две различни наказания за едно и също провинение.

През последните месеци зачестиха случаите, според медиите, когато полицейски служители в Разград задържат за 24 часа в поделенията на МВР граждани, които са нарушили обществения ред. Тези действия на полицията са в съответствие със Закона за МВР, който позволява това наказание без санкция на съда. На същите граждани полицията съставя и акт по УБДХ за установено административно нарушение. В над 95% от всички случаи до момента съдът в Разград наказва тези граждани и по УБДХ.

На практика **наказаните граждани получават две различни наказания - по Закона за МВР и УБДХ.** Ние смятаме това за сериозно нарушение на основен принцип в правото - не може да се налага повече от едно наказание за едно нарушение.

Полицейските служители трябва да преценят кой закон да прилагат, за да се изпълни силата на общественото въздействие и превенция. Според нас е необходимо да се подобри процесът на установяване и преценка на степента на нарушението от полицейските служители. Спешно трябва да настъпи промяна в тази област.

Може да се приеме, че **наложените административни наказания по УБДХ, след вече наложено по Закона за МВР, стават автоматично недействителни.** Наказаните граждани могат да си потърсят правата в съда, заради прекомерност и претърпени вреди от страната на полицията и съда.

В Разград са съставени по над 100 полицейски акта по УБДХ за 2009 г. и 2010 г., което поставя сериозни въпроси. Ние наблюдаваме приложението на този много спорен акт в общо 20 града в Северна България. Липсва сериозно обяснение за значителния брой наказани граждани по УБДХ в Разград, като се съпостави със съседните областни центрове и с останалите близки по характеристики градове.

40 по адм. дело № 13284/2010.

41 <http://www.constcourt.bg/Pages/Document/default.aspx?ID=1481>

Коментар на Център на НПО Разград, свързан с достъп до правосъдие - заплащане на такси за съдебни услуги в администрацията

Има нов начин за заплащане на съдебните такси чрез държавни таксови марки.

На 31.12.2010 <http://paper.standartnews.com> публикува статията: „Военен надхитри банките Държавните таксови марки стават хит след постъпката на хасковлията“

В статията е записано: „Хасковлията Тодор Бойчев, който в навечерието на Рождество успя да пребори системата и да плати новата си шофьорска книжка с държавни таксови марки. Така бившият военен от ВВС прескочи банката и си спести 3 лева. Това може да направи всеки, който има да внася такса на държавата. Повечето хора обаче дори не подозират за този начин на разплащане. Постъпката на Бойчев предизвика небиждан интерес в интернет. Въпреки че използването на държавни таксови марки е напълно законно, досега малцина са успявали да го приложат на практика. Причината за това са корпоративните интереси на банките, които обслужват държавните институции, убеден е Тодор Бойчев“

Юлиан Атанасов Чолаков от Варна, също е опитал да плати с таксова марка. С резолюция от 05.07.2007 г. Софийски градски съд е указал на Чолаков да внесе в 7-дневен срок по сметката на ВАС д. такса 5 лв. В изпълнение на разпореждането с молба от 23.07.2007 г., адресирана до Софийски градски съд, същият е заявил, че приложено представял документ за внесена държавна такса в размер на 5 лв., платена под формата на един брой държавна таксова марка с номинал 5 лв., залепена върху самата молба. С обжалваното определение тричленен състав от трето отделение на ВАС в производство по чл. 229 и сл. от АПК е оставил без разглеждане частната жалба на Чолаков против определението на СГС, защото липсва платежен документ за внесена такса.⁴²

Коментар на Център на НПО Разград, свързан с несъбирането на глоби от НАП

НА 19.11.2010 г. вестник „Стандарт“ публикува статия „НАП си търси 9 млрд. лева“. В статията е публикувано мнение на Кирчо Димитров, член на комисията по бюджета от СДС. „Това е тема, която Синята коалиция също бе повдигнала преди време. Защото при една наша проверка се оказа, че НАП досега има да прибира 9 милиарда несъбираеми вземания. И какво ни направи впечатление - 75 процента от тях са почти несъбираеми, 15 процента - трудно събираеми, и останалите се събират. От несъбираемите повечето са от точно такива умишлени фалити, прехвърлени фирми на клошари и бедни, които не могат да си плащат данъците. Подкрепям вашата идея да има затвор за такива хора, те трябва да ходят на съд. И законът да се прилага в най-строгата му форма. Все пак обаче трябва да се види дали фалитът е умишлен, или не. А пък НАП трябва да прави превантивен контрол, а не само да регистрира несъбираемите вземания“.

В средата на месец декември 2010 г. беше обявена информация в националните телевизии, че НАП започва да събира и глобите под 5000 лв. Беше пояснено от говорителя на институцията, че досега държавната институция въобще не е търсила тези държавни вземания поради липса на капацитет.

Остава неясно: **Какво е правила през това време НАП и какви вземания е събирала??**

На 14.12.2010 г. в интернет страницата <http://www.duma.bg> е публикувана статия, озаглавена: „НАП започва да „притиска“ малките длъжници“. В нея е записано: „До края на миналата година хората със задължения под 5000 лв. почти не се преследваха, защото бившата Агенция за държавни вземания нямаше капацитет и работеща методика за събиране на такива дългове. От 1 януари 2010 г. принудително-

42 <http://Lex.bg/forum/viewtopic.php?f=11&p=438553>

то изпълнение се прехвърли изцяло към НАП и събирането на малките вземания, включително и на глобите, значително се е ускорило, твърдят от приходната агенция. Има няколко подхода към хората, които са с по-малки като размер просрочени задължения, обясниха от НАП. Например, че дългове до около 100 лв. са на границата, под която ведомството би похарчило повече пари, отколкото ще събере. Затова тези лица обикновено се „хващат“ от данъчните само когато дойдат да искат документ от тях, примерно удостоверение за теглене на банков кредит. Втората група обхваща хората с дългове над 100 лв. до няколко хиляди лева, които обикновено се предават на кол центъра на НАП. Оттам по телефона служителите уведомяват лицата, че имат дългове и им обясняват последиците, ако не си платят. На месец данъчните се обаждат на по 5000 - 6000 длъжници, като в 85% от случаите те си погасявали задължението. За останалите се пристъпва към стандартната процедура по принудително събиране. Според тази процедура, преди да преминат към принудителните мерки за събиране, данъчните дават последен шанс на длъжника да плати налозите си заедно с лихвите в 14-дневен срок. Това става с уведомително писмо. След това НАП пристъпва към налагане на обезпечителни мерки - най-често заповед за работна заплата, банкови сметки и при необходимост - налагане на възбрана върху имущество. По закон - дори да се блокира сума от заплата, на длъжника се оставят до 250.00 лв. месечно. Със същата сума длъжникът може да се разпорежда и ако данъчните му блокират банковата сметка“. ⁴³

На 17.01.2011 г. е публикувана статия **„НАП не може да събере 9 млрд. лв. просрочени дългове“**. Статията потвърждава казаното от нас относно несъбиране на наложените глоби.

„Близо 9 млрд. лв. са просрочените данъчни задължения, като по-голяма част от тях са несъбираеми, съобщиха от Национална агенция по приходите (НАП) в понеделник. Сумата е натрупана през последните 15 години и почти всички вече са несъбираеми, благодарение и на пропуски в закона.

„По-голямата част от тази сума се дължи на сравнително безпрепятственото до скоро в България прехвърляне на фирми със задължения на различни социално слаби или маргинални социални групи в обществото“, коментира Росен Бъчваров, говорител на НАП, цитиран от БНТ.

Фрапирац е примерът със социално слаб, който притежава 170 фирми и дължи на хазната над 20 млн. лева - немалка част от тях са лихвите. За просрочени данъци наказателната лихва е равна на основния лихвен процент плюс 10%. За неплатени осигуровки обаче тя е още по-голяма - основният лихвен процент плюс 20%. Всичко това става несъбираемо при изтичане на давността. За данъците тя е 5 години.

„Ако вземем за пример да речем данъците върху доходите, които се декларират до края на април на следващата година от получаването на дохода и не се платят в тази година, то давността започва да тече от 1 януари на следващата година от получаване на доходите, които практически означава 6-годишна давност“, каза Бъчваров.

Ако НАП предприеме действия за принудително събиране, давността се прекъсва. Независимо от това, задълженията стават абсолютно несъбираеми след 10 години. Значително по-кратка е давността на задълженията към Топлофикация и ВиК-дружествата. Практика показва, че след като се обърнете към съда, той обикновено признава за несъбираеми неплатени сметки за парно и вода отпреди повече от три години.

От столичната топлофикация обаче предупредиха наскоро длъжниците си да не разчитат на автоматично прилагане на давността, тъй като при заведено дело срещу борчлията от страна на дружеството давността отпада.“⁴⁴

43 <http://www.duma.bg/duma/node/8487>

44 <http://mediapool.bg/show/?storyid=174903>

4. Допълнения

4.1. Доклад на Висшия съдебен съвет за определяне показателите за натовареността на магистратите в отделните нива и звена на съдебната власт за 2009 г.:

№	Съдилища	Брой дела за разглеждане	Брой свършени дела	Брой съдии по щат	Натовареност към делата за разглеждане	Натовареност към свършените дела
1	Районен съд - Велико Търново	7092	6113	16	36,94	31,84
2	Районен съд - Кубрат	1045	927	3	29,03	25,75
3	Районен съд - Ловеч	4328	3826	9	40,07	35,43
4	Окръжен съд - Разград	912	784	14	5,43	4,67

От статистическите данни се вижда, че районните съдилища в Търново, Кубрат и Ловеч са натоварени с повече дела за разглеждане от Окръжен съд - Разград. От двете графики за натовареност към делата за разглеждане и свършените дела се забелязва огромна разлика в цифрите. Причината за това е, че голяма част от делата се решават още на първа инстанция и много малко от тях биват обжалвани пред втора.

№	съдилища	Брой дела за разглеждане	Брой свършени дела	Брой съдии по щат	Отработени човекомесеци	Натовареност към делата за разглеждане	Натовареност към свършените дела
1	Окръжен съд - Ловеч	1607	1439	15	163,5	9,83	8,80
2	Окръжен съд - Велико Търново	2497	2155	28	276	9,05	7,81
3	Окръжен съд - Разград	912	784	14	145	6,29	5,41

По принцип окръжните съдилища разглеждат по-малко съдебни дела поради характера на дейността, като съдебна инстанция от второ ниво. Забелязваме, че делата които се разглеждат в Окръжен съд - Велико Търново, са около три пъти повече отколкото тези, които се разглеждат в Окръжен съд - Разград. В Окръжен съд - Ловеч се гледат близо 700 дела повече от Окръжен съд - Разград. Причината е малката площ на област Разград и съответно по-малкия брой население в сравнение с останалите две области. Съдиите в Окръжен съд - Ловеч - са с един повече (15) от броя на магистратите в Окръжен съд - Разград.

В Окръжен съд - Разград има средно по около 5,5 свършени съдебни дела по показател натовареност към броя съдии. Съдът във Велико Търново има двойно повече съдии, но само с 2,40 са повече свършените дела на един съдия, съотнесени към данните за съда в Разград. От трите съпоставяни съдилища, Ловеч има най-висок показател с 8,80. От графиката за натовареност към делата за разглеждане се наблюдава, че за Окръжен съд - Разград тя е 6,29, докато за Велико Търново е 9,05. Най-голяма натовареност има в Ловеч 9,83, което е с 3,5 повече от Разград.

По отношение на действителната натовареност:

№	съдилища	Брой дела за разглеждане	Брой свършени дела	Брой съдии по щат	Отработени човекомесеци	Натовареност към делата за разглеждане	Натовареност към свършените дела
1	Районен съд - Велико Търново	7092	6113	16	179,27	39,56	34,10
2	Районен съд - Кубрат	1045	927	3	36	29,03	25,75
3	Районен съд - Ловеч	4328	3826	9	107	40,45	35,76
4	Окръжен съд - Разград	912	784	14	145	6,29	5,41

Районен съд - Велико Търново поддържа тенденцията за висока натовареност в сравнение с останалите наблюдавани съдилища в градовете Кубрат, Ловеч и Разград (Доклад на Висш съдебен съвет, 04.2010 г.). Действителната натовареност на съдилищата показва, че Районен съд - Ловеч с натовареност към свършени дела 35,76 измества Районен съд - Велико Търново, който е с 34,10. Районен съд - Кубрат е на трето място по този показател с 25,75. Съдиите в Окръжен съд - Разград са на последно място по действителна натовареност с 5,41, но това е относително сравнение заради различната специфика на институциите.

В много от съдилищата се забелязва прекалено голям брой съдии, а малко дела. Твърде неефективна е работата на подобни институции. Центърът на НПО коментира този проблем през месец май 2010 г. Тогава организацията направи разкритие, че един прокурор или съдия в административен съд разглежда 3 пъти по-малко дела от колегите си в Районен съд, но възнаграждението е по-голямо.

На 30.09.2010 г. е публикувана статия в интернет страницата <http://mediapool.bg> със заглавие: **“България шампион по брой на прокурори и съдии, но с неефективно правораздаване. Едно дело струва от 83 до 3552 лева”**

България е първа в Европа по брой на прокурори на глава от населението и на едно от члените места по брой на районни съдилища. Българските съдии работят по 1600 часа годишно. Съдебната система не е ефективна. В страната има драстични разлики в цената на правораздаването в отделните съдилища. Това са част от констатациите, обявени в четвъртък по време на семинар на Висшия съдебен съвет (ВСС), посветен на натовареността на магистратурата.

Данните за цената на правораздаването изнесе Иван Колев от ВСС. Делата в районните съдилища струват от 83 до 1515 лева, а в административните от 181 до 1515 лева. Аритметиката е направена по простия принцип - разходи за съдилище и брой дела. Едно дело във Районния съд във Варна струва 83 лева, в София 87 лева, а в Малко Търново 1237 лева. Най-скъпите съдебни процеси се провеждат във Военния съд в Плевен. Там делото се оценява на 3552 лева, докато съдът "под пагон" в София правораздава срещу 1328 лева на процес.

Иван Колев, който е шеф на бюджетната комисия във ВСС, обяви още, че тази година магистратите няма да получат допълнително материално стимулиране. Миналата година ВСС гласува 13-та заплата за заетите в системата, но финансовият министър Симеон Дянков отказа да даде парите. Това доведе до скандал, който обаче завърши с получаването на "коледните" добавки.

Фактът, че правосъдната система е неефективна, бе признат от председателя на Върховния административен съд (ВАС) Константин Пенчев, който е номиниран за нов омбудсман на страната. Той посочи, че в България са разкрити много ненужни съдилища, а за пример даде тези в Царево и Гълъбово. Пенчев не пропусна да отбележи и опита за създаване на съдилище в Приморско, където магистрати се сдобиха евтино с имоти на първа линия като "крайно нуждаещи".

В контекста на темата за натовареността на съдилищата, Пенчев изнесе стряскащ факт.

В Костинброд например има 7 прокурори, които за една година са написали 11 обвинителни акта. Съдиите в градчето до София са петима. Подобно е положението и в Своге.

Председателят на Върховния касационен съд (ВКС) проф. Лазар Груев обаче защити съдиите от малките населени места, които месечно разглеждат по 8-9 дела, докато на колегите им в София се падат по около 90 дела.

Ако завиждате на тези, които имат 8-9 дела, защо не отидете при тях, запита той колегите си. Там един съдия гледа граждански, бракоразводни, облигационни дела, а в София от 90 дела, 50 са заповедни, посочи Лазар Груев. Той защити тезата, че хората в малките населени места имат нужда както от здравеопазване, така и от достъп по правосъдие.¹

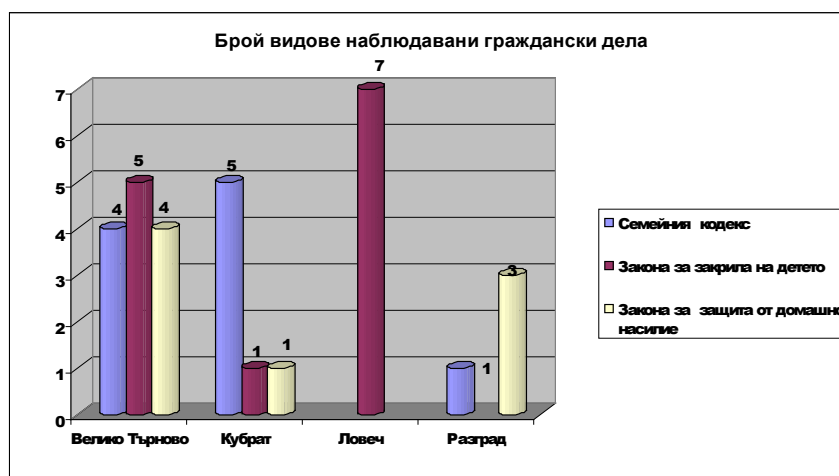
4.2. Статистически данни от наблюдението

Районен съд - Велико Търново: Наблюдавани са 17 наказателни дела, от които 9 (52,00%) са за престъпления от общ характер и 8 (48,00%) са за престъпления от частен характер. Наблюдавани са и 13 граждански дела, от които 4 (30,77%) са бракоразводни с произнасяне по вината, за издръжка и промяна на издръжка, 4 (30,77%) са по Закона за защита от домашното насилие, 4 (30,77%) са по Закона за закрила на детето, 1 (7,69%) е по Закона за задължения по договорите.

Районен съд - Кубрат: Наблюдавани са 21 наказателни дела, от които 15 (71,43%) са за престъпления от общ характер и 6 (28,57%) са за престъпления от частен характер. Наблюдавани са и 9 граждански дела, от които 5 (55,56%) са бракоразводни с произнасяне по вината, за издръжка и промяна на издръжка, 1 (11,11%) са по Закона за защита от домашното насилие, 1 (11,11%) по Закона за закрила на детето и 2 (22,22%) други граждански дела по ГПК.

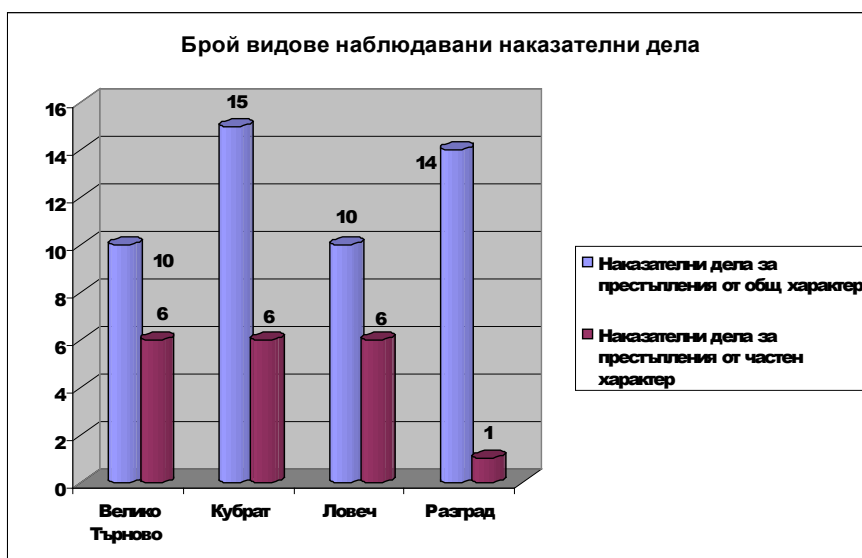
Районен съд - Ловеч: Наблюдавани са 16 наказателни дела, от които 10 (62,50%) са за престъпления от общ характер и 6 (37,50%) са за престъпления от частен характер. Наблюдавани са и 14 граждански дела, от които 1 (7,14%) са бракоразводни с произнасяне по вината, за издръжка и промяна на издръжка, 7 (50,00%) са по Закона за задължения по договорите, 4 (28,58%) са по Закона за закрила на детето, 1 (7,14%) е по Кодекса на труда, 1 (7,14%) е по ГПК.

Окръжен съд - Разград: Наблюдавани са 15 наказателни дела, от които 14 (93,30%) са за престъпления от общ характер и 1 (6,70%) са за престъпления от частен характер. Наблюдавани са и 15 граждански дела, от които 1 (6,70%) са бракоразводни с произнасяне по вината, за издръжка и промяна на издръжка, 3 (20,00%) са по Закона за защита от домашното насилие, 7 (46,70%) са по Закона за отговорността на държавата, 4 (26,60%) са по Граждански процесуален кодекс.

¹ <http://mediapool.bg/show/?storyid=170623&srcpos=1>

В Районен съд - Ловеч са наблюдавани 7 дела по Закона за закрила на детето. В Районен съд - Велико Търново са разгледани 4 дела по Семейния кодекс, 5 дела - по Закона за закрила на детето и 4 дела - по Закона за защита от домашно насилие. В Районен съд - Кубрат са разгледани 5 дела по Семейния кодекс, 1 дело - по Закон за закрила на детето и 1 дело по Закон за защита от домашно насилие. Забелязваме, че в Окръжен съд - Разград е разгледано 1 дело по Семейния кодекс и 3 дела - по Закона за защита от домашното насилие. Забелязва се голям брой на наблюдаваните дела по Закон за закрила на детето спрямо останалите градове. Впечатление прави високият процент наблюдавани дела по Семейен кодекс в град Кубрат, където по Закона за закрила на детето и Закона за защита от домашното насилие е наблюдавано само по 1 дело. Много висок е броят на делата по Семейния кодекс в сравнение с град Разград. Кубрат е най-малката община от четирите наблюдавани, а има най-голям брой дела по този закон.

В Окръжен съд - Разград и Районен съд - Кубрат са наблюдавани най-много наказателни дела за престъпления от общ характер - 14 и 15 броя. Почти поравно, но по-малко такива дела са наблюдавани в районните съдилища на Ловеч и Велико Търново. Поравно са наказателни дела от частен характер в Районен съд - Ловеч и Районен съд - Кубрат. Най-малко дела са наблюдавани в Окръжен съд - Разград. Балансът при разпределението на дела от общ и частен характер е най-добре постигнат в градовете Ловеч и Велико Търново. Там съотношението е близо 2:1.

При кои съдии са наблюдавани съдебните дела.

Районен съд - Велико Търново:

№	Съдия	СК	ЗЗДН	ЗЗД	НЧХД	НОХД	УБДХ
1	Емил Бобев					2	2
2	Кирил Хаджитанев					3	
3	Йордан Воденичаров	1		2			
4	Владимир Балджиев	1		1			
5	Десислава Чалъкова				3		
6	Даниел Йорданов					2	
7	Владимир Страхилов				1		1
8	Явор Данаилов	1	2				
9	Пенко Цанков					2	

10	Искра Пенчева		1	1			
11	Младен Димитров		1				
12	Йоана Генджова	1					
13	Димитър Кръстев				1		
14	Мая Пеева		1				

Районен съд - Кубрат:

№	Съдия	СК	ЗЗДН	ЗЗД	ГПК	НЧХД	НОХД
1	Диана Петрова-Енева	3					
2	Пламен Ангелов	2		1	2	3	7
3	Албена Великова		1			3	8

Районен съд - Ловеч: При някои магистрати са наблюдавали повече дела по даден закон от други. Това е така поради разглеждането на някои от делата в 3, 4 или 5 поредни заседания в периода на наблюдението. Оттук се получава и разликата в натовареността на магистратите. В таблицата са отбелязани броят на заседанията, а не броят на делата. При мониторинга на Районен съд - Ловеч за натовареността на магистратите за един по-дълъг период от време се наблюдава равномерност на разглежданите дела от един съдия спрямо неговите колеги.

№	Съдия	ЗЗД	СК	КТ	НЧХД	НОХД	чл. 415 от ГПК	Облигационни дела
1	Георги Христов				1	1		
2	Мария Шолева				2	1		
3	Галя Маринова				1	2		
4	Йорданка Вутова				2	6		
5	Ирена Рабаджиева	4		2				
6	Наталия Райкова-Атанасова						1	
7	Ивенета Митова	3		1				
8	Ивелина Йорданова		1					
9	Цветомира Велчева	1						1

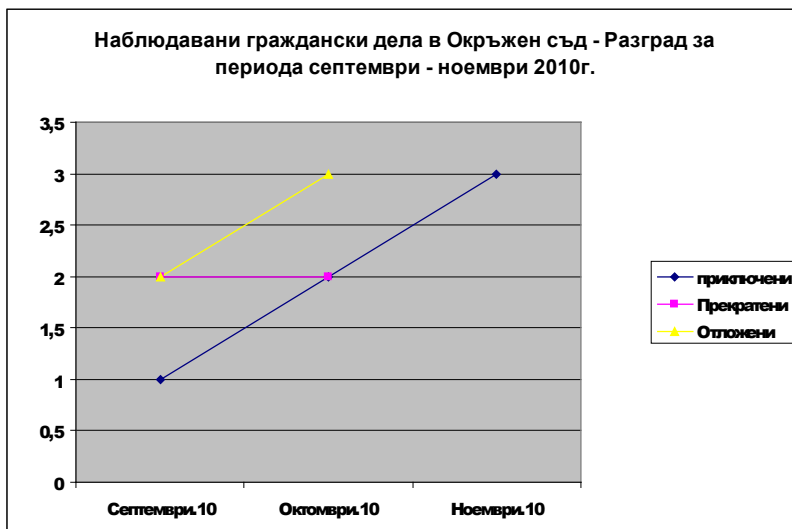
Окръжен съд - Разград:

№	Съдия	СК	ЗЗДН	ЗОДОВ	НЧХД	НОХД	ГПК
1	Рая Йончева			2			
2	Валентина Димитрова			2			1
3	Анелия Йорданова	1		3			3
4	Светла Робева					4	
5	Веселин Стоянов					2	
6	Теодора Найчева					2	
7	Димитринка Василева					4	
8	Лазар Мичев				1	2	
9	Константин Косев ⁴⁴		3				

² Константин Косев е съдия в Районен съд - Разград, но поради липсата на дела по ЗЗДН в Окръжен съд през наблюдавания период, екипът реши да продължи наблюдението на закона в Районен съд - Разград

Забелязва се неравномерно разпределение на делата между съдиите. Някои съдии са много по-натоварени от други. Най-фрапираща е разликата в Районен съд - Кубрат, където съдия Пламен Ангелов в разгледал 14 дела, от които 10 са наказателни и 4 са по ГПК. Прави впечатление, че колегите му гледат по-малко на брой дела.

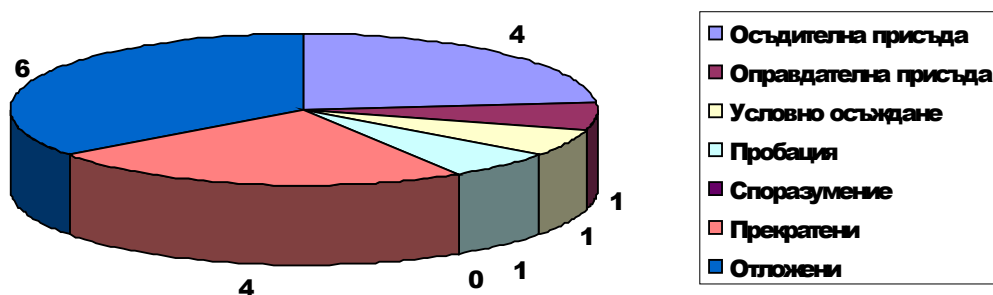
С какви съдебни актове са били приключени наблюдаваните съдебните заседания

За разлика от наказателните дела, при гражданските месец септември 2010 г. е най-слаб от гледна точка на движението на делата. Най-голям брой съдебни дела са разгледани и приключили през месец ноември 2010 г. Забелязва се повишаване на броя на съдебните дела от месец септември 2010 г. - 1 приключило дело, през октомври 2010 г. - 2 съдебни дела и през месец ноември 2010 г. са приключени 3 съдебни дела. Забелязва се покачване броя на отложените и приключилите дела. Постоянен си остава броят на прекратените дела.

Районен съд - Велико Търново: Прави впечатление, че най-голям брой от наказателните дела са отложени. Прекратените и приключилите с осъдителна присъда дела са равен брой (4). Не може да не се отбележи, че е голям броят на отложените дела, което е доста притеснителен факт. Това води до забавяне на правораздаването.

Наказателни дела в Районен съд - Велико Търново

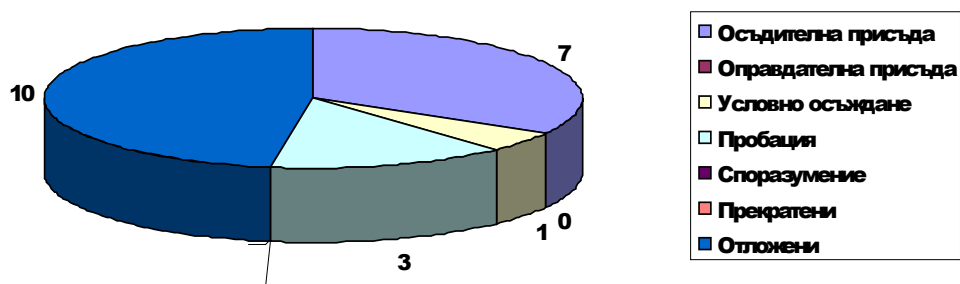
Прави впечатление, че от всички наблюдавани 17 наказателни дела в Районен съд - Велико Търново, 6 дела са отложени. С условната присъда е приключило 1 дело. От общо 17 наблюдавани наказателни дела, 4 са прекратени, а 4 са приключили с осъдителна присъда.

От наблюдаваните граждански дела през месец септември 2010 г., няма приключили дела, но има 2 отложени и 1 прекратено дело. През месец октомври 2010 г. са приключили 4 броя дела, прекратените през месец октомври спадат на 1 дело и през месец ноември 2010 г. отново остава на нивото на 1 съдебно дело. Забелязва се че най-много дела са се гледали през месец октомври 2010 г., където приключенията са и най-голям брой - 4.

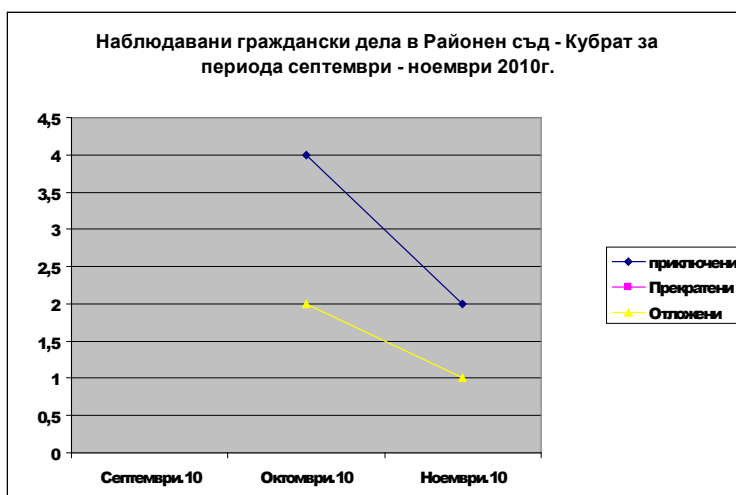
Районен съд - Кубрат:

- 1 ГПК съдът ще се произнесе в законовия срок.
- 1 ГПК със забрана на ответника да се доближава до дома на ищцата.
- 1 НАХД приключва с административна глоба.
- 1 НЧХД приключва с настаняване в ДПБ Бяла.
- 2 НОХД приключва с осъдителна присъда.
- 2 НОХД приключва с присъда-заплащане на обезщетение.
- 1 НОХД приключва с условна присъда.
- 1 НОХД приключва с обществено порицание.
- 3 НОХД приключва с присъда пробация.
- 4 граждански дела са приключени с решения.

Наказателни дела в Районен съд - Кубрат

Наказателните дела в Районен съд - Кубрат са 21 броя. С условната присъда е приключило 1 дело. От разгледаните дела, 3 са приключили с пробация. От общо 21 наблюдавани наказателни дела, 10 са отложени, а 7 са приключили с осъдителна присъда. Резултатите сочат, че почти половината от делата се отлагат най-често поради нередовно призоваване на свидетелите.

Гражданските дела, които приключват с решение през месец октомври 2010 г., са 4, докато през месец ноември 2010 г. намаляват наполовина (2 дела). Отложените дела следват подобна скала - през месец октомври 2010 г. са отложени 2 дела, докато през месец ноември 1. Прави впечатление, че през месец септември 2010г. не са наблюдавани граждански дела. Наблюдението в град Кубрат започна след обучението на местните организатори в град Велико Търново, което доведе до закъснение в предварителния график. В края на месец септември 2010г. не е имало предвидени граждански дела за наблюдение, което е наваксано през следващите 2 месеца.

Районен съд - Ловеч:

4 НОХД - приключват с присъда лишаване от свобода.

1 НОХД - приключва с присъда пробация.

1 по Закона за закрила на детето - приключено с решение на съда за прекратяване настаняването на дете в ДДЛРГ.

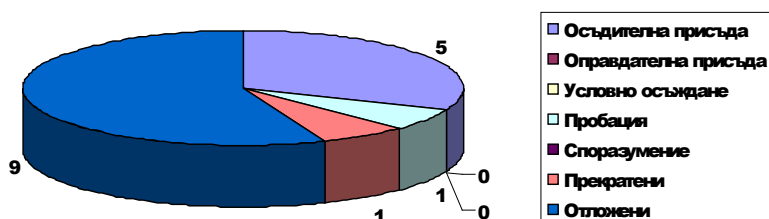
1 дело по СК приключи със споразумение между страните.

1 НЧХД се прекратени поради оттегляне на тѣжбата от ищеца.

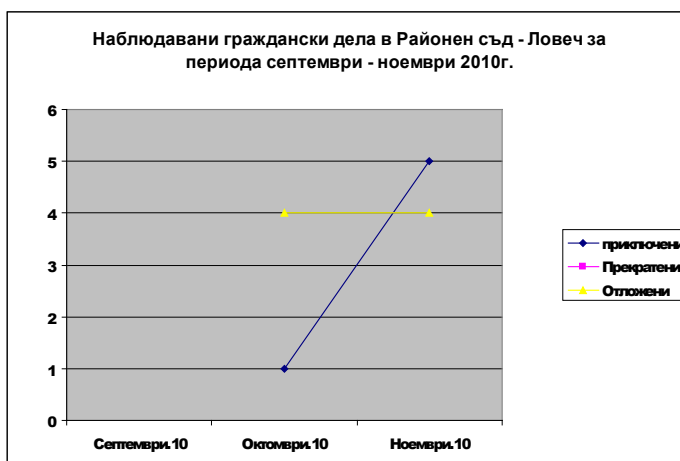
1 НЧХД, приключи с присъда - заплащане на обезщетение

1 дело от КТ, което приключи с присъда работодателят да изплати парично обезщетение.

3 ГПК съдът ще се произнесе в законовия срок.

Наблюдавани са 16 наказателни дела в Районен съд - Ловеч, като са отложени 9 съдебни дела. От общо 16 наблюдавани наказателни дела, само 1 е прекратено, а 5 са приключили с осъдителна присъда. Общо 11 дела са отложени, поради неявяване на свидетели или на някои от страните по делата. Причина за това е нередовното призоваване на свидетелите. Много малък процент от призованите по този начин хора се явяват, защото рядко получават своята призовка. Трябва да се изгради ефективна система за призоваване на свидетелите чрез стимулиране на призовкарите да посещават адреса няколко пъти.

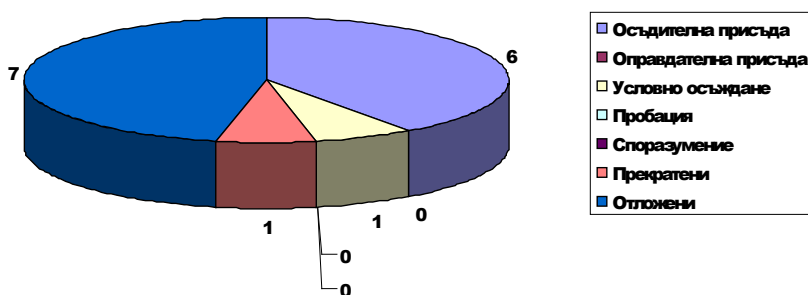

Наблюдението в Районен съд - Ловеч стартира със закъснение, поради проведеното обучение на местни организатори в град Велико Търново. Това забави наблюдението през месец септември 2010 г., което беше наваксано през следващите два месеца на проекта. Забелязваме, че има тенденция на увеличение броя на приключените дела. Няма нито едно прекратено дело, а броят на отложените дела си остава постоянен и през двата месеца от наблюдението.

Окръжен съд - Разград:

- 4 ГПК приключва съдът ще се произнесе в законовия срок.
- 1 ЗЗДН приключва с решение молбата на ищцата детето да бъде при нея е отхвърлена.
- 1 ГПК приключва с решение за парично обезщетение.
- 4 ГПК са прекратени.
- 3 НОХД приключват с ефективна присъда.
- 1 НОХД приключва съдът ще се произнесе в законовия срок.
- 1 НОХД приключва с условна присъда
- 2 НОХД приключва с мярка за неотклонение.
- 1 НОХД се прекратява.

Наказателни дела в Окръжен съд - Разград

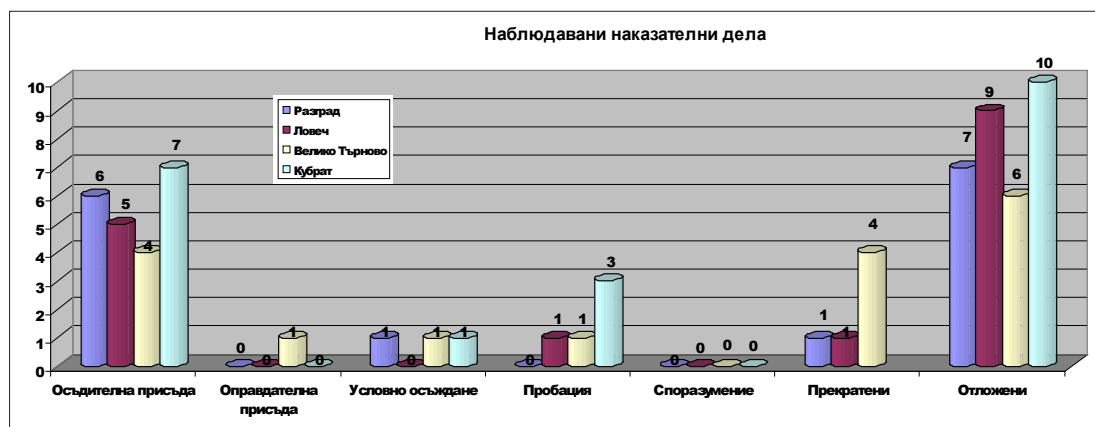

Забелязваме, че от всички наблюдавани 15 наказателни дела в Окръжен съд - Разград, 7 са отложени. С условната присъда е приключило 1 дело. Според нас е не е обществено оправдано и не е ефективно да се налагат масово т.нар. „условни присъди“. От общо 15 наблюдавани наказателни дела, само 1 дело е прекратено, а 6 дела са приключили с осъдителна присъда.

Брой приключени дела с постановен съдебен акт³

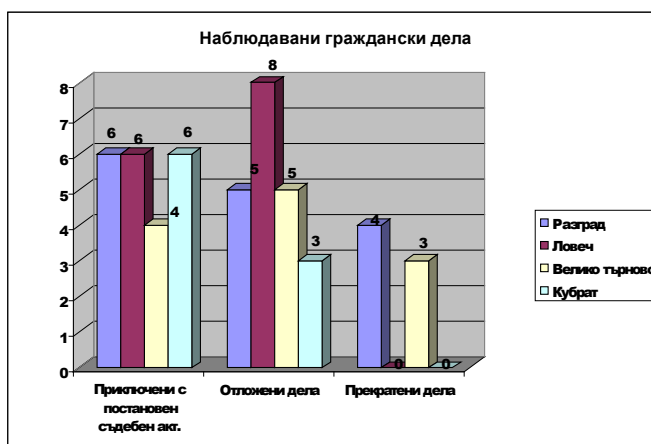
От общо наблюдавани 120 съдебни дела, 63 са приключени с постановен съдебен акт. От тях 37 са наказателни дела и 26 - са граждански.

- **Районен съд - Велико Търново:** общо 15 наблюдавани съдебни дела са приключили с постановен съдебен акт, от които 4 граждански дела и 11 наказателни дела.
- **Районен съд - Кубрат:** общо 17 съдебни дела са приключени с постановен съдебен акт, от които 6 са граждански дела и 11 наказателни дела.
- **Районен съд - Ловеч:** Общо 13 наблюдавани съдебни дела са приключени с постановен съдебен акт, от които 7 са наказателни дела и 6 са граждански.
- **Окръжен съд - Разград:** общо 18 наблюдавани съдебни дела са приключени с постановен съдебен акт, от които 10 са граждански дела и 8 наказателни дела.

При наблюдаваните наказателни дела в групата, прави впечатление големият брой на отложените дела от приключените с постановен съдебен акт. В районните съдилища на Ловеч и Кубрат има с най-голяма разлика отложени наказателни дела от Разград и Велико Търново. Най-голям брой осъдителни присъди има в град Кубрат, следван от град Разград и Ловеч. Прави впечатление, че няма нито едно сключено споразумение. Забелязва се, че около 50% от наблюдаваните наказателни дела са отложени поради нередовното призоваване на свидетели или на страни по делото. Наблюдението отчита много малък брой дела, които са приключили с условна присъда - по 1 във всяко от съдилищата.

Забелязва се, че три от наблюдаваните съдилища Окръжен съд - Разград, Районен съд - Ловеч и Районен съд - Кубрат приключват с еднакъв брой дела с постановен съдебен акт - 6 броя. Най-малко постановени съдебни решения има в Районен съд - Велико Търново - 4 съдебни дела, но същевременно има и 5 отложени съдебни дела. Най-малък брой отложени съдебни дела има в Районен съд - Кубрат - 3 броя. Прекратени граждански дела има в Окръжен съд - Разград - 4 броя, и в Районен съд Велико Търново 3 броя. Причини за тях са оттеглянето на

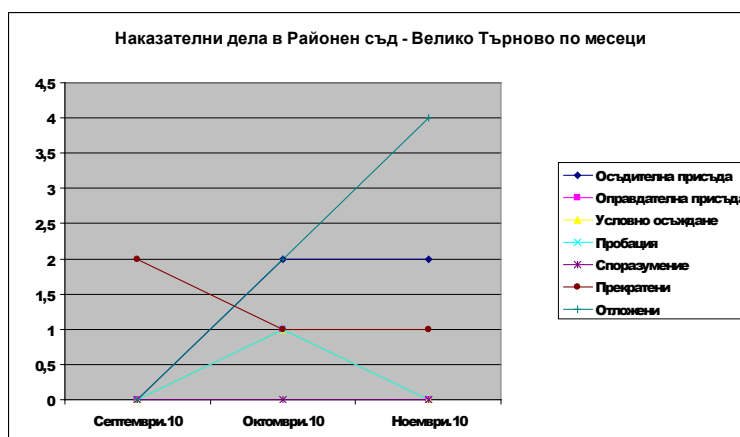
³ Наказателните дела приключват с присъда или с определение. Присъдата може да бъде оправдателна или осъдителна. Осъдителната присъда може изцяло или частично да потвърди първоначалното или измененото обвинение. Гражданските дела приключват с определения и с решения. С определение и при наказателните, и при гражданските дела може да се прекрати делото, да се отложи делото или да се одобри споразумение или съответно спогодба между страните.

подадените жалби.

Брой отложени дела

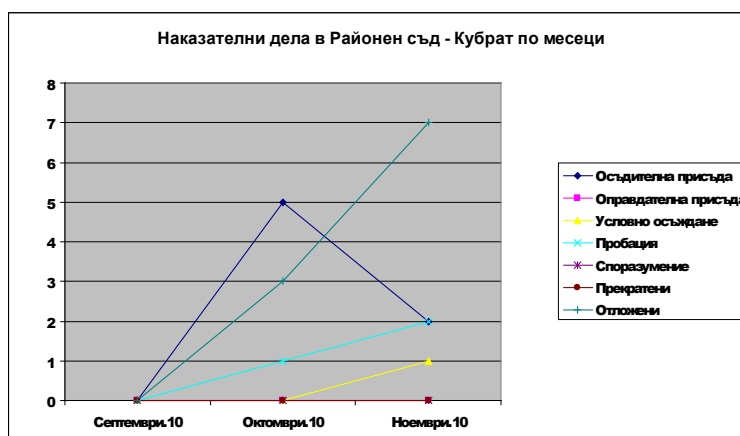
От общо 120 наблюдавани дела са отложени почти половината 57 дела (47,50%), а другите 63 дела (52,50%) са приключили с постановен съдебен акт. Забелязва се, че почти по равно са разпределени приключилите и отложените дела, като лек превес имат приключените дела.

Районен съд - Велико Търново: от 30 наблюдавани дела, 15 са отложени (50,00%). От тях 1 дело е отложено по СК, 6 дела по ЗЗДН, 6 наказателни дела за престъпления от общ характер и 2 наказателни дела от частен характер.

През месец септември 2010 г. няма приключени съдебни дела с осъдителна присъда. През другите два месеца от наблюдението има по 2 осъдителни присъди. Едно съдебно дело е приключено с пробация през месец октомври 2010 г. През същия месец са отложени 2 дела, а през следващия се забелязва, че те се увеличават двойно на 4. За разлика от прекратените дела, които през септември 2010 г. са 2, а през другите месеци намаляват на по 1 прекратено дело. Забелязва се тенденция към увеличение на отложени дела за сметка на прекратените, които намаляват. Броят на делата, приключили с осъдителна присъда, се запазва непроменен през целия период.

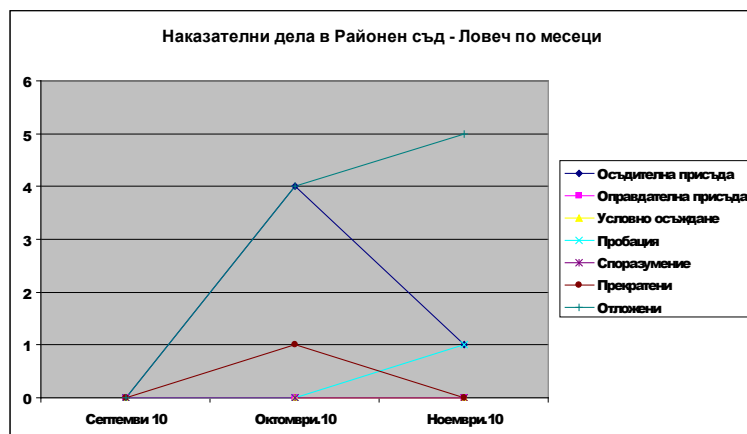
Районен съд - Кубрат: от 30 наблюдавани дела, 13 са отложени (43,33%). От тях 3 дела са по ГПК, 6 наказателни дела от общ характер и 4 наказателни дела от частен характер.

Не са наблюдавани съдебни дела през месец септември 2010 г., които да са прекратени. Приключилите дела с осъдителни присъди през месец октомври 2010 г. са 5 броя, докато през месец ноември 2010 г. те намаляват на 2 броя. Отложените дела през месец октомври са 3 броя, докато през месец ноември те се покачват на 7 броя. Наблюдавани са и 1 присъда пробация през месец октомври и 2 броя през ноември. Забелязва се тенденция

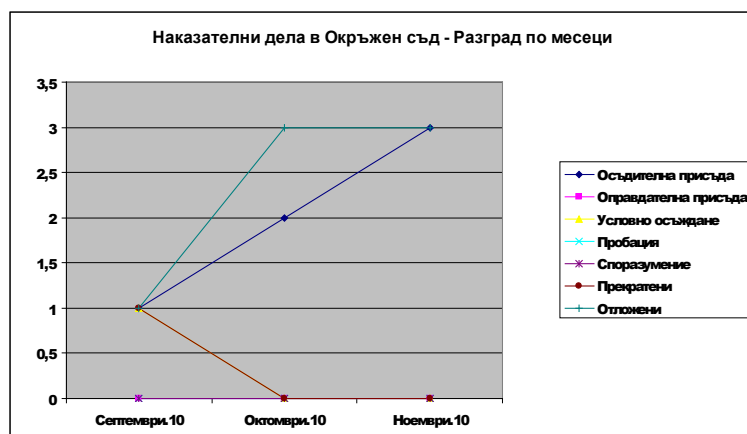
на увеличение на отложените дела и на тези, които са приключили с пробационни мерки. За разлика от тях, делата с осъдителна присъда клонят към намаляване. Тук също се забелязва доста притеснителен факт. Много малък е броят на приключените дела. Забелязва се отново проточване на делата и намаляване ефективността на правосъдието.

Районен съд - Ловеч: от 30 наблюдавани дела, 17 са отложени (56,6%). О тях 6 дела по ГПК, 2 дела по ЗЗДетето, 5 наказателни дела от общ характер и 4 наказателни дела от частен характер.

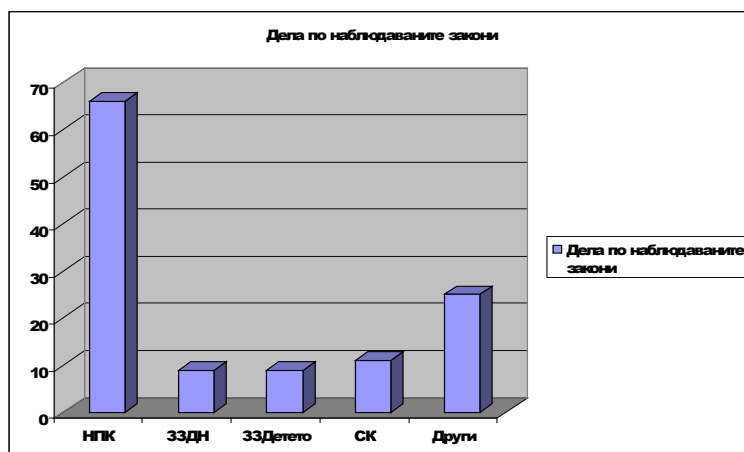
Не са наблюдавани наказателни дела през месец септември 2010г. в Районен съд - Ловеч. През месец октомври 2010 г. са приключили 4 дела с осъдителни присъди, докато техният брой през месец ноември 2010г. се понижава до 1 дело. Има 1 съдебно дело, приключило с присъда пробация през месец ноември 2010 г. Отложените дела през месец октомври 2010 г. са 4 броя, докато през ноември 2010 г. техният брой се покачва на 5 броя. Забелязва се тенденция на увеличение на отложените дела и условната присъда „пробация“, за сметка на осъдителните присъди. Това е лоша практика, която води до неефективност на възпитателните мерки на съда. Пробацията е вид условна присъда.

Окръжен съд - Разград: от общо 30 наблюдавани съдебни дела, 12 са отложени (40.00%). От тях 2 са отложени по ЗЗДН, 1 брачно дела, 1 по ЗОДОВ, 1 по ГПК, 6 наказателни дела за престъпления от общ характер и 1 наказателно дело от частен характер.

Забелязва се, че броят на приключилите наказателните дела в Окръжен съд - Разград всеки месец нараства с по едно дело. През месец септември 2010 г. с осъдителна присъда приключва 1 дело, през октомври 2010 г. 2 дела а през месец ноември 3 броя дела. Има една условна присъда през месец септември 2010 г. Отложено е 1 дело през месец септември 2010 г., а през месеците октомври и ноември 2010 г. има по 3 отложени дела. Броят на прекратените дела е обратно пропорционален на броя на отложените и приключените дела. Докато те вървят към повишаване, прекратените дела се понижават.

Обект на наблюдение: Прилагани закони при наблюдаваните съдебни дела

Общият брой на наблюдаваните дела е 120. От тях най-много са делата по НПК (66 броя - 55%). По други закони са разгледани 25 дела (20.83%), а 11 дела (9.17%) са наблюдавани по Семейния кодекс. По Закона за закрила на детето и Закона за защита от домашното насилие са наблюдавани съответно по 9 съдебни дела (7.5%).

Районен съд - Велико Търново:

- Закон за закрила на детето (ЗЗД) - 3
- Закон за защита от домашното насилие (ЗЗДН) - 5
- Наказателен процесуален кодекс (НПК) - 14
- Закон за задълженията и договорите - 1
- Семейен кодекс (СК) - 4
- УБДХ - 3

Общо - 30

Районен съд - Кубрат:

- Семейен кодекс - 5
- Закон за закрила на детето - 1
- Наказателно-процесуален кодекс (НПК) - 20
- Указ за борба с дребното хулиганство (УБДХ) - 1
- Граждански процесуален кодекс (ГПК) - 2
- Закон за защита от домашното насилие (ЗЗДН) - 1

Общо - 30

Районен съд - Ловеч:

- Закон за закрила на детето (ЗЗД) - 8
- Наказателно-процесуален кодекс (НПК) - 16
- Семейен кодекс - (СК) - 1
- Кодекс на труда - 3
- Граждански процесуален кодекс (ГПК) - 2
- Облигационни дела - 1

Общо - 30

Окръжен съд - Разград:

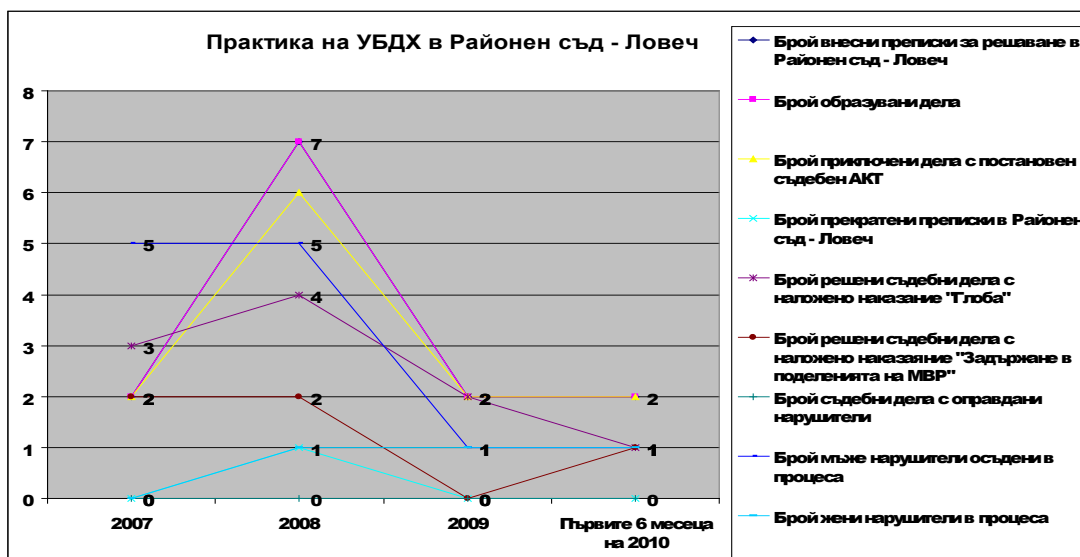
- Граждански процесуален кодекс ГПК - 4
- Семейен кодекс (СК) - 1
- Наказателно-процесуален кодекс (НПК) - 15
- (ЗОДОВ) - 7
- Закон за защита от домашното насилие (ЗЗДН) - 3

Общо - 30

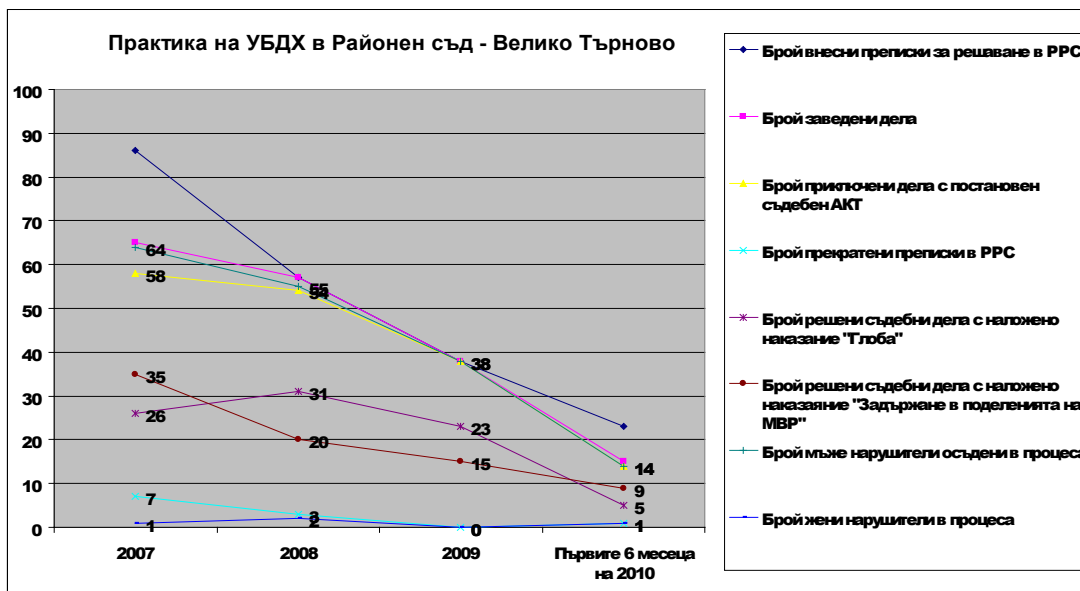
4.3. Приложение на УБДХ в наблюдаваните съдилища

ПРАКТИКАТА ПО ПРИЛАГАНЕ НА УБДХ

СТАТИСТИКА ЗА НАБЛЮДАВАНИТЕ ДЕЛА ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО, КУБРАТ, ЛОВЕЧ И РАЗГРАД, СЕПТЕМВРИ - НОЕМВРИ 2010 г.

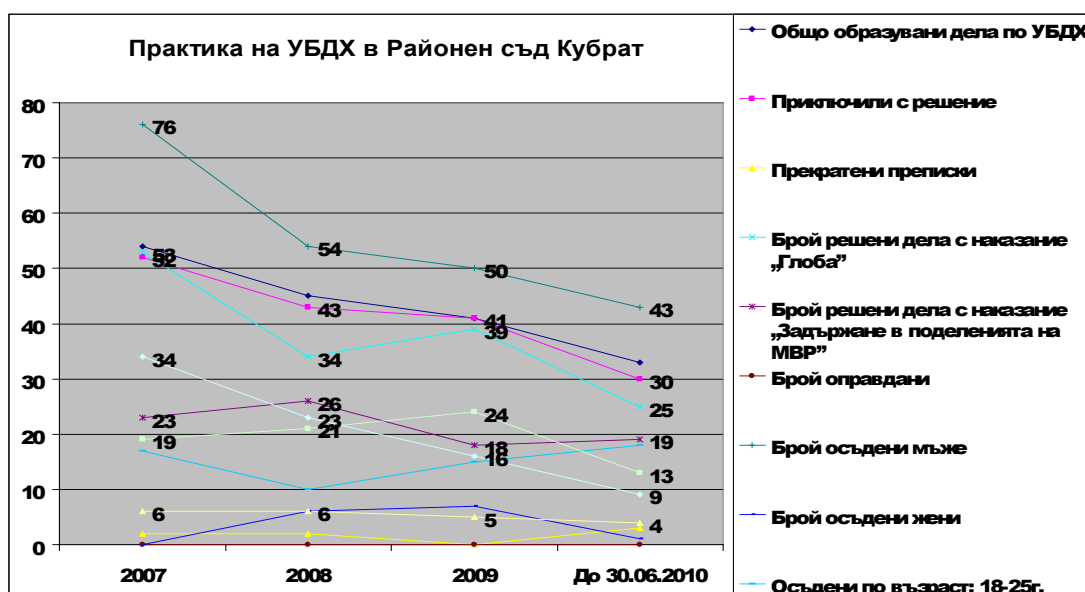
Практиката в град Ловеч по УБДХ е със символични стойности, съотнесена към някои градове с подобна големина. През 2007 година по указа за УБДХ в Районен съд - Ловеч са били наказани 5 човека, всичките са мъже. През 2008 година броят им се е покачил на 6, като 1 е жена. Магистратите в Районен съд - Ловеч предпочитат да налагат наказание „глоба“ пред „задържане в поделенията на МВР“.

Най-много съдебни дела по УБДХ в Районен съд - Велико Търново са разгледани през 2010 година - 9 броя. През 2008 г. са внесени за решаване 2 преписки, което е с 1 брой повече от внесените преписки през 2007 г. През следващата 2009 г. е гледано 1 дело. В съдебните решения преобладават наказания „глоба“ и през целия период са осъждани само мъже.

През 2007 г. по приложение на УБДХ в Районен съд - Кубрат са били приключени 52 дела с решения. Забелязва се, че броят дела всяка година намалява и през 2009 г. те вече са 41 дела. Броят на наказаните с „глоба“ за периодът 2007 г. - до първата половина на 2010

г. е по голям с 65% в сравнение със „задържане в поделенията на МВР“, които са 17 броя. Забелязва се намаление в броя на делата - образувани и приключили.

Статия „Ученик ще лежи в кучкарника на МВР в Разград“ е публикувана на 29.10.2010 г. във вестник „Стандарт“. Статията описва как „УБДХ се прилага много успешно“ не само за пълнолетни лица, а и за непълнолетни. Съдия Атанас Христов наказва поравно двамата нарушители, въпреки че единият е само на 16 години. Според нас полицейските служители трябва особено внимателно да преценяват степента на наказание с цел превенция и поправимост. Инспекторите от Детска педагогическа стая към РУП е необходимо да са запознати и да дават писмени становища, когато са задържани от полицията юноши, деца и юноши под 18 г. Полицейските инспектори да се срещнат с тях и да ги разпитат съгласно Закона за МВР и ЗБГПМН. Прокуратурата трябва да наблюдава тези съдебни дела приоритетно.

„Гимназист ще лежи 11 денонощия в кучкарника на МВР в Разград. Той е осъден заради среднощен бой пред дискотека. 16-годишният Еркин Метин от Цар Калоян бил спипан от полицейски патрул в общинския център на 16 октомври след полунощ да се бие с 25-годишния си съгражданин Метин Назъм.

Двамата са осъдени по Указа за борба с дребното хулиганство, като ненавършилият пълнолетие побойник е наказан с 11 денонощия арест, а присъдата на пълнолетния е 12 дни.

Ученикът е съден в отсъствие на социален работник. Докато лежи две седмици в кучкарника на МВР, той ще е лишен и от обучение. Възропта местна неправителствена организация, която осъществява граждански мониторинг над съда.

Центърът на неправителствените организации в града е изпратил жалба до председателя на Окръжния съд с протест за вида и размера на наказанието.

Районният съдия Атанас Христов постановил присъдата, обаче счита че деянието е обществено опасно. Среднощните сбивания край питейните заведения стават обикновено след употреба на алкохол и понякога от тях произтичат непоправими последици. Такива са случаите със студентите Стоян Балтов и Кирил Въжаров, които починаха при такива сбивания. Затова подобни прояви трябва да се наказват с цялата строгост на закона, пише в мотивите си магистратът.“

4 <http://www.standartnews.com/news/details/id/84272/>

Коментар от Центъра на НПО в Разград за приложение на УБДХ:

Основните институции за подкрепа на деца в риск са в три отделни системи: образование, социална закрила и обществен ред. В Разград има и Център за обществена подкрепа, който се управлява от Община Разград.

Независимо че в България все още липсва развита успешна система за детско и младежко правосъдие, ние бихме предложили ефективен механизъм за взаимодействие в рамките на съществуващите правни норми.

Според нас полицейските служители трябва особено внимателно да преценяват степента на наказание с цел превенция и поправимост. Инспекторите от Детска педагогическа стая към РУП е необходимо да са запознати и да дават писмени становища, когато са задържани от полицията юноши деца и юноши под 18 г. Полицейските инспектори да се срещнат с тях и да ги разпитат съгласно Закона за МВР и ЗБППМН. Едва след това съставеният акт по УБДХ е удачно да бъде внесен в съда за разглеждане и решаване. Това действие може да бъде извършено в рамките на работния ден и няма да бъде пропуснат 24-часовият срок за внасяне на акта в съда.

Ние сме обезпокоени, че при тези особени производства не се прилагат от съда Законът за закрила на детето, който задължително изисква становище на Отдел за закрила на детето, когато става дума за малолетен и непълнолетен.

Ние наблюдаваме **бездействие и незаинтересованост на Д„СП“ - Разград и Отдела за закрила на детето**, въпреки че местните медии огласиха поне два такива случая. Ние написохме писмо и до г-жа Росица Нешева с молба за съдействие.

Обезпокоителна е и пасивността на прокуратурата в Разград, която не участва по принцип в производства по УБДХ. Невъзможността да се обжалват тези съдебни актове лишава гражданите от право на протест пред горестоящия съд. Прокуратурата би могла да се ангажира поне със съдебните дела, в които участват непълнолетни лица и да изказва становище.

Сериозен аргумент е образуваното дело в Конституционния съд по молба на ВАС. С определение от 01.11.2010 г.⁵ Върховен административен съд сезира Конституционния съд относно приложението на Указа за борба с дребното хулиганство от съда в Разград. Въпросът към конституционните съдии е да отговорят относно **„решението на районния съдия не подлежи на обжалване и се изпълнява незабавно“.**

За първи път в съдебен акт по УБДХ се признава, че на „обвинения се налага наказание лишаване от свобода“. Задържането в поделенията на МВР е признато за ограничаване на човешките права.

На 17.11.2010 г. Конституционният съд образува конституционно дело №19/2010 г. по искане на тричленен състав на Върховния административен съд за установяване противоконституционност на чл. 7 от Указа за борба с дребното хулиганство. За докладчик по делото е определен съдията Евгени Танчев.⁶

Ние наблюдаваме практика полицията в Разград да налага две различни наказания за едно и също провинение.

През последните месеци зачестиха случаите, според медиите, когато полицейски служители в град Разград задържат за 24 часа в поделенията на МВР граждани, които са нарушили обществения ред. Тези действия на полицията са в съответствие със Закона за МВР, който позволява това наказание без санкция на съда. На същите граждани полицията съставя и акт по УБДХ за установено администра-

⁵ по адм. дело № 13284/2010.

⁶ <http://www.constcourt.bg/Pages/Document/default.aspx?ID=1481>

тивно нарушение. В над 95% от всички случаи до момента съдът в Разград наказва тези граждани и по УБДХ.

На практика наказаните граждани получават две различни наказания - по Закона за МВР и УБДХ. Ние смятаме това за сериозно нарушение на основен принцип в правото - не може да се налага повече от едно наказание за едно нарушение.

Полицейските служители трябва да преценят кой закон да прилагат, за да се изпълни силата на общественото въздействие и превенция. Според нас е необходимо да се подобри процесът на установяване и преценка на степента на нарушението от полицейските служители. Спешно трябва да настъпи промяна в тази област.

Може да се приеме, че **наложените административни наказания по УБДХ, след вече наложено по Закона за МВР, стават автоматично недействителни.** Наказаните граждани могат да си потърсят правата в съда заради прекомерност и претърпени вреди от страната на полицията и съда.

В град Разград са съставени по над 100 полицейски акта по УБДХ за 2009г. и 2010 г., което поставя сериозни въпроси. Ние наблюдаваме приложението на този много спорен акт в общо 20 града в Северна България. Липсва сериозно обяснение за значителния брой наказани граждани по УБДХ в град Разград, като се съпостави със съседните областни центрове и с останалите близки по характеристики градове.

ПРЕПОРЪКИ НА ГРАЖДАНСКОТО НАБЛЮДЕНИЕ ПО ПРИЛАГАНЕ НА УКАЗ ЗА БОРБА С ДРЕБНО ХУЛИГАНСТВО (УБДХ):

Съдебната практика по УБДХ показва налагане на непълнолетни граждани административно наказание „задържане в поделенията на МВР“, с постановено решение на Районен съд - Разград. **За охраняване правата на децата и спазване на гарантираните човешки права, предлагаме да се обърне специално внимание на тези производства:**

1. Съдът да уведомява задължително Дирекция „Социално подпомагане“ и Отдела за закрила на детето, като изисква доклад в изпълнение на Закона за закрила на детето.
2. Съдът да уведомява задължително прокуратурата и да изисква становище от държавните адвокати.
3. Съдът да не разглеждат веднага полицейските актове по УБДХ, като се прецени общественият интерес и се изпълнят препоръките в т.1 и т.2;
4. Да се избягва налагане на наказание „задържане в поделенията на МВР“ на непълнолетни граждани, съгласно УБДХ, защото то не е ефективно и липсват нормални условия за изтърпяването му. Младежите в тази възраст трябва задължително да посещават учебни заведения и така съдът препятства достъпа на юношите до образование.
5. Полицията да създаде регистър за налаганите наказания по УБДХ, който да се контролира от прокуратурата.
6. Прокуратурата да участва в съдебни производства срещу непълнолетни младежи, обвинени по УБДХ в нарушение на обществените порядки.

Прилагане от МВР на две наказания за едно и също провинение е възможно, защото едното наказание е по ЗМВР, а другото по УБДХ. В УБДХ в чл. 8. (2) е записано: „(Изм. - ДВ, бр. 70 от 2006 г.) На лицата, извършили дребно хулиганство, се издава писмена заповед за задържане по реда на чл. 63, ал. 1, т. 8 ЗМВР във връзка с чл. 62 и 63 от Правилника за прилагане на Закона за Министерство на вътрешните работи (ППЗМВР) и Инструкция № I-167/23. VII.2003 г. за реда за действие на полицейските органи при задържането на лица в структурните звена на МВР, за оборудването на местата за настаняване на задържани лица и реда в

тях, издадена от министъра на вътрешните работи (ДВ, бр. 71 от 2003 г.).“

ПРЕДЛАГАМЕ:

1. Съдът да събира доказателства за всички полицейски действия, предприети към наказани граждани по УБДХ, преди внасяне на преписките в съда. Полицията да представя документ, с който гарантира, че не са налагани други наказания на обвинените граждани по УБДХ.
2. Полицията да представя на съда всички документи по установяване на нарушенията по УБДХ, за да гарантира че липсват основания за съмнение в прекомерност и превишаване на власт.
3. По силата на надзора за законност, прокуратурата да изисква от полицията задължително да й представя информация за всички актове и действия по УБДХ, преди внасянето им в съда.

4.4. НАШИТЕ МЕСТНИ ПАРТНЬОРИ

Велико Търново: Сдружение "Център по медиация" е регистрирано в Великотърновски окръжен съд през 2006 г. и е вписано в Централния регистър на неправителствените организации, които работят в обществена полза към Министерство на правосъдието на Република България. Мисията на организацията е да се създаде нова култура за решаване на спорове. Основни цели - да разрешава спорове, чрез поощряване на използването на медиация и осигуряване на връзка между медиацията и съдебното производство; да се съдейства за формиране и развитие на нови способности за извънсъдебно разрешаване на спорове, да се спомогне за практическата подготовка в областта на медиацията на юристи, икономисти, психолози студени от различни специалности и други.

Центърът по медиация е осъществил и поддържа добри контакти с представителите на местна власт, на съда, на неправителствени организации в региона. Центърът е подписал Меморандум за сътрудничество с Окръжен съд - Велико Търново, Районен съд - Горна Оряховица и Районен съд - Павликени.

Усилията на медиаторите са обединени около популяризирана на медиацията и осъществяване на ефективна медиация.

Сдружението е партньор за втори пореден път на Център на НПО в Разград. В настоящия проект участват двама граждански наблюдатели при наблюдението на Районен съд - Велико Търново. В проекта участват общо трима представители на Център по медиация, гр. Велико Търново, като граждански наблюдатели и членове на експертната група.

Кубрат: СНЦ "Агробизнесцентър - Кубрат" е регистрирано през 2001 година, като юридическо лице с нестопанска цел за общественополезна дейност, създадено по проект "Заетост чрез подкрепа на бизнеса" на Министерството на труда и социалната политика и с подкрепата на Програмата на ООН за развитие. Седалището и адресът са: гр. Кубрат, ул. "Борис I" № 15.

Мисията на организацията е повишаване местното ниво на заетост и създаване на потенциал за развитие на съществуващия бизнес, както и насърчаване на предприемаческите идеи. Основната цел на организацията е да съдейства за разкриването на нови работни места чрез подпомагане развитието на микро и малките фирми на територията на Общината. Целевите групи към които е насочена дейността на АБЦ - Кубрат са: безработните, действащи микро и малки предприятия, производителите на селскостопанска продукция за собствено потребление с предприемачески потенциал, представители на групи в неравностойно положение.

През годините организацията е завършила успешно множество проекти, както самостоятелно, така и в партньорство с други организации. АБЦ - Кубрат е подпомагал различни сектори от местната икономика като информационните технологии, билкопроизводство-

то, занаятите и др. с различни проектни инициативи. АБЦ - Кубрат управлява схема за финансов лизинг в размер на 550 000 лв. През годините достъп до нея са имали над 70 фирми и земеделски производители.

Организацията няма опит в предишни проекти за гражданско наблюдение на съдебните институции. Наблюдението в Районния съд в града бе извършено от двама граждански наблюдатели - жена и мъж с висше образование.

Ловеч: Сдружение "Екомисия 21 век" е регистрирано през 2001 г. в град Ловеч в обществена полза. Организацията се е утвърдила като една от най-активните граждански организации в региона. Сдружение „Екомисия 21 век“ работи в партньорство с местни, общински, държавни и специализирани институции по проблеми, свързани с устойчивото развитие, доброволчеството, гражданското и младежко участие в обществения живот.

В организацията членуват 23 преподаватели, специалисти и общественици, обединени около идеите за защита правото на човека да живее в благоприятна околна среда, младежко участие в обществения живот и утвърждаване на принципите на гражданското общество и демокрацията.

Организацията работи с младите хора от региона на град Ловеч като стимулира участието им в дейности, свързани с тяхното личностно и социално развитие и утвърждаване на принципите на гражданското общество и демокрацията. През 2003 година организацията изгради Младежки център в град Ловеч, като място за общуване и осъществяване на различни младежки инициативи с работещи: компютърен клуб, екологична видеотека и библиотека и регионален център за работа с доброволци с работещи към него четири местни доброволчески центъра в градовете Ловеч, Луковит и Тетевен.

Сдружение "Екомисия 21 век" работи в сътрудничество и с екологични, младежки и доброволчески организации на национално и международно равнище. Организацията е член на Обществения фонд за развитие на Община Ловеч, Националния алианс за работа с доброволци - Пловдив, Националната мрежа на децата, мрежата на Младежките информационно консултантски центрове в България, мрежата Евродеск, Коалицията за устойчиво ползване на фондовете на Европейския съюз и Балканската застъпническа мрежа по управлението на електронни отпадъци.

Екипът на организацията се състои от четирима служители, а ежегодно в дейностите на организацията участват около 20 експерти и над 200 деца и младежи. От 2002 година година организацията приема чуждестранни доброволци и е домакинствала двама доброволца от Корпус на мира и десет доброволци от седем страни от ЕС по програмата на Европейската доброволческа служба, които са допринесли съществено за реализиране на целите на организацията.

Тримесечният аналитичен доклад за дейността на Районен съд - Ловеч представлява обобщените резултати от извършено наблюдение от двама граждански наблюдатели от град Ловеч - две жени на средна възраст 39 години. Едната е с висше, а другата със средно специално образование.

Разград: Центърът на НПО в Разград в създаден да подпомага развитието на гражданското общество. <http://ngo-rz.org>. Тя е позната и авторитетна местна неправителствена организация с доказан капацитет и постоянен обучен екип. Организацията има шестгодишна специализация в работата със съда: <http://court-rz.org> и много добро партньорство с полицията: <http://police.ngo-rz.org>.

През последните няколко години ние активно изграждаме капацитет като граждански наблюдател (watch dog) на институциите в Разград и областта. Нашето предимство е сериозният опит и трайно установеното партньорство с местните власти.

Центърът на НПО в Разград е носител на наградата Златен ключ за достъп до обществена информация за 2007 г. за съществен принос за подобряване на прозрачността в местната власт. През 2005 и 2006 г. ние бяхме отличени с грамоти за активно използване на

ЗДОИ и водене на дела за достъп до информация с голямо обществено значение от Програма „Достъп до информация“.

Ние сме член на Гражданския експертен съвет към Висшия съдебен съвет и на Работната група към министъра на правосъдието за подготовка на План за ускоряване на съдебната реформа в България.

В последните години сме подали повече от 100 заявления за достъп до обществена информация, с питання относно финансиране с публични ресурси на обществени поръчки, сделки, договори, възнаграждения, общински имоти, публични разходи.

До момента сме спечелили над 20 съдебни дела с влезли в сила решения. Ние познаваме добре процеси на развитие в региона и механизмите за вземане на решения в местните институции. Интересите ни в местното развитие са в областта на укрепване на демократичните институции, интеграцията на етническите малцинства, уязвимите групи, развитието на социалните услуги и отстояването на гражданските права. Ние имаме специфични умения по управление на публични фондове и привличане на допълнителни ресурси.

Центърът на НПО в Разград е единствената гражданска организация в област Разград, която изпълнява проекти в партньорство с Окръжния и Районния съд. През 2004-2005 г. ние осъществихме проект "Гражданско наблюдение на съда в Разград", с подкрепата на Институт „Отворено общество, <http://CourtWatch.osf.bg>. Пилотният проект бе за наблюдение на съдебни дела, свързани с насилие над жени, разглеждани в разградския съдебен окръг.

КОИ СМЕ НИЕ?

Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт е уникално гражданско обединение за подкрепа на съдебната реформа в България. В мрежата участват над 45 местни граждански организации с опит в демократичните реформи. Новото формирание беше създадено през 2007 г. от Центъра на НПО в Разград, който е лидер в областта на гражданското наблюдение на съдебната система.

Целта на мрежата е да развива и поддържа високи професионални стандарти в сферата на гражданското наблюдение на съда в България. Националната НПО мрежа се развива успешно и привлича нови членове. Популяризира добрите практики за партньорство със съда и разпространява полезна информация: www.watch.ngo-gz.org.

Центърът на неправителствените организации в Разград успешно координира Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда в България. Организацията активно предава своя опит и обучава другите сдружения как да наблюдават съда и неговата работа. Всички организациите вярват в една прозрачна и ефективна съдебна система в България, ползваща се с обществено доверие.

Националната НПО мрежа власт е учредител на Граждански експертен съвет към Комисия „Професионална етика и превенция на корупцията“ на Висшия съдебен съвет. Мрежата се представлява от Центърът на НПО в Разград в качеството му на Секретариат.

Центърът на НПО в Разград разработва и прилага пилотни програми в подкрепа на съдебната реформа от 2004 г. До момента са осъществени шест проекта за гражданско наблюдение на съда и подкрепа на съдебната система в България.

В момента реализира проект „Правосъдие близо до хората“, подкрепян от Висшия съдебен съвет и Фондация „Америка за България“. Главната цел на проекта е утвърждаване върховенството на закона и подкрепа за съдебната реформа на местно ниво чрез повишаване на обществената информираност и засилване на общественото доверие в съда.

5. Заключение

Изготвянето на доклада, с който Центърът на НПО в Разград приключва седмото си поред гражданско наблюдение на съда, съвпада по време с публикуването и на Междинния доклад на Европейската комисия на 18 февруари 2011 година, в който Брюксел прави оценка на постигнатия от България напредък в осъществяването на съдебната реформа.

Не можем да не отчетем, че голяма част от проблемите, практиките и подходите, характерни за правораздаването у нас и анализирани от нашия екип, съвпадат или се припокриват с изводите и оценките, поставени на страната ни от страна на европейските експерти.

Налице е видим напредък в усъвършенстването на законовите механизми, по които действат НПК и ГПК, така че много от съществуващите доскоро проблеми с отлагането и протакането на съдебните дела вече са преодолени. Извършените промени на законодателно ниво дават резултат в практиката на съдилищата - правораздаването вече е по-бързо, по-ефективно, неподвластно на процедурни хватки, с които доскоро адвокати и подсъдимите отлагаха процесите и торпилираха издаването на присъди.

Положителните промени, постигнати с помощта на законови промени или със създаването на принципно нови закони, като Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси, маркират един нов проблем за съдебната система в България, който е ясно разграничим и в настоящия мониторинг. Той е свързан с необходимите и очаквани от хората промени в морала и етичните практики на магистратите, които обаче не могат да се състоят само заради принудата на закона. За да се отчете видим напредък в тази област са нужни действия от страна на самите магистрати на личностно ниво и в рамките на съсловната общност.

Резултатите от наблюдението ни показват, че засега промените са повече формални, отколкото действителни. Сред магистратите се наблюдава видим стремеж да се спази формално буквата на закона, като в същото време се заобиколи неговият дух. Констатациите ни се основават на преглед на личните декларации по ЗПРКИ на всеки магистрат, както и на анализ на действията на отделните колегии, свързани със спазването на Етичния кодекс на българските магистрати. И в двете, все още конфликтни за съдебната система точки на напрежение, ясно личат рецидивите от тоталитарния строй, когато правораздавателната система е действала непрозрачно, при липса на външен контрол от страна на обществото.

Остарелите практики на прикриване на действителните факти забелязваме при опита на много магистрати да скрият истината за себе си и своите обвързаности, като попълнят декларациите си по ЗПРКИ некоректно или неточно. Този им стремеж е негласно поощрен и от административните ръководства на наблюдаваните от нас съдилищата, като председателите не са счели за необходимо декларациите на магистратските колегии да бъдат огласени в интернет страниците на всеки съд. Подобна претенция не е заявена и от нито една Етична комисия. Затова считаме, че дългоочакваното самореформиране на съсловието вътре в съдебната система все още не е започнало.

Гражданският екип от наблюдатели, ангажиран с настоящия мониторинг, препоръчва на Министерството на правосъдието и на Висшия съдебен съвет да анализират практиките в българските съдилища, насочени към увеличаване на публичността и откритостта на съдебната система и отварянето ѝ към обществото. Да се предвидят ефективни механизми, които да позволят на съдилищата регулярно и ефикасно да информират гражданите за своята дейност.

Да се използват възможностите на публично-частното партньорство между третата власт и гражданския сектор, които в рамките на общи проекти за наблюдение над съда да да-

дат възможност да се разшири обхватът и степента на наблюдение от неправителствените организации върху работата на съда и останалите правораздавателни органи.

Сътрудничеството в това направление ще приближи правосъдната система до хората, ще укрепи доверието на обществото в нея и ще помогне на третата власт да се реформира в стремежа ѝ да гарантира справедливо правораздаване, подчинено на върховенството на закона.

AMERICA FOR BULGARIA
F O U N D A T I O N
Фондация Америка за България

